

Obsah

I *Uznesenia, odporúčania a stanoviská*

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

509. plenárne zasadnutie EHSV z 1. a 2. júla 2015

2015/C 383/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ženy a doprava“ (prieskumné stanovisko na žiadosť Komisie)	1
2015/C 383/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Tvrdenia environmentálneho, sociálneho a zdravotného charakteru na vnútornom trhu“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	8
2015/C 383/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Šport a európske hodnoty“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	14
2015/C 383/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Uskladňovanie energie: faktor integrácie a energetickej bezpečnosti“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	19
2015/C 383/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Inteligentné mestá ako hnacia sila novej európskej priemyselnej politiky“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	24
2015/C 383/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „TTIP a jeho vplyv na MSP“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	34
2015/C 383/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ciele na obdobie po roku 2015 v európsko-stredomorskom regióne“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	44
2015/C 383/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Financovanie rozvoja – postoj občianskej spoločnosti“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	49
2015/C 383/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Posudzovanie konzultácií Európskej komisie so zainteresovanými stranami“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	57

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

509. plenárne zasadnutie EHSV z 1. a 2. júla 2015

2015/C 383/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Vytváranie únie kapitálových trhov“ [COM(2015) 63 final]	64
2015/C 383/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Parížsky protokol – Koncepcia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020“ [COM(2015) 81 final]	74
2015/C 383/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke: Rámcová stratégia odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti zmeny klímy“ [COM(2015) 80 final] a „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: Dosiahnutie miery prepojenia elektrických sietí na úrovni 10 % – Príprava európskych elektrických sietí na rok 2020“ [COM(2015) 82 final]	84
2015/C 383/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Na ceste k novej európskej susedskej politike“ (JOIN(2015) 6 final)	91
2015/C 383/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zrušujú smernica Rady 76/621/EHS týkajúca sa stanovenia maximálneho obsahu kyseliny erukovej v olejoch a tukoch a nariadenie Rady (ES) č. 320/2006, ktorým sa stanovuje dočasný režim pre reštrukturalizáciu cukrovarníckeho priemyslu“ [COM(2015) 174 final – 2015/0090 (COD)]	99
2015/C 383/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o viacročnom pláne obnovy populácie tuniaka modroplutvého vo východnom Atlantiku a v Stredozemnom mori, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 302/2009“ [COM(2015) 180 final – 2015/0096 (COD)]	100

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

509. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 1. A 2. JÚLA 2015

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ženy a doprava“

(prieskumné stanovisko na žiadosť Komisie)

(2015/C 383/01)

Spravodajkyňa: Madi SHARMA

Pomocný spravodajca: Raymond HENCKS

Európska komisia sa 8. marca 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému:

„Ženy a doprava“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) 119 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Vo všetkých oblastiach dopravy – vzdušnej, námornej, cestnej, železničnej, vnútrozemskej navigácii, vesmírnej doprave, v logistike – tradične prevládajú muži, v dôsledku čoho:

- je dopravná politika zameraná na mužov: jej tvorcami sú muži, na ktorých životný štýl sa sústreďuje,
- pracovné miesta v tomto sektore sú prevažne mužské, takže sa zameriava na mužských pracovníkov,
- hodnoty vlastné tomuto odvetviu neposkytujú ženám, ktoré v ňom pôsobia, príliš veľkú podporu a chýba im rodovo citlivý prístup,
- v dopravnej politike EÚ sa nezohľadňuje rodová príslušnosť.

Stručný prehľad súčasných štatistických údajov zo sektora uvedených v prílohe 1 svedčí o existencii diskriminácie v tomto sektore. Mnohé zo zdôraznených prekážok sú príznačné aj pre iné sektory, dopravný sektor sa však vyznačuje nedostatočnou schopnosťou riešiť tieto problémy.

1.2. Toto prieskumné stanovisko vypracované na žiadosť európskeho komisára pre dopravu je preto zamerané na príležitosti v sektore dopravy na lepšie začlenenie žien a vytváranie väčšieho hospodárskeho, sociálneho a udržateľného rastu. Táto správa sa nevenuje ženám ako používateľkám dopravy, EHSV sa však domnieva, že prieskumné stanovisko by sa malo vypracovať aj na túto tému. Napriek nedostatkom sa táto situácia môže zmeniť, a to vykonávaním rodovo neutrálnych politík s cieľom podporiť konkurencieschopnosť, inovácie, rast a zamestnanosť v kontexte stratégie EÚ 2020. V rámci nového Investičného plánu pre Európu na podporu rastu a pracovných miest sa musí uplatňovať rodová rovnosť odstránením existujúcich rodových prekážok a rozvíjaním kultúry účasti a začleňovania, aby muži aj ženy rovnoprávne pôsobili vo všetkých oblastiach dopravy. Aby sa rodové hľadisko mohlo stať významnou súčasťou dopravnej politiky EÚ, je potrebné jeho širšie uznanie.

1.3. Uvádzajú sa v ňom tieto kľúčové odporúčania:

- zhromažďovať údaje a vytvoriť hlavné ukazovatele na rozpoznanie a odstránenie prekážok,
- zabezpečiť, aby boli ženy viditeľné pri tvorbe politík, rozhodovaní a plánovaní a aby boli v tejto oblasti aktívne,
- aktívne zapájať obe pohlavia do vytvárania lepšieho pracovného prostredia vo všetkých rozmanitých oblastiach tohto sektora a uplatňovať zásadu rovnakej odmeny za rovnakú prácu,
- uskutočniť kroky na prilákanie žien k pracovným príležitostiam s opatreniami na zvýšenie kvality pracovných miest,
- viac zapájať vysokoškolské inštitúcie a poradenské služby v oblasti výberu povolania s cieľom podporiť široký rozsah pôsobnosti sektora vrátane technológie, výskumu a vývoja a inžinierstva,
- aktívne propagovať úlohu žien v podnikaní,
- posilniť začleňovanie žien do sektora.

2. Prehľad

2.1. Účasť jednotlivých pohlaví v doprave je komplexná a tento dokument sa jej nevenuje do hĺbky. Záujem o dopravu vzniká pri vzdelávaní, v rodine, na základe zážitkov, z nutnosti alebo potreby inovácie. Účasť v tomto sektore vyplýva z pracovných možností, ktoré ponúkajú vzdelávacie inštitúcie, kvalifikácií, zo zručností a sietí. To, či človek v sektore zostane, závisí od rozvoja ľudských zdrojov, odbornej prípravy, zlepšovania zručností a diverzifikácie, ako aj od pracovných podmienok, mzdy, pracovného času a rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom.

2.2. U žien to zahŕňa aj problémy súvisiace s bezpečnosťou, rodovo motivovaným násilím vrátane sexuálneho obťažovania zo strany kolegov alebo používateľov dopravy. Ženy sa tiež môžu stretnúť s prerušením kariéry z dôvodu materstva alebo poskytovania starostlivosti. Návrat do sektora si preto vyžaduje pružné pracovné podmienky, rekvalifikáciu a opatrenia, ktorými sa zabráni strate vyššej funkcie alebo postavenia.

2.3. Pri dobrých pracovných podmienkach sa však muži aj ženy v tomto sektore tešia z naplnenia, uspokojenia z práce, vysokej úrovne odbornej prípravy, rozvoja zručností a príležitostí na kariérny postup a účasti na rozhodovaní. Pre majiteľov spoločností to znamená príležitosti na inovácie, rast a tvorbu pracovných miest.

2.4. Pri analýze trendov v zamestnanosti treba rozlišovať medzi mobilnými a nemobilnými pracovníkmi v doprave. Ženy zamestnané v doprave majú väčšie ťažkosti pracovať mimo domova, a preto v takmer všetkých povolaniach v doprave, s výnimkou leteckej dopravy, sú to práve mobilné pracovné miesta, v ktorých prevládajú muži. Mobilné pracovné miesta sú tradične lepšie odmeňované, čím sa rozdiel v odmeňovaní žien a mužov stáva trvalým problémom a jeho riešenie je zložitejšie.

2.5. Hospodárska kríza zasiahla aj pracujúce ženy. Z tendencií v predkrízovom období vyplývalo, že odvetvie je pre ženy otvorené, zdvojnásobilo sa úsilie o aktívny nábor a presadzovanie žien v doprave. Tento trend sa vo veľkej miere orientoval v tom čase na rozvoj povolání v oblasti pozemných služieb a investícií do technológií, čo už nevyžadovalo posilnenie manuálnej práce. Tieto trendy však oslabil kríza, keďže znižovanie nákladov rovnako zasiahlo opatrenia, ktoré mali sprevádzať politiky účasti mužov a žien v pracovnej sfére.

3. Politika usiluje o zlepšenie rodovej rovnováhy

3.1. EHSV s potešením konštatuje, že oblasť dopravy sa zverila žene, komisárke Bulcovej. Príliš často sa zastúpenie jednotlivých pohlaví v rozhodovacích orgánoch zakladá skôr na zaradení do rôznych škatuliek než na schopnostiach. Aby sa sektoru dopravy v EÚ darilo intenzívne a udržateľne rásť, jeho **proces tvorby politík a rozhodovací proces** musia byť **rodovo neutrálné**. Ženy musia byť rovnako zapojené do oboch týchto procesov, a to nie na základe pozitívnej diskriminácie, ale na základe zásluh, schopností a transparentnosti procesu vymenovania.

3.2. Ukázalo sa, že väčšie zastúpenie žien na vyšších pozíciách vrátane nevykonných riadiacich funkcií prináša spoločnostiam čistý prínos⁽¹⁾. Účasť žien v rozhodovacom procese pomôže spoločnostiam, inštitúciám a združeniam zavádzať inovácie a prinesie nový pohľad na trh. **Rodová rozmanitosť pracovnej sily** prispieva k spolupráci, porozumeniu a tolerancii a ukázalo sa, že je hnacou silou konkurencieschopnosti, produktivity a podnikovej sociálnej zodpovednosti a zabezpečuje, že v sektore zostávajú obe pohlavia.

3.3. EHSV preto odporúča jednoduchý nebyrokratický postup **pravidelných auditov a vypracúvania správ o pokroku subjektov zo sektora dopravy** (tvorcov politík, spoločností, odborových zväzov, zainteresovaných strán) v oblasti rodovej rovnosti. Mal by zahŕňať vzdelávanie používateľov pri prekonávaní stereotypov a predsudkov. Ženy aj muži by mali mať rovnaké príležitosti na ovplyvňovanie tvorby, podoby a riadenia systému dopravy, pričom ich názory budú rovnocenné. Komisia by tieto skutočnosti mala zohľadniť vo svojom vlastnom politickom dialógu a považovať ich aj za **požiadavku pri financovaní projektu TEN-T alebo oblasti výskumu a vývoja**.

4. Zhromažďovanie údajov a ukazovatele

4.1. Európska komisia a členské štáty by mali lepšie podporovať odvetvie prostredníctvom **zhromažďovania údajov a štatistických analýz, v ktorých sa zohľadňuje rodové hľadisko a sú rozdelené podľa jednotlivých pohlaví**, a tak zdôrazniť kľúčové oblasti pre investície a podporu.

4.2. Mali by sa posúdiť tieto ukazovatele:

- usmernenia a poradenstvo zo sekundárneho a terciárneho vzdelávania,
- kvalifikácia a odborná príprava – vrátane sekundárneho vzdelávania po vysokoškolské vzdelávanie,
- mzdy pri nástupe do zamestnania,
- pracovné príležitosti a prekážky,
- rovnováha medzi pracovným a súkromným životom,
- ochrana zdravia a bezpečnosť pri práci,
- pracovná kultúra vrátane rozdelenia podľa úloh jednotlivých pohlaví,
- účasť žien na tvorbe politík a rozhodovaní, a to aj na úrovni vrcholových orgánov spoločnosti,

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 133. 9.5.2013, s. 68.

— pridelovanie zdrojov podnikateľkám.

4.3. Analýzu údajov možno využiť na preskúmanie cyklu zamestnanosti s cieľom zistiť, kde sa nachádzajú prekážky, ktoré bránia ženám vstúpiť do sektora dopravy a postupovať v ňom. Preto možno vypracovať **nástroje pre rôzne odvetvia** na riešenie slabých miest, ktoré prispievajú k diskriminácii žien.

4.4. Európska komisia by mala ďalej zvážiť analýzu týchto javov:

— rozdeľovanie a pridelovanie verejných finančných prostriedkov vrátane prostriedkov z EÚ na financovanie projektov, keďže rodové predsudky v rozhodovacích procesoch vplyvajú na využívanie verejných rozpočtov a verejných infraštruktúr. To by malo viesť k zavádzaniu **rodového rozpočtovania do európskej politiky v oblasti dopravy**,

— rozdelenie makroekonomických opatrení na boj proti vplyvu rodových predsudkov na tvorbu daňových politík, politík spoplatňovania ciest, daňovej politiky v oblasti letectva, politiky v oblasti verejných služieb, liberalizačných politík a politiky v oblasti práv spotrebiteľa. Tým sa zabezpečí uplatňovanie rodovej rovnosti vo verejných službách a v liberalizačných/privatizačných politikách v rámci tohto sektora,

— zhromažďovanie údajov súčasne slúži ako základ, ktorý vychádza z dôkazov, pre budúcu európsku politiku v oblasti dopravy a pre jej procesy. Napríklad *audit verejnej dopravy v Spojenom kráľovstve zohľadňujúci rodový rozmer ukazuje, ako si dopravné inštitúcie plnia povinnosti v oblasti uplatňovania hľadiska rodovej rovnosti.*

5. Zamestnanosť: účasť žien

5.1. V posledných desaťročiach sa Európa stala svedkom zvýšenia účasti žien na trhu práce vo všetkých odvetviach. Táto účasť sa stále zvyšuje, no sektor dopravy naďalej nie je pre pracujúce ženy príliš priateľský. Napriek viacerým iniciatívam v rámci Európskeho sociálneho fondu a programu EQUAL sektor dopravy stále zostáva segregovaným odvetvím, v ktorom muži pôsobia predovšetkým ako vodiči/piloti, technici alebo v povolaniach, ktoré zahŕňajú fyzickú prácu a veľkú pracovnú záťaž, a ženy pôsobia najmä v pracovných miestach súvisiacich so službami a administratívou.

5.2. Vo všeobecnosti reštrukturalizácia sektora dopravy zasiahla predovšetkým pracovné miesta, v ktorých prevládajú muži: v železničnej doprave, v prístavoch a vo vnútroštátnej vodnej doprave, pričom viac žien je zamestnaných v oblasti služieb, ktoré sa vytvárajú v rámci vznikajúcich dodávateľských reťazcov, logistických spoločností atď. V súčasnosti však zavádzanie nových technológií umožňuje rovnako, ženám aj mužom prijímať pracovné miesta v sektoroch, ktoré tradične zahŕňali ťažkú fyzickú prácu. Rovnováha medzi pracovným a súkromným životom však naďalej predstavuje problém a bráni ženám prijať zamestnanie v mobilných pracovných miestach.

5.3. Rozšírený je všeobecný názor, že určité pracovné miesta, pracoviská, dĺžka pracovného času sú vhodné len pre mužov, čo má výrazný vplyv na prijímanie pracovníčok do zamestnania a ich zotrvanie v povolaniach, kde majú nízke zastúpenie.

5.4. Pokiaľ ide o rovnaké odmeňovanie, segregácia v doprave stále vedie k rozdielu v odmeňovaní žien a mužov. Muži pôsobia najmä v technických pracovných miestach, považujú sa za kvalifikovanejších, zatiaľ čo ženy pôsobia najmä v pracovných miestach súvisiacich s administratívou a službami. Muži majú dlhší pracovný čas a pripadá na nich viac pracovných miest na plný úväzok, zatiaľ čo ženy si zvyknú zvoliť pružnejšie pracovné podmienky, za ktorých majú len obmedzené príležitosti. V doprave sú vyhliadky na kariérny postup lepšie pre mužov než pre ženy. Prístup k pracovným miestam, v ktorých prevládajú muži, je stále problematický napriek skutočnosti, že muži aj ženy majú rovnaký prístup k odbornej príprave. Dochádza tak k situáciám, keď ženy absolvujú odbornú prípravu v technických profesiách, ale nemajú možnosť získať pracovné miesto, ktoré by zodpovedalo ich úrovni kvalifikácie. Toto všetko prispieva k prehlbovaniu rozdielu v odmeňovaní žien a mužov v sektore dopravy.

5.5. Rodovo citlivý prístup v oblasti zdravia a bezpečnosti v sektore dopravy predstavuje množstvo výziev, keďže muži prevládajú vo väčšine pracovných miest, ktoré sú spojené s preukázateľným rizikom vzniku pracovných úrazov a chorôb z povolania. Znižuje to šance na rodovo diferencovaný prístup v politikách a opatreniach v oblasti zdravia a bezpečnosti. Miera vystavenia sa rizikám sa však mení aj podľa líšiaceho sa charakteru povolania, pracovných podmienok alebo počtu opracovaných hodín.

5.6. Sektor dopravy v Európskej únii zaznamenáva aj vysoký výskyt všetkých možných foriem násilia, pričom mnohé prípady nie sú hlásené. Násilie zo strany tretej osoby je v doprave rovnako problematické, keďže ženy sú sústredené najmä v povolaniach v doprave, v ktorých sú v priamom kontakte s cestujúcimi, a preto sú vo väčšej miere vystavené agresívnemu správaniu a útokom z ich strany. Pracovníci za okienkom musia čeliť rastúcej miere frustrácie verejnosti spôsobenej preťažением, meškaniami alebo nedostatkom informácií pri meškani. V tejto súvislosti je potrebné vyvinúť väčšie úsilie a nabádať dopravné spoločnosti, aby prijali **politiky s nulovou toleranciou násilia na pracovisku**.

5.7. EHSV navrhuje, aby sa do revidovanej bielej knihy Plán jednotného európskeho dopravného priestoru zahrnula nová iniciatíva, ktorá by sa vložila do zoznamu v prílohe I, v prospech rodovej rovnosti v povolaniach v doprave, a to konkrétne **kroky na prilákanie žien k pracovným príležitostiam** v sektore dopravy s opatreniami na **zvýšenie kvality pracovných miest** vo všetkých spôsoboch dopravy, na zlepšenie pracovných podmienok, **odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania, zdravia a bezpečnosti pri prevádzke a práci a dobrých pracovných možností**, keďže všetky tieto prvky prispievajú k lepšej rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom. Ženy by sa mohli do sektora dopravy lepšie zapojiť prostredníctvom pozitívnych opatrení, ktoré si vyžadujú prinajmenšom novú hygienickú infraštruktúru, šatne a ubytovanie a rozumnejšie posúdenie nepretržitého pracovného času, ako aj stresu, opakujúcich sa pohybov a únavy, v rámci jednotlivých druhov dopravy.

5.8. V rámci množstva iniciatív európskych odvetvových sociálnych partnerov zameraných na premenu sektora dopravy na lepšie pracovisko pre ženy sa prejavuje informovanosť odvetvia o prípadných prekážkach, ktoré treba riešiť. Štúdiá, ktorú vypracovali sociálni partneri z oblasti železničnej dopravy CER (Spoločenstvo európskych železníc) a ETF (Európska federácia pracovníkov v doprave) o zastúpení a lepšom začlenení žien do povolání v železničnej doprave, viedla k odporúčaniam, ktorých vykonávanie na úrovni spoločností tieto dve organizácie v súčasnosti spoločne monitorujú. Rovnaký prístup vo verejnej mestskej doprave uplatňuje UITP (Medzinárodné združenie verejnej dopravy) a ETF. V námornej doprave ETF a ECSA (Združenie vlastníkov lodí Európskeho spoločenstva) vypracovali v roku 2014 komplexný súbor nástrojov odbornej prípravy, video a pracovnú knihu s cieľom zabrániť obťažovaniu na palubách plavidiel. Pokiaľ ide o prístavy a doky, ETF, ESCO (Európska organizácia námorných prístavov), IDC (Medzinárodný výbor prístavných robotníkov) a FEPORT (Federácia súkromných európskych prístavných prevádzkovateľov) sa nedávno dohodli na spoločných odporúčaníach, ktoré zahŕňajú 14 akčných bodov, s cieľom podporiť zamestnanosť žien v prístavoch a udržať ich na týchto pracovných miestach.

5.9. Mnoho organizácií vrátane MOP a sociálnych partnerov už vytvorilo usmernenia, materiály na odbornú prípravu, súbory nástrojov a kódexy postupov, ktoré možno využiť na zvýšenie účasti žien v sektore. Komisia by do pilierov **monitorovacieho strediska zameraného na sociálnu oblasť, zamestnanosť a odbornú prípravu v doprave** mohla začleniť silnú rodovú dimenziu, ako sa odporúča v stanovisku EHSV z roku 2011 na tému Vplyv politik EÚ na pracovné príležitosti, potreby v oblasti odbornej prípravy a na pracovné podmienky pracovníkov v oblasti dopravy.

6. Ženy v podnikaní

6.1. Podnikatelia majú čoraz väčší význam ako poskytovatelia pracovných príležitostí a kľúčoví aktéri, a to aj v sektore dopravy⁽²⁾. V súčasnosti to zahŕňa zapájanie sa do ekologického hospodárstva, inteligentné dopravné systémy ITS, kamerový systém, plánovanie v reálnom čase a bezpečnosť.

6.2. Jednoduché a osobitné politiky pre podniky, ktoré vlastní ženy, by mohli priniesť návratnosť investícií, vďaka ktorej by sa v EÚ zvýšil rast a množstvo pracovných príležitostí. Komisia by mala v rámci Európskej komisie a na príslušných ministerstvách členských štátov zvážiť vytvorenie **úradov pre podnikanie žien**. Mali by byť súčasťou ministerstiev pre hospodársky rozvoj, aby sa stanovil jasný rozdiel medzi hospodárskou podnikateľskou činnosťou a zodpovednosťou v oblasti rodovej rovnosti.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 24.

6.3. Malo by sa zväziť aj vymenovanie **riaditeľa pre podnikanie žien** alebo predstaviteľa na vysokej úrovni v rámci Európskej komisie a členských štátov s medzirezortnou úlohou zvýšiť informovanosť o hospodárskych prínosoch väčšieho zapojenia žien do zakladania a rozvíjania podnikov. Takýto „riaditeľ pre podnikanie žien“ by tiež mohol byť zodpovedný za podporu priemyselných a akademických možností, ktoré vedú k väčšiemu podnikaniu žien, ako napríklad výskumu, vedy, inžinierstva v oblasti vyspelých technológií, dopravného inžinierstva a vývoja informačných technológií.

7. Ženy a doprava – splnenie cieľa

7.1. V záujme prekonania nízkeho zastúpenia žien a účinnejšieho a rozsiahlejšieho využívania talentu žien na pracovnom trhu v oblasti dopravy EHSV odporúča ďalej uvedené nástroje, ktoré by sa mohli využiť na **budovanie kapacít žien na všetkých úrovniach**. To možno dosiahnuť rozvojom projektov EÚ v rámci GR pre dopravu alebo v spolupráci s inými fungujúcimi projektmi EÚ – partnerstvá:

- vypracuje sa **koordinovaný prístup** medzi inštitúciami, odvetvovými združeniami, odborovými zväzmi, zainteresovanými stranami pôsobiacimi v sektore s cieľom vytvoriť kampaň na zapájanie žien do odvetvia dopravy poukazujúci na pridanú hodnotu **lepšieho začlenenia žien** do tohto sektora pre hospodárstvo EÚ a sociálnu štruktúru. *Nedávno sa to podarilo dosiahnuť organizácii Transport for London v Spojenom kráľovstve, ktorá predstavila 100 žien pôsobiacich v sektore dopravy. Oslavou ich úspechu poukázala na dôležitú úlohu žien v doprave a podarilo sa jej zapojiť, motivovať a inšpirovať súčasné a budúce generácie žien pracujúcich v oblasti dopravy;*
- **rovnosť v doprave:** Zo štúdií, hoci sa konkrétne netýkali odvetvia, vyplýva, že nerovnosti v sektore dopravy sú kľúčovým dôvodom toho, prečo sa ženy viac nezapájajú do tohto sektora. Prioritne by sa mali riešiť tieto oblasti:
 - rovnaká odmena za rovnakú prácu,
 - transparentný postup nábora zamestnancov,
 - pružné pracovné postupy – vrátane možnosti spoločných pracovných miest a práce na kratší pracovný čas,
 - prilákacie talenty – zväziť zamestnanie starších aj mladších pracovníčok s vysokou aj nízkou kvalifikáciou,
 - rozhodovanie – zapojiť viac žien do vrcholových orgánov spoločností, do riadiacich štruktúr, odborových zväzov, a to nielen v rámci bežného členstva, a do tvorby politík.

7.2. Mentorstvo: zvýšenie počtu podporných mechanizmov, poskytovanie znalostí a skúseností, vytváranie sietí a poskytovanie usmernení. Možno ich poskytovať na vnútornej úrovni v rámci spoločnosti a medzi zamestnancami, na vonkajšej úrovni medzi spoločnosťami a porovnateľnými dopravnými sektormi a pomocou mentorských programov, ktoré nie sú zamerané výhradne na dopravu. Do mentorských sietí by mali byť zapojení muži aj ženy. Tieto siete navyše možno rozvinúť do klastrov a dať im medziodvetvový rozmer, aby sa v celom sektore dopravy umožnil prenos znalostí, najlepších postupov, zručností a príležitostí.

7.3. Rozvojové programy: vytváranie odbornej prípravy, ktorá umožní **rozvíjať zručnosti a získavať odbornú kvalifikáciu** na zvýšenie spôsobilostí bez rodových predsudkov, čím sa zabezpečí rovnosť úrovní spôsobilostí pri nábere alebo povýšení.

7.4. **Vzdelávanie:** preskúmať systém vzdelávania a propagovať rôzne pracovné miesta v rámci sektora dopravy s cieľom zmeniť predstavu, že tento sektor je vhodný len pre mužov. Nájsť ženské vzory, ktoré by mohli podporiť príležitosti.

7.5. Podporovať **inovácie a malé podniky v doprave**: nájsť ženy, ktoré pracujú v malých a stredných podnikoch s cieľom určiť nové trendy, inovácie a možnosti pre výskum a vývoj. **Ukázať úspechy**. Najlepší postup: Women 1st Top 100 Club je sieť najvplyvnejších žien pôsobiacich v oblasti poskytovania ubytovania, prepravy cestujúcich a cestovného ruchu, ktoré predstavujú vzory pre ženy, ktoré budú v budúcnosti vo vedúcich pozíciách (<http://women1st.co.uk/top-100>).

7.6. **Zapojenie sa do dodávateľského reťazca**: podporovať dodávateľov, aby do svojho dodávateľského reťazca zahrnuli údaje o zastúpení pohlaví. Nájsť príležitosti na zväzovanie verejných zákaziek spoločnostiam, ktoré vlastní ženy. (Najlepší postup: Americká iniciatíva WEConnect ponúka obstarávanie a verejné zákazky naprieč všetkými sektormi predovšetkým ženám. V súčasnosti funguje aj v Európe (<http://weconnectinternational.org>).

7.7. **Sociálna zodpovednosť podnikov**: podnecovať spoločnosti, aby poskytovali rodové štatistiky ako súčasť svojej sociálnej zodpovednosti a aby sa zapojili do propagácie žien v sektore dopravy, pomáhať vytvárať značku odvetvia tak, aby bolo známe ako **odvetvie, ktoré si môžu vybrať všetci**.

7.8. Internacionalizácia: Európa je oceňovaná za **prenos znalostí a rozvoj partnerstiev**. Doprava predstavuje sektor s mnohými výzvami, pri ktorých sa Európa môže podeliť o svoje skúsenosti a schopnosti inovácie a tiež sa môže otvoriť novým trhom. Kľúčovou úlohou žien v tomto sektore by tak bola propagácia európskeho hospodárstva a odborných znalostí v zahraničí.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Tvrdenia environmentálneho, sociálneho a zdravotného charakteru na vnútornom trhu“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 383/02)

Spravodajca: Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 22. januára 2015 rozhodol podľa článku 2 ods. 29 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

Tvrdenia environmentálneho, sociálneho a zdravotného charakteru na vnútornom trhu

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 9. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 2. júla 2015) prijal 135 hlasmi za, pričom 17 členovia hlasovali proti a 14 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Informácie uvádzané s komerčným cieľom sú dôležitým nástrojom, ktorý umožňuje podnikom šíriť svoje výrobky a služby transparentným spôsobom, a tak zaručuje účinné fungovanie vnútorného trhu a vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov. Niektoré informácie však nie sú pravdivé alebo obsahujú nepresné údaje, pokiaľ ide o tvrdenia environmentálneho, sociálneho alebo etického a zdravotného charakteru, čo poškodzuje podniky, ktoré dodržiavajú všetky predpisy, ako aj spotrebiteľov.

1.2. Environmentálne a sociálne účinky výrobkov a služieb sa v súčasnosti posudzujú a sprostredkujú rôznymi spôsobmi a formami v rámci rozličných iniciatív, v rozmanitých podobách a na základe rôznych metód hodnotenia. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) považuje za dôležité, aby Komisia navrhla európske metódy na posudzovanie a sprostredkovanie globálneho environmentálneho vplyvu výrobkov a služieb. Okrem toho by sa mal vypracovať súpis oficiálnych označení, v ktorom by bolo uvedené, čo znamenajú a aké orgány sú oprávnené vydávať ich, určovať ich platnosť a overovať ich. V každom prípade majú spotrebiteľia právo na jasné a presné informácie o pôvode výrobkov.

1.3. EHSV dúfa, že Komisia v nadväznosti na smernicu 2005/29/ES zreviduje usmernenia s cieľom uľahčiť spotrebiteľom a podnikom prístup k spoľahlivým a transparentným informáciám a že objasní používanie tvrdení environmentálneho, etického a zdravotného charakteru v informáciách uvádzaných s komerčným cieľom.

1.4. V oblasti administratívnej spolupráce by mali administratívne orgány zodpovedné za spotrebu v každom členskom štáte dôkladne preskúmať tvrdenia environmentálneho, sociálneho, etického a zdravotného charakteru, aby sa súčasná situácia mohla posúdiť na základe konkrétnych údajov.

1.5. Na úrovni EÚ by sa mal vytvoriť ucelený, úplný a konzistentný právny rámec, ktorým by sa riadilo používanie informácií s komerčným cieľom online, pričom treba rešpektovať právo jednotlivca na súkromie a zaručiť ochranu ďalších cieľov verejného záujmu.

1.6. Európska komisia a členské štáty by mali v medziach svojich právomocí posilniť svoje opatrenia, pokiaľ ide o dohľad, kontrolu a sankcie v súvislosti so súčasnými systémami samoregulácie a spoločnej regulácie v tejto oblasti, ktorých súčasťou sú aj tvrdenia environmentálneho, sociálneho a zdravotného charakteru, a predovšetkým by mali zaručiť, aby národné a európske orgány zodpovedné za samoreguláciu v reklame dodržiavali normy vymedzené v ustanoveniach a odporúčaniach EÚ, a najmä aby sa prihliadalo na cieľ zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa. Okrem toho by organizácie spotrebiteľov mali byť informované o vypracúvaní etických kódexov, aby sa mohli podieľať na ich zostavovaní.

2. Úvod

2.1. Veľa podnikov v Európskej únii poskytuje spotrebiteľom úplné, pravdivé a transparentné informácie o hlavných charakteristikách tovaru a služieb, ktoré sú dostupné na trhu. Neprimerané používanie tvrdení o environmentálnych, sociálnych a zdravotných účinkoch však poškodzuje tak podniky, ktoré dodržiavajú predpisy, ako aj spotrebiteľov, ktorí si príslušné tovary a služby kupujú.

2.2. Právo na informácie zabezpečuje, aby vnútorný trh fungoval transparentnejšie a aby sa zmiernila zjavná nevyváženosť vo vzťahu medzi dodávateľmi a spotrebiteľmi.

2.3. Spotrebiteľia majú právo na úplné, pravdivé a transparentné informácie o hlavných charakteristikách tovaru a služieb, ktoré sú dostupné na trhu.

2.4. Informácie sú preto rozhodujúcim faktorom, na základe ktorého sa spotrebiteľia a užívatelia rozhodujú pri nákupe, či už keď si vyberú určitý výrobok, ktorému dajú prednosť pred ostatnými, alebo keď odmietnu tie, ktoré nedokážu tak dobre uspokojiť ich potreby a prania. Okrem toho technologický rozvoj čoraz viac umožňuje podnikom reagovať na požiadavky odlišných skupín spotrebiteľov diferencovane, pričom sa ich vernosť získava prostredníctvom personalizovaných výrobkov, podľa zásad osobného prístupu používaných v marketingu „one to one“.

2.5. V takom modeli sociálneho trhového hospodárstva, aký je stanovený v zmluve, nemá Európska únia k dispozícii celistvý právny rámec pre používanie informácií s komerčným cieľom. Tento rámec je totiž neúplný, zbytočne zložitý, nekonzistentný a niekedy neucelený, keďže spočíva hlavne na týchto prvkoch:

- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES⁽¹⁾ o nekalých obchodných praktikách, ktorá sa zameriava len na vzťahy medzi spotrebiteľmi a podnikmi. Táto smernica sa uplatňuje bez toho, aby sa tým menili právne predpisy EÚ a členských štátov v oblasti zdravia, a pokiaľ ide o finančné služby, členské štáty môžu nastoliť prísnejšie alebo reštriktívnejšie požiadavky, ako sú tie, ktoré sa stanovujú v smernici,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/114/ES⁽²⁾ o klamlivej a porovnávacej reklame, ktorá sa uplatňuje na vzťahy medzi podnikmi,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/13/EÚ⁽³⁾ o koordinácii niektorých právnych, regulačných a správnych predpisov v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách), ktorou sa zmenila smernica známa ako smernica o „televízii bez hraníc“,
- v sektore potravín nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006⁽⁴⁾ o výživových a zdravotných tvrdeniach o potravinách. Okrem toho ďalšie predpisy týkajúce sa iných sektorov, ktoré zasahujú do oblasti zdravia, ako sú kozmetické výrobky a výrobky osobnej hygieny, na ktorých Komisia už pracuje,
- oznámenie o sociálnej zodpovednosti podnikov⁽⁵⁾ alebo najnovšie oznámenie o stratégii pre jednotný digitálny trh v Európe⁽⁶⁾.

2.6. Komisia zverejnila rôzne oznámenia, otvorila verejnú diskusiu a zaoberá sa medzi inými témami aj tzv. ekologickou stopou výrobkov, v snahe zabezpečiť spoľahlivé a presné informovanie o environmentálnom vplyve výrobkov počas ich celého životného cyklu.

2.7. Hoci spotrebiteľ má vďaka technologickému rozvoju viac možností, ako sa dostať k informáciám, predpisy EÚ v oblasti používania informácií s komerčným cieľom online sú v súčasnosti roztrúsené v rôznych textoch (smernice o elektronickom obchode, ochrane spotrebiteľov, ochrane súkromia v obchodnej komunikácii, nekalých praktikách atď.). EHSV sa domnieva, že v budúcnosti bude nutné predložiť návrh nadväzujúci na schválenú stratégiu. Bezprostredne by sa však platné predpisy mali zjednotiť a zahrnúť do jedného prepracovaného textu, aby sa predišlo protichodným informáciám, ktoré sa šíria touto cestou.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 376, 27.12.2006, s. 21.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 95, 15.4.2010, s. 1.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 404, 30.12.2006, s. 9.

⁽⁵⁾ COM(2002) 347 final.

⁽⁶⁾ COM(2015) 192 final.

2.8. Okrem toho sa prostredníctvom nariadenia (ES) č. 2006/2004 o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľov už vytvoril rámec pre spoluprácu medzi Komisiou a členskými štátmi, ktorý by sa mal v týchto otázkach viac rozvinúť, aby sa mohli posúdiť prípadné porušenia.

2.9. Existujúce prostriedky nápravy sú v jednotlivých členských štátoch veľmi rozmanité, v niektorých sa dodržiavanie predpisov účinne zabezpečuje priamo na súde, v iných sa vytvorili rôzne iniciatívy v oblasti samoregulácie a spoločnej regulácie v reklame prostredníctvom etických kódexov a zriadením mimosúdnych orgánov na riešenie sporov v tejto oblasti dopĺňajúcich platné právne predpisy a administratívne a súdne nástroje, ktorými sa dohliada na dodržiavanie predpisov.

2.10. Existujú aj ďalšie premenné, ktoré túto problematiku ešte viac komplikujú, ako sú:

- možnosť dobrovoľného označovania,
- vplyv opatrení sociálnej zodpovednosti podnikov,
- väčší selektívny dopyt spotrebiteľov po výrobkoch, ktoré spĺňajú určité špeciálne alebo špecifické charakteristiky v reakcii na nejaké konkrétne obavy,
- častý nedostatok účinných kontrolných nástrojov a
- ťažkosti pre spotrebiteľov rozlíšiť a overiť si informácie.

2.11. Niektoré propagačné techniky, ako „*branded content*“ (značkový obsah), emocionálny marketing a „*storytelling*“ (rozprávanie príbehu), „*product placement*“ (umiestnenie produktu) alebo používanie tzv. neuromarketingu, pomáhajú poskytovateľom účinnejšie dosiahnuť ich obchodné ciele a zároveň sťažujú občanom racionálne rozhodovanie, pokiaľ ide o ich rozhodnutia v súvislosti s nákupom, použitím alebo spotrebou, ktoré by mali byť založené na objektívnom posúdení výhod príslušných tovarov a služieb a primeranosti ich ceny. Je to tak aj preto, lebo v mnohých prípadoch sa týmto spôsobom odstraňuje tradičné rozlišovanie medzi reklamným alebo nereklamným obsahom a príjmom takéhoto posolstva sa upiera právo poznať komerčný charakter a zámer, ktoré sa môžu skrývať za zdanlivo informačným posolstvom, čím sa môžu uviesť do omylu predovšetkým zraniteľnejší spotrebiteľia, ako sú mladí ľudia, staršie osoby, ako aj osoby so zdravotným postihnutím.

2.12. EHSV sa rozhodne zasadzuje za kvalitnejšie služby a výrobky, ktoré sa poskytujú, resp. vyrábajú v súlade s etickými zásadami alebo ktoré prinášajú väčší environmentálny a sociálny úžitok, a za to, aby sa uvádzali tvrdenia environmentálneho, sociálneho a zdravotného charakteru, pričom v tomto stanovisku sa zameriava na komerčné tvrdenia a oznamy, ktoré sú nepravdivé, nepresné alebo zavádzajúce.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Informácie uvádzané s komerčným cieľom, ktoré sa zakladajú na nespoľahlivých, nepresných alebo ťažko overiteľných tvrdeniach a ktoré môžu príjemcov oklamať alebo zmiatať, majú rôzny a viac či menej výrazný dosah, ale všetky vážne poškodzujú spotrebiteľov a podniky, ktoré dodržiavajú predpisy, a tak majú úsilie vytvoriť etický a transparentný trh tovaru a služieb.

3.2. Možno spomenúť napríklad tieto dôsledky:

- oslabenie ponuky, keďže tieto tvrdenia sa odrazia na cenách,
- vytvorenie netransparentných trhov s výraznou asymetriou medzi ponukou a dopytom,
- obmedzenie kúpnej sily spotrebiteľa, pretože sa naruší jeho schopnosť prijímať informované rozhodnutia, keďže nedisponuje pravdivými informáciami, ktoré by mu umožnili overiť si, či charakteristiky ponúkaného produktu zodpovedajú jeho potrebám a práním,
- spotrebiteľov, ktorí sú odhodlaní rozhodovať sa zodpovedne na základe rôznych aspektov (environmentálneho, sociálneho, zdravotného charakteru), odrádza a frustruje, keď sa ukáže, že poskytnutá informácia je klamlivá, chybná alebo sa nedá overiť,

- poskytovatelia, ktorí ťažia z rastúceho záujmu spotrebiteľov prihladať na tieto aspekty, ale nie sú ochotní vyčleniť na to potrebné prostriedky, sa čoraz častejšie správajú oportunisticky ako „černí pasažieri“, čo sťažuje zavedenie a rozšírenie zodpovednej spotreby a navyše to poškodzuje podniky, ktoré konajú korektne,
- strata dôvery spotrebiteľov v trh a dohľad nad ním, ktorý vykonávajú orgány verejnej správy.

3.3. Informácie musia zodpovedať skutočným potrebám a očakávaniam spotrebiteľov, preto sa pri posudzovaní ich vhodnosti musí brať do úvahy cieľ, obsah, prezentácia, kontext a identifikácia reklamného posolstva, ktorého základnými kritériami sú: spoľahlivosť, aktuálnosť, nestrannosť, presnosť, vhodnosť, stručnosť, zrozumiteľnosť, jasnosť, čitateľnosť a dostupnosť. EHSV navrhuje, aby sa na etiketách výrobkov uvádzal pôvod týchto výrobkov, pretože táto informácia zvyšuje úroveň ochrany a zabraňuje zavádzaniu a máteniu spotrebiteľov. Je nástrojom, ktorý im uľahčuje rozhodnúť sa pri výbere.

4. Tvrdenia environmentálneho charakteru

4.1. Tvrdenia environmentálneho charakteru sa zameriavajú hlavne na to, ako zloženie príslušných výrobkov alebo ich používanie vplýva na životné prostredie, čo sa často spája s klimatickými zmenami alebo emisiami znečisťujúcich látok. Môžu však zahŕňať aj ďalšie pojmy, ako je racionálne využívanie prírodných zdrojov, odlesňovanie, rozmanitosť druhov alebo energetická účinnosť. A samozrejme environmentálna stopa, ktorú činnosť podnikov a spotreba výrobkov zanechávajú na našom životnom prostredí.

4.2. Keď sa tieto tvrdenia používajú čisto formálne alebo naoko, ale neovplyvňuje to samotný produkt alebo jeho výrobu, dochádza k fenoménu známemu ako „greenwashing“, ktorý možno definovať ako selektívne šírenie environmentálne pozitívnych informácií prostredníctvom reklamy, v ktorej sa prehnane zdôrazňujú tieto „ekologické“ aspekty, v dôsledku čoho sa vo vnímaní spotrebiteľa navodzuje deformovaný obraz reality. Komisia vymedzuje tento pojem vo svojich usmerneniach pre uplatňovanie smernice 2005/29/ES (7).

4.3. Na základe informácií o environmentálnych účinkoch (negatívnych alebo pozitívnych) danej značky si spotrebiteľ vytvára o tejto značke určitý obraz. Tento obraz zároveň vplýva na aspekty ako rozhodovanie pri nákupe alebo politický postoj. Tým, že sa „zlé“ správanie trestá a „dobré“ odmeňuje prostredníctvom príslušných rozhodnutí pri nákupe, existuje v systéme akási dynamická rovnováha.

4.4. Medzi najpoužívanejšie techniky „greenwashingu“ patria:

- znečisťujúci postup sa vydáva za ekologický. Na základe obmedzeného súboru vlastností sa uvádza, že daný výrobok je ekologický, pričom sa nezohľadňujú ďalšie dôležité environmentálne otázky. Finálny produkt môže byť veľmi ekologický, ale postup, ktorým vznikol, veľmi znečisťujúci. Okrem toho sa v subdodávateľskom reťazci môžu vyskytnúť nekalé praktiky v súvislosti so zdravím škodlivými pracovnými podmienkami a produktmi,
- nedostatok dôkazov. Environmentálne vyhlásenie, ktoré nemožno potvrdiť ľahko dostupnými dôkaznými informáciami alebo spoľahlivým potvrdením od tretej strany,
- nejasnosť: reklama, ktorá je tak neurčito sformulovaná, že je pravdepodobné, že spotrebiteľ si jej skutočný zmysel nesprávne vyloží,
- „falošné“ označenia a ocenenia, ktoré v skutočnosti neexistujú.

4.5. Mali by sa používať kritériá, ktoré umožnia správne informovanie spotrebiteľa, a malo by sa zakázať zneužívanie ekologického argumentu v komerčných oznamoch.

4.6. Zavedenie zosúladených európskych metód, ako je tzv. environmentálna stopa, aby sa mohla zaviesť environmentálna výsledateľnosť produktov a organizácií, môže byť prostriedkom na zvýšenie transparentnosti fungovania trhu. Tieto metódy by mali vychádzať zo všeobecne používaných medzinárodných noriem, ako je napríklad medzinárodná norma ISO 14201 týkajúca sa tvrdení výrobcov o ekologickosti svojich výrobkov alebo kódex Medzinárodnej obchodnej komory.

(7) SEC(2009) 1666 final. Pozri bod 2.5.1.

5. Tvrdenia etického a sociálneho charakteru

5.1. Podobne, ako sa v uvádzaných tvrdeniach prízvukujú environmentálne aspekty, by sa dalo hovoriť aj o akomsi „greenwashingu“ z hľadiska „etických a sociálnych kvalít“ podnikov a výrobcov. V tomto prípade sa kúpa výrobku mení na príležitosť urobiť prospešný a solidárny čin, ktorý je sociálnej povahy, keďže zároveň prináša úžitok skupinám alebo kolektívom, ktoré potrebujú konkrétnu pomoc alebo sú určitým spôsobom zraniteľné.

5.2. V súčasnosti možno často vidieť, ako sa známe značky prostredníctvom kampaní na podporu predaja zapájajú do projektov so sociálnymi cieľmi. Ide o tzv. „charity promotions“ (charitatívne propagačné kampane) alebo kampane na podporu predaja spojené s konaním v prospech spoločnosti, ktoré v kontexte hospodárskej krízy zaznamenali skutočný rozmach. Keď sa pri týchto kampaniach používajú nepravdivé argumenty ako zámienska na predaj, môžu spotrebiteľa oklamať a zmiať, a preto sú obzvlášť škodlivé.

5.3. Tieto postupy sa zameriavajú na kampane solidarity, humanitárnej pomoci, sociálnej pomoci určenej konkrétnym kolektívom a skupinám obyvateľstva, ako aj na angažovanosť za riešenie problémov, ktoré vyplynuli z nejakej nečakanej naliehavej situácie, alebo za nejakú štrukturálnu otázku, ktorá zahŕňa diskrimináciu, segregáciu, nerovnosť atď.

5.4. Ďalším príkladom „social washingu“ alebo „sociálneho greenwashingu“ je, keď sa nejaký podnik vydáva za sociálne zodpovedný, hoci to nie je dostatočne podložené, alebo keď sa zveľičuje sociálny a reklamný charakter hlavnej činnosti daného podniku.

5.5. Tvrdenia týkajúce sa etických alebo sociálnych aspektov sa niekedy spájajú s tvrdeniami environmentálneho charakteru, ale v závislosti od aktuálnych preferencií sa môžu rozšíriť aj na ďalšie aspekty, ako je práca, posilnenie miestneho charakteru, zapojenie občanov alebo čokoľvek iné, čo môže spotrebiteľov podnieť na nákup.

5.6. V tejto súvislosti treba mať takisto na zreteli podvodnícke postupy falošných „poradcov pre etické, sociálne a environmentálne otázky“, ktorí mýlia a mätú spotrebiteľov, keďže pôsobia na trhu ako hospodárske a sprostredkovateľské subjekty a zneužívajú dobrú vôľu a dôveru spotrebiteľov tým, že sa s cieľom zisku a pomocou klamlivých argumentov usilujú predat výrobky alebo služby.

5.7. Mimoriadne nebezpečné pre fungovanie vnútorného trhu sú postupy finančného charakteru, prostredníctvom ktorých sa pomocou etických, sociálnych a environmentálnych argumentov predávajú finančné produkty a nástroje, pričom požiadavky solventnosti a dozorných kontrol, ktoré musia finančné subjekty spĺňať, nie sú splnené. Európsky orgán pre bankovníctvo prijal nedávno stanovisko, v ktorom navrhol súbor opatrení v snahe zmenšiť riziko a vymedziť požiadavky z hľadiska reklamy, ako aj odporúčania s cieľom ochrániť účastníkov pred možnými konfliktami záujmov.

5.8. Je nevyhnutné zamedziť „socialwashingu“ alebo používaniu nepravdivých informácií s cieľom vyvolať dojem sociálnej angažovanosti.

6. Tvrdenia týkajúce sa zdravotných účinkov a iných aspektov

6.1. Keďže spotrebiteľia začali v poslednej dobe viac dbať na zdravý životný štýl a vzhľadom na to, že technologický rozvoj sa rozšíril aj do oblastí, akou je výroba potravín, kozmetických prípravkov alebo iných výrobkov spojených so zdravím, aj v týchto oblastiach sa používajú tvrdenia zdravotného charakteru, či už v súvislosti s potravinami a výživou, úspechmi z hľadiska zdravého stravovania a estetického vzhľadu, ako aj so zlepšením kognitívnych a fyziologických funkcií.

6.2. Podobne ako pri tvrdeniach environmentálneho charakteru je zvýšený záujem spotrebiteľov o zdravú výživu takisto príležitosťou na to, aby sa objavili tvrdenia spojené s biologickým alebo ekologickým poľnohospodárstvom, alebo v súvislosti s tým, či daný potravinový výrobok obsahuje alebo neobsahuje vitamíny, mastné kyseliny Omega-3, cukry, soľ alebo alkohol, ako aj geneticky modifikované látky.

6.3. Starnutie obyvateľstva a väčšia priemerná dĺžka života sú živnou pôdou pre to, aby sa informovanie pomocou nepodložených tvrdení v budúcnosti rozšírilo.

6.4. Podobným spôsobom sa aj v „zdravotnom marketingu“, ktorý využíva takéto tvrdenia ako pridanú hodnotu pre účinnejšie obchodovanie s príslušnými výrobkami, zneužívajú údajné zdravotné prínosy podložené pseudovedeckými dôkazmi, ako to možno vidieť napríklad v oblasti výživových doplnkov alebo výrobkov na báze bylín, ale aj v ponukách produktov širokej spotreby.

7. Konkrétne pripomienky

7.1. Je nevyhnutné mať na zreteli, že postupy, ako je napríklad dobrovoľné označovanie alebo navrhovanie log a piktogramov, vyvolávajú dosť nepresné asociácie v kognitívnych a emocionálnych procesoch, ktoré motivujú rozhodnutia spotrebiteľov pri nákupe. Prostredníctvom slov alebo obrazov by sa nemalo striktné a jasne uvádzať niečo, čo nemožno vierohodne preukázať. Bolo by vhodné vykonať konkrétne opatrenia na kontrolu tvrdení.

7.2. Monitorovanie uvádzaných tvrdení však treba prispôbiť použitému materiálu, keďže každý z nich má špecifické črty, pokiaľ ide o spracovanie. Aby sme tu stručne a schematicky zhrnuli, spomínané tvrdenia sa môžu uvádzať týmito formami:

- texty,
- posolstvá a slogany,
- logá,
- symboly a znaky,
- piktogramy,
- obrázky a fotografie,
- grafy a údaje,
- gradácia farieb,
- tváre a mená medializovaných a uznávaných osôb a inštitúcií.

7.3. Pri tvrdeniach, ktoré sú nepreukázateľné a poskytované na komerčné účely, možno požadovať, aby neboli použité alebo aby v nich boli uvedené správne informácie.

7.4. EHSV preto žiada Európsku komisiu a členské štáty, aby v rámci nariadenia (ES) č. 2006/2004 prijali vhodné opatrenia prostredníctvom administratívnej spolupráce a najmä podporou spoločných činností s cieľom zamedziť podvodnému používaniu nepodložených tvrdení etického, environmentálneho alebo zdravotného charakteru, a pritom úzko spolupracovali s európskymi spotrebiteľskými strediskami, ktoré v takýchto situáciách zohrávajú zásadnú úlohu.

V Bruseli 2. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Šport a európske hodnoty“**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2015/C 383/03)

Spravodajca: Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 10. júla 2014 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

Šport a európske hodnoty.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 17. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla (schôdza z 2. júla) prijal 99 hlasmi za, pričom 59 členovia hlasovali proti a 32 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Šport prispieva k realizácii strategických cieľov Únie, zdôrazňuje základné pedagogické a kultúrne hodnoty a je nástrojom integrácie, keďže sa týka všetkých občanov bez ohľadu na pohlavie, etnický pôvod, náboženstvo, vek, štátnu príslušnosť, sociálne postavenie alebo sexuálnu orientáciu. Šport takisto pomáha bojovať proti netolerancii, xenofóbii a rasizmu.

1.2. Športové aktivity umožňujú všetkým ľuďom konštruktívne usmerniť svoje nádeje a obohatiť sa o hodnoty, ako sú úsilie, solidarita a súdržnosť, ktoré prináša šport. Zároveň poskytujú fyzickú a duševnú pohodu a pomáhajú riešiť sociálne problémy prostredníctvom pozitívnych hodnôt, ktoré ponúkajú. V tejto súvislosti by sa mala diskusia zamerať aj na stanovenie súboru minimálnych univerzálnych zásad, ktoré by propagovali poctivý prístup detí a mládeže k športu vo všetkých športových disciplínach.

1.3. Dobrovoľnícka činnosť v športe zohráva dôležitú úlohu v rozvoji amatérskeho športu a športu na úrovni klubov, keďže predstavuje veľký prínos zo sociálneho, hospodárskeho a demokratického hľadiska. Preto je nevyhnutné prostredníctvom športu, vrátane zimných športov, podporovať dobrovoľnícku činnosť a aktívne občianstvo.

1.4. Zásady dobrého riadenia a správy by mali zabezpečiť integritu v športových súťažiach. Jednou zo základných podmienok v športe je nezávislosť športových organizácií, ktoré musia konať v súlade so zásadami transparentnosti, zodpovednosti a demokracie. Preto by všetky zainteresované strany mali byť náležite zastúpené v procese prijímania rozhodnutí. S cieľom upevniť tento všeobecný rámec prevencie a podľa nedávno vypracovanej podrobnej štúdie⁽¹⁾, je nevyhnutné, aby sa posilnila dôvera medzi národnými orgánmi a športovými ustanovitzňami, a tak uľahčila potrebná výmena informácií medzi národnými súdnymi orgánmi a medzinárodnými športovými ustanovitzňami.

1.5. EHSV žiada Európsku komisiu a členské štáty, aby v európskom kontexte v rámci inovačného prístupu šírili a odovzdávali si informácie o pozitívnych skúsenostiach a najvhodnejších postupoch, pokiaľ ide o spôsoby, ako vytvárať a podporovať strategické partnerstvá medzi hlavnými zainteresovanými stranami z rôznych sektorov, s cieľom posilniť úlohu športu ako hnacej sily inovácie a hospodárskeho rastu. V tejto súvislosti je veľmi dôležité vedieť využiť výhody, ktoré by organizovanie veľkých športových podujatí mohlo a malo priniesť regiónom a mestám, kde sa tieto podujatia konajú. Domnieva sa, že Komisia by mala venovať pozornosť novým iniciatívam a metódam, ktoré sa objavujú v celosvetovom meradle a ktoré majú regiónom a mestám pomôcť rozbehnúť športové projekty podporujúce udržateľný hospodársky a sociálny rozvoj.

⁽¹⁾ Protecting the Integrity of Sport Competition – The Last Bet for Modern Sport, s. 120-124, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne a International Centre for Sport Security (ICSS), máj 2014.

1.6. Využívanie nástrojov financovania EÚ na rozvoj v oblasti športu by sa malo podporovať na rôznych úrovniach.

1.7. Na európskej úrovni by sa mala presadzovať sociálna súdržnosť, opatrenia na zapojenie znevýhodnených skupín do športových aktivít a sociálne začlenenie, a to aj v prípade osôb zbavených slobody, ktoré môžu nájsť v športe prostriedok, ako sa znovu začleniť do spoločnosti, keďže šport navodzuje pocit pohody a prináša stabilitu vďaka svojim hodnotám, ako je úsilie, solidarita a koniec-koncov aj *fair play*, ktoré môžu pomôcť odstrániť sociálne vylúčenie a diskrimináciu.

1.8. EÚ zohráva dôležitú úlohu v boji proti nerovnosti s cieľom odstrániť prekážky, ktoré bránia osobám so zdravotným postihnutím v prístupe k športovým aktivitám, podporiť ich účasť na súťažiach a odbúrať všetky spoločenské predsudky v tejto súvislosti. Preto by bolo dobré, keby Komisia navrhla Rade ministrov vypracovať „Európsky kódex osvedčených postupov v oblasti športu a sociálneho začlenenia“ v snahe podporiť a podnietiť väčšie zapojenie zdravotne postihnutých osôb do športových aktivít.

1.9. EÚ a členské štáty by mali venovať osobitnú pozornosť propagácii športu a fyzickej aktivity starších ľudí. V starnejšej Európe je mimoriadne dôležité na tento účel vyvíjať ciele iniciatívy a zabezpečovať finančné prostriedky.

2. Úvod

2.1. Lisabonská zmluva prihliada v procese integrácie na to, že Únia a jej členské štáty majú určité spoločné hodnoty. Týmto najvyššími hodnotami sú ľudská dôstojnosť, sloboda, demokracia, rovnosť, právny štát a dodržiavanie ľudských práv vrátane práv osôb patriacim k menšinám.

Lisabonská zmluva dáva Únii právomoci na podporu „európskych záležitostí týkajúcich sa športu“ (článok 165 ZFEÚ). Je nevyhnutné zaoberať sa rozličnými aspektmi – sociálnymi, hospodárskymi a kultúrnymi – fenoménu športu z hľadiska perspektívy jeho zaradenia medzi hodnoty zakotvené v článku 2 ZFEÚ, čo si vyžaduje, aby sa inštitúcie a členské štáty jasne zaviazali, že budú v súlade so zásadou subsidiarity podnecovať politiky, právne predpisy a opatrenia na podporu európskych aspektov v športe.

2.2. Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je pokúsiť sa spropagovať možnosti, ktoré ponúkajú európske hodnoty a hodnoty športu, vrátane zimných športov, sprostredkovať ich všetkým občanom a spoločenským organizáciám a podnietiť vytvorenie politiky Únie v oblasti športu, keďže doposiaľ bola táto téma len predmetom sporadických súdnych rozhodnutí, väčšinou spojených s uplatňovaním hospodárskych slobôd.

2.3. Už v staroveku sa v gréckej filozofii rozlišovalo medzi telesnou a duševnou činnosťou a z týchto myšlienok, ktorým jednoznačne dominovala etika a podpora mieru, sa neskôr vyvinul olympijský duch.

Je dôležité, aby šport prispel k realizácii európskych, ale aj celosvetových cieľov stratégie Európa 2020, keďže môže do veľkej miery prispieť k inteligentnému, udržateľnému a inkluzívnemu rastu.

3. Spoločenská úloha športu

3.1. Aby mohol šport zohrávať spoločenskú úlohu, musia mať členské štáty primeranú infraštruktúru, ktorá uľahčí vykonávanie športových aktivít, a disponovať na svojom území primeranou, postačujúcou a vyváženou základnou sieťou športových zariadení a vybavenia.

3.2. Dobrovoľnícka činnosť je i naďalej základným kameňom športu v Európe, keďže dobrovoľníci spolu s neziskovými športovými organizáciami umožňujú rozvoj a šírenie športových ideálov. V tomto zmysle treba vyzdvihnúť úlohu školy pri propagovaní olympijských hodnôt, ktoré podporujú mier a svornosť v športe, pričom sa chráni spolunažívanie a integrácia v demokratickej a pluralistickej spoločnosti, ako aj hodnoty humanity, ktoré sa so športom spájajú a ktoré pomáhajú odstrániť zo športu násilie, rasizmus, netolerantnosť a xenofóbiu.

3.2.1. Je nevyhnutné, aby športové organizácie uplatňovali zásady dobrej správy. Musia vychádzať zo zásad transparentnosti, zodpovednosti a demokracie a musia v nich byť riadne zastúpené všetky strany, ktorých sa proces prijímania rozhodnutí týka, vrátane pozorovateľov, ktorí väčšinou presadzujú zásady *fair play*. Malo by sa považovať o možnosti nastoliť prísnejšie požiadavky z hľadiska transparentnosti, keď sa ich aktivity financujú z verejných prostriedkov.

3.2.2. EHSV sa domnieva, že by sa mala zväziť možnosť spoločne zakročiť proti nežiaducim javom – ako je korupcia pri športových výsledkoch, doping alebo násilné činy – nielen na základe právomocí, ktoré Únii prislúchajú v súlade s článkami 6 a 165 ZFEÚ, ale aj na základe právomocí súvisiacich s priestorom slobody, bezpečnosti a spravodlivosti alebo akýchkoľvek iných právomocí, ktoré by mohli byť potrebné na prijatie nadnárodných opatrení, ktoré by zároveň mohli mať skutočne odrádzajúci účinok.

3.2.3. Cieľom týchto opatrení by malo byť zaručiť vysokú úroveň bezpečnosti. Mohli by to byť napríklad opatrenia usilujúce sa zabezpečiť väčšiu koordináciu a spoluprácu medzi policajnými orgánmi (Europol) a súdnymi orgánmi (Eurojust) a ďalšími zodpovednými orgánmi, medzi ktorými by mali byť aj športové zväzy.

3.3. Vyvíjať viac fyzickej aktivity a viac športovať je rozhodujúce pre ochranu verejného zdravia v modernej spoločnosti. Treba zdôrazniť, že športovanie podporuje zdravý životný štýl a zlepšuje kvalitu života, a tak sa plne využívajú možnosti, ktoré šport ponúka, a znižujú náklady na zdravie.

3.4. Činnosť inštitúcií EÚ v oblasti športu sa do veľkej miery rozbehla vďaka verejnej diskusii v súvislosti s tzv. európskym rozmerom športu, začleneniu športu do programu Erasmus+ alebo napríklad aj vďaka strategickým opatreniam v oblasti rovnosti pohlaví v športe. Každý rok sa diskutuje o prioritách tohto programu, a preto EHSV žiada, aby sa pri budúcom prehodnotení prihliadalo na pripomienky uvedené v tomto stanovisku.

3.4.1. Činnosť inštitúcií by sa mala posilniť prijatím potrebných opatrení s cieľom zohľadniť prínos a pozitívne aspekty pôvodných, tradičných športov, ktoré majú väčší miestny vplyv a sú živým dôkazom kultúrnej a historickej rozmanitosti Únie, preto by sa mali propagovať a šíriť.

3.4.2. Na základe spomínaného programu Erasmus+ by Komisia mala predložiť zreteľnú bilanciu vplyvu zapojenia sa do športových aktivít v rámci tohto programu, najmä pokiaľ ide o dosiahnutie cieľov z hľadiska nových kvalifikácií, zamestnanosti a mladých ľudí.

3.5. V snahe dosiahnuť, aby šport pomáhal upevňovať a rozvíjať európske hodnoty, je nevyhnutné prijať a zrealizovať koordinačné, doplnkové a podporné opatrenia zamerané na ochranu týchto európskych hodnôt, najmä tých, ktoré sa usilujú chrániť ľudskú dôstojnosť, ako aj určité prvky vzdelávacieho procesu v prípade osôb, ktorých správne začlenenie je rozhodujúce pre dobré fungovanie demokracie a právneho štátu. Tento prístup by sa mohol posilniť vďaka posolstvu *fair play* spojenému so športom, prostredníctvom ktorého sa spoločnosti odovzdáva veľká časť európskych hodnôt.

Európsky rozmer v športe môže takisto pomôcť dosiahnuť niektoré parametre smerujúce k zabezpečeniu rovnosti medzi ženami a mužmi. Mali by sa vytvoriť a používať vzdelávacie materiály na výškolenie zodpovedných osôb, či už športových pracovníkov alebo rodičov, s cieľom pomôcť odbúrať stereotypy z hľadiska pohlavia a presadiť rovnosť medzi ženami a mužmi v športe a zabezpečiť čoraz väčšiu rovnováhu, pokiaľ ide o zastúpenie oboch pohlaví v riadiacich orgánoch a športových výboroch. V tejto súvislosti by bolo dôležitým krokom, keby sa vypracoval zoznam osvedčených postupov z hľadiska rozvoja mládeže a ochrany v športe ⁽²⁾.

3.6. Športové aktivity, či už individuálne alebo kolektívne, môžu byť legitímnym zdrojom vytvárania pracovných miest, bohatstva a pohody, a preto je v súčasnosti veľmi dôležité adekvátne ho využiť, s cieľom zamedziť nezamestnanosti mladých a sociálnemu vylúčeniu. Obzvlášť treba poukázať na situáciu mladých atlétov, ktorí začínajú svoju druhú kariéru, po tom ako zanechali vrcholový šport, a musia sa špecificky pripraviť na túto etapu svojho života (dvojitá kariéra). Aby sa títo mladí ľudia mohli náležite rozvíjať, je nevyhnutné zabezpečiť rovnocennosť a uznávanie diplomov a kvalifikácií v športe. Tento posledný bod je dôležitý v snahe skončiť s tieňovou ekonomikou, ktorá by mohla v tomto sektore existovať, a v budúcnosti ju zlegalizovať.

⁽²⁾ To bol jeden z hlavných záverov summitu Inter Regional Sports Policy Summit (Lisabon, 16. a 17. marca 2015), na ktorom sa stretla väčšina zainteresovaných strán z celého sveta, ktoré sa podieľajú na definovaní politiky v oblasti športu.

3.6.1. Bolo by vhodné určiť spôsoby, ako by sa európske finančné nástroje mohli využiť na podporu športu ako prostriedku na posilnenie sociálneho začlenenia a zvýšenie zamestnanosti mladých ľudí, v záujme rovnosti pohlaví, inovácie, vytvárania sietí organizácií, ktoré sa zasadujú za opätovné začlenenie do spoločnosti a ďalšie ciele vo verejnom záujme.

Ako prostriedok boja proti sociálnemu vylúčeniu a forma opätovného začlenenia do spoločnosti je šport vhodný nástroj na dosiahnutie hodnôt, ktoré posilnia osobný a spoločenský rozvoj a budú vplývať na zdravie a vzdelávanie osôb. Na európskej úrovni by sa mala presadzovať sociálna súdržnosť a sociálne začlenenie, a to aj v prípade osôb zbavených slobody, ktoré môžu nájsť v športe prostriedok, ako sa znovu začleniť do spoločnosti, keďže šport navodzuje emocionálnu pohodu a prináša súdržnosť a stabilitu vďaka svojim hodnotám, ako je úsilie, solidarita a napokon aj *fair play*.

3.6.2. Mala by sa vytvoriť sieť organizácií, ktoré sa zasadujú za sociálnu súdržnosť a opätovné začlenenie do spoločnosti prostredníctvom športových aktivít, najmä tých, ktoré sú najviac rozšírené, s cieľom podeliť sa o osvedčené postupy, na základe európskych hodnôt zakotvených v zmluvách. V tomto rámci by sa tiež organizoval Európsky kongres o osvedčených postupoch v oblasti opätovného začlenenia do spoločnosti prostredníctvom športu, usporadúvali by sa majstrovstvá Európskej únie a výsledky týchto sietí by sa zverejňovali a šírili.

3.7. EÚ zohráva dôležitú úlohu v boji proti nerovnosti s cieľom odstrániť prekážky, ktoré bránia osobám so zdravotným postihnutím v prístupe k športovým aktivitám, podnietiť ich väčšiu účasť na súťažiach a odbúrať všetky spoločenské predsudky v tejto súvislosti.

Bolo by dobré, keby Komisia navrhla Rade ministrov vypracovať „Európsky kódex osvedčených postupov v oblasti športu a sociálneho začlenenia“.

3.7.1. Mala by sa podporovať integrácia osôb so zdravotným postihnutím prostredníctvom športových podujatí, aby sa zlepšila kvalita života osôb so zdravotným postihnutím a ich rodín a viac rozvinuli ich spoločenské návyky. Šport je preto nielen zdraviu prospešným návykom, ale zároveň zlepšuje a posilňuje mobilitu týchto osôb a umožňuje rozvíjať rozhodovacie schopnosti, kamarátstvo a tímovú prácu.

3.7.2. V snahe podnietiť väčšie zapojenie osôb so zdravotným postihnutím do paralympijského alebo vrcholového športu a zvýšiť povedomie občanov, je nevyhnutné, aby verejné orgány zaviedli na informovanie o paralympijských hrách a iných medzinárodných vrcholových podujatiach komunikačnú stratégiu, na ktorú vyčlenia potrebné prostriedky a odborníkov, a aby paralympijské hry mali v televízii väčšie a kvalitnejšie pokrytie, veľký počet hodín vysielania a v hlavnom vysielacom čase.

3.7.3. Vnútroštátny právny rámec na prispôbenie právnych predpisov medzinárodnému dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím sleduje tie isté ciele a stanovuje zásadu „prístupnosť a dizajn pre všetkých“ za nástroj, ktorý treba použiť pri úpravách a vytváraní prostredia, ktoré umožní všetkým občanom zúčastniť sa.

3.7.4. Keďže jednou z prekážok, ktoré pravidelne brzdia snahu rozvinúť programy na podporu zapojenia starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím do fyzických športových aktivít, je nedostatočná odborná príprava rôznych aktérov zapojených do tohto procesu, odporúčame vytvoriť potrebný materiál, ktorý bude zodpovedať potrebám z hľadiska odbornej prípravy učiteľov, profesorov telesnej výchovy a technických odborníkov v oblasti športu pri rozvoji telesných a športových aktivít v inkluzívnom prostredí.

3.8. Zjavne nezvratný proces starnutia európskej spoločnosti, sprevádzaný neustálym nárastom očakávanej dĺžky života pri narodení, spôsobuje, že je nevyhnutné vytvoriť ciele inšiatívy a programy na podporu športu a fyzickej aktivity starších ľudí. Toto je oblasť, na ktorú sa vo väčšine krajín zabúda a ktorá si vyžaduje osobitnú pozornosť tak na úrovni EÚ, ako aj na úrovni členských štátov.

4. Ekonomická podstata športu

4.1. Šport má aj ekonomickú podstatu, ktorá vyplýva z ekonomických aktivít spojených so športom a jeho profesionalizácie, ktoré ovplyvňujú vnútorný trh. Okrem toho je pre šport príznačné, že spočíva na štruktúrach založených hlavne na dobrovoľníckej činnosti a jej spoločenskom, pedagogickom a kultúrnom poslaní, pričom výrazne prispieva k pozitívnym hodnotám, akými sú športový duch, rešpekt a sociálne začlenenie.

Preto treba rozlišovať medzi športovými a obchodnými záujmami a EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné chrániť šport pred nadmerným vplyvom ekonomiky, aby boli prvoradé zásady a hodnoty športu.

4.1.1. Tento špecifický charakter športu, vyplývajúci z jeho jedinečných a zásadných charakteristických črt, si pri uplatňovaní právnych predpisov Únie vyžaduje individualizovaný prístup v prípadoch, keď EÚ môže zasiahnuť účinnejšie ako členské štáty a so zreteľom na zásadu subsidiarity.

4.2. Pri spomínanom ekonomickom rozmere športu treba prihliadať na mimoriadnu spätosť týchto aktivít so základnými právami.

4.2.1. Preto sa treba zamyslieť nad tým, aké opatrenia v súlade so zásadou proporcionality by sa mali prijať v záujme primeranej ochrany pred porušovaním práv duševného vlastníctva a najmä pred digitálnym pirátstvom, ktoré ohrozujú športovú ekonomiku. V každom prípade by malo byť prvoradé základné právo občanov na informácie, aby sa zaručilo aspoň právo verejnosti získať a dostať správy, vysielanie dôležitých podujatí a právo novinárov informovať.

4.2.2. V ďalších oblastiach, ako je politika hospodárskej súťaže, konkrétne štátna pomoc, by bolo vhodné prijať usmernenia o štátnej pomoci s cieľom ozrejmiť, ktoré druhy pomoci sa považujú za opodstatnené v záujme spoločenského, kultúrneho a vzdelávacieho poslania športu.

4.2.3. Športové stávky online na neregulovaných trhoch, najmä nezákonné stávky, predstavujú v súčasnosti pre šport jednu z hlavných hrozieb. Ich negatívne účinky sú porovnateľné s účinkami dopingu a diváckeho násillia a vzhľadom na neistý charakter športových súťaží môžu byť zmanipulované. V súvislosti s ďalšími aspektmi, ako sú stávky a hazardné hry, je potrebné prijať opatrenia vo verejnom záujme na predchádzanie vzniku závislosti od hazardných hier a na ochranu maloletých, najmä pred hazardnými hrami na internete.

4.2.4. Už v samotnej podstate športu je niečo motivujúce, čo podnecuje športujúcich, aby ustavične zlepšovali svoje výkony a usilovali sa byť najlepšími. Preto je pre oblasť športu príznačná neustála inovácia, vďaka ktorej sa športové technológie stali dôležitým odvetvím v rámci „aplikovaných vied“, ako sú textilné technológie, mechanika ľudského pohybu, nové materiály, senzory, ovládače, dizajn zameraný na človeka atď. Aj výstavba športovísk, ich prevádzka, ako aj aktívna a pasívna účasť na športových podujatiach, sa stávajú dôležitou súčasťou tzv. zážitkovej ekonomiky, ktorej príkladom je aj rozvoj športového cestovného ruchu.

4.2.5. Ďalšie témy, ktoré ekonomicky súvisia so športom, ako napríklad voľný pohyb osôb a služieb, sponzorské zmluvy, regulácia činnosti agentov hráčov, poistenie športovcov a zdravie, vzdelávacie programy pre športovcov a odborné kvalifikácie súvisiace so športom, by sa mali preskúmať a Komisia by mala v prípade potreby prijať alebo navrhnúť vhodné opatrenia.

4.2.6. Pokiaľ ide o odbornú prípravu mladších trénerov, je nevyhnutné zlepšiť predpisy v jednotlivých členských štátoch EÚ, pričom treba vziať do úvahy, že prácu trénera možno porovnať s prácou pedagóga a že v niektorých prípadoch (napr. pri príprave na športové súťaže) trávi tréner s mladými športovcami viac času než učiteľ so žiakmi. Odborná príprava trénerov musí byť súčasťou rámca formálneho vzdelávania a musí byť uznaná na pedagogickej úrovni formou štátneho diplomu.

4.2.7. EHSV žiada, aby sa európske športové zväzy zasadzovali za hodnoty a zásady spomínané v tomto stanovisku, a dúfa, že budú v každom prípade na tieto hodnoty prihliadať vo svojej činnosti vo všetkých oblastiach, a to dokonca aj pri udeľovaní cien a pri prejavoch verejného uznania.

V Bruseli 2. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Uskladňovanie energie: faktor integrácie a energetickej bezpečnosti“**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2015/C 383/04)

Spravodajca: Pierre-Jean COULON

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 22. januára 2015 rozhodol podľa ustanovení článku 29 ods. 2 svojho rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Uskladňovanie energie: faktor integrácie a energetickej bezpečnosti“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) prijal jednohlasne (131 hlasmi za) nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV žiada, aby ciele Európskej únie v oblasti klímy a energetiky smerovali k väčšiemu podielu energií z obnoviteľných zdrojov v energetickom mixe. Dôsledne podporuje energie z obnoviteľných zdrojov – udržateľný energetický systém, do značnej miery pozostávajúci z energií z obnoviteľných zdrojov, ktorý je jediným dlhodobým riešením našej energetickej budúcnosti. Výbor poukazuje na význam zavedenia dodatočných zložiek energetického systému.

1.2. Uskladňovanie energií z obnoviteľných zdrojov a ich vývoj predstavujú vzhľadom na ich nestály tok skutočnú výzvu. Uskladňovanie je pre Európsku úniu strategickou otázkou v záujme zaistenia bezpečnosti stálych dodávok energie do Únie a fungujúceho trhu s energiou, a to tak z technického hľadiska, ako i z hľadiska nákladov. Z uvedeného dôvodu táto otázka figuruje na poprednom mieste medzi európskymi stratégiami a je prioritnou oblasťou, najmä v rámci energetickej únie, ktorá bola spustená vo februári 2015.

1.3. EHSV v predchádzajúcom stanovisku zdôraznil otázku uskladňovania, ktorá je „výzvou, príležitosťou aj absolútnou nevyhnutnosťou“. Zdôrazňuje dôležitosť úspešnej transformácie energetiky v Európskej únii a je zástancom toho, aby sa v záujme dosiahnutia konkrétnych a výrazných výsledkov v oblasti uskladňovania použili všetky dostupné prostriedky.

1.4. EHSV uznáva, že zatiaľ čo existujú odlišné možnosti uskladňovania, technológie sú na rôznej technologickej a priemyselnej úrovni.

1.5. EHSV pripomína, že s uskladňovaním energie môžu byť súčasne s výhodami spojené nielen významné finančné, ale aj environmentálne a zdravotné náklady. Výbor preto podporuje systematické uskutočňovanie posúdení vplyvu, a to nielen na posúdenie konkurencieschopnosti technológií, ale aj ich vplyvu na životné prostredie a zdravie. EHSV tiež považuje za dôležité posúdiť účinky týchto technológií na vytváranie činností a pracovných miest.

1.6. EHSV podporuje intenzívnejšie investície a uskutočňovanie výskumu a vývoja v oblasti uskladňovania a lepšiu európsku súčinnosť v tejto oblasti v záujme toho, aby sa znížili náklady na transformáciu energetiky, zaistila bezpečnosť dodávok energie a európske hospodárstvo sa stalo konkurencieschopnejším. EHSV podporuje potrebu lepšej harmonizácie predpisov v oblasti uskladňovania energie medzi členskými štátmi.

1.7. EHSV tiež vyzýva na začatie verejného dialógu v celej Európe o energetickej otázke – európsky dialóg o energetike – aby sa občania a celá verejnosť prispôsobili transformácii energetiky a mohli ovplyvniť budúce rozhodnutia v oblasti technológií na uskladnenie energie.

1.8. EHSV poukazuje na význam plynu v energetickom mixe a jeho dôležitosť z hľadiska energetickej bezpečnosti pre občanov. EHSV vyzýva, aby sa podporovalo uskladňovanie v tomto sektore, aby všetky členské štáty mohli solidárne využívať rezervy.

2. Úspešná transformácia energetiky a zaručenie energetickej bezpečnosti

2.1. Zásobovanie energiou a hospodárenie s ňou sú jednou z hlavných politických a sociálno-ekonomických priorít a kľúčovou výzvou, ak chceme byť úspešní pri transformácii energetiky a vyriešiť klimatické výzvy. Hoci dopyt po energiách v EÚ klesá (spotreba energie klesá od roku 2006 a v súčasnosti spotrebúvame približne toľko energie ako na začiatku 90. rokov 20. storočia), čoraz častejšie zavádzanie nestálych zdrojov energií z obnoviteľných zdrojov zvýraznilo potrebu uskladňovania energie, ktoré bude zohrávať dôležitú úlohu v mnohých odvetviach (kompenzácia nestálosti dodávok, elektrické autá, obrana atď.) a stane sa strategickou otázkou pre Európu a jej priemysel. Je potrebné dodať, že otázka uskladňovania energií z obnoviteľných zdrojov je jedným z hlavných argumentov odporcov týchto energií.

2.2. Hoci sa väčšina primárnych zdrojov energie (plyn, ropa, uhlie) uskladňuje ľahko, otázkou naďalej zostáva veľkosť, náklady a umiestnenie zariadení na strategické uskladnenie. Iný veľký primárny zdroj energie, ktorým sú energie z obnoviteľných zdrojov, zaznamenáva v oblasti uskladňovania nerovnomerné výsledky. Vodnú energiu možno často akumulovať uskladnením vody v jazerách a vodných nádržiach. Zatiaľ čo aj biomasu možno uskladniť pomerne jednoducho, slnečnú a veternú energiu, ktoré sa zvyčajne používajú na výrobu elektriny, možno v súčasnosti uskladňovať len pomocou komplikovaných a nákladných čiastkových postupov.

3. Priorita na európskej úrovni

3.1. Európska komisia analyzovala scenáre dekarbonizácie energetického systému a v roku 2011 uverejnila Plán postupu v energetike do roku 2050, v ktorom sa uvádza viacero scenárov na rok 2050. Na dosiahnutie stanovených predpokladov z hľadiska dekarbonizácie by elektrárenský priemysel mohol využiť veľký podiel energie z obnoviteľných zdrojov (59 až 85 %), ktorý by z väčšej časti pochádzal z nestálych obnoviteľných zdrojov. V ďalšom oznámení z roku 2014 s názvom „Rámec politik v oblasti klímy a energetiky na obdobie rokov 2020 až 2030“ sa potvrdila cesta k dekarbonizácii a pre rok 2030 sa uvádza takmer 45 % podiel obnoviteľných zdrojov energie. To je v súlade s cieľmi, na ktorých sa dohodli lídri EÚ 23. októbra 2014 v súvislosti s politickým rámcom do roku 2030. Významný podiel nestálych obnoviteľných zdrojov energie v elektrizačnej sústave by si vyžadoval desiatky alebo stovky GW skladovacích kapacít v elektrizačnej sústave, dokonca i vtedy, ak by sa použili aj iné opatrenia na zvýšenie pružnosti.

3.2. Európska komisia ďalej zaradila uskladnenie elektriny medzi svoje priority a viackrát zdôraznila prvoradý význam uskladňovania. Vo svojom pracovnom dokumente o uskladňovaní energie z roku 2013 (http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/energy_storage.pdf) Komisia obhajuje lepšiu koordináciu tejto témy s ostatnými kľúčovými politickými oblasťami Európskej únie, ako je klíma. Uskladňovanie energie by malo byť začlenené do všetkých relevantných súčasných aj budúcich opatrení a právnych predpisov EÚ v oblasti energetiky a klímy, ktoré by mali uskladňovanie energie podporovať, vrátane stratégií týkajúcich sa energetickej infraštruktúry. Komisia okrem toho vo svojom oznámení o energetickej únii (z 25. februára 2015) pripomína, že „Európska únia je odhodlaná stať sa svetovým lídrom v oblasti obnoviteľnej energie a globálnym rodiskom novej generácie technologicky vyspelých a konkurencieschopných obnoviteľných zdrojov. Stanovila si aj cieľ, aby bol v roku 2030 podiel energie z obnoviteľných zdrojov v EÚ aspoň 27 % jej spotreby.“ Komisia má v úmysle podniknúť novú stratégiu v oblasti výskumu a vývoja: „Ak má byť európska energetická únia svetovou jednotkou v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, musí sa postaviť na čelo novej generácie technológií v tejto oblasti, ale aj riešení v oblasti uskladnenia.“

3.3. V záveroch z posledného Madridského fóra sa uvádza, že Fórum potvrdzuje strategickú úlohu uskladňovania plynu pre bezpečnosť dodávok v EÚ. EHSV tiež zdôrazňuje, že je dôležité podporovať rozvoj uskladňovania zemného plynu.

4. Vývoj technológií v oblasti uskladňovania

4.1. Riešenia uskladňovania elektriny sa delia do štyroch základných kategórií, pričom v závislosti od potrieb energie, ale aj rôznych obmedzení možno energiu uskladňovať v rôznych podobách (elektrina, plyn, vodík, teplo, chlad) v blízkosti miest výroby, v energetických sieťach alebo pri mieste použitia:

- potenciálna mechanická energia [hydroelektráreň, prečerpávací elektráreň (STEP)/STEP na pobreží mora/uskladňovanie energie stlačením vzduchu (CAES)],
- kinetická mechanická energia (zotrvačníky),

- elektrochemická energia (články, batérie, kondenzátory a vodík ako nosič energie),
- tepelná energia (latentné alebo citelné teplo).

4.2. Najrozšírenejším spôsobom uskladňovania elektriny vo svete je hydraulická akumulácia v prečerpávacích vodných elektrárnach, ako napr. zdroje neprerušovaného napájania (z angl. UPS – „uninterruptible power system“). Narastá záujem o tieto systémy u prevádzkovateľov elektrizačných sústav, priemyselníkov a správcov budov v terciárnej sfére. Prečerpávacie elektrárne umožňujú začlenenie nestálych zdrojov energií z obnoviteľných zdrojov, najmä veternej a fotovoltickej; kapacity v čase najvyššej záťaže elektrizačnej sústavy a rozvrhnutie dopytu po elektrine; ekonomické rozhodovanie (*dobitie v období nízkych cien a dopytu, predaj v čase vysokých cien a silného dopytu s vyrovnávacími „sociálnymi“ opatreniami*); časové rozvrhnutie investícií do elektrických sietí. Je preto málo pravdepodobné, že plánované skladovacie kapacity budú postačujúce na kompenzáciu dlhých období bez vetra či slnka v prípade rozšírenia týchto typov energií z obnoviteľných zdrojov vo veľkom rozsahu.

4.3. Na trhu uskladňovania energií sa tiež objavuje päť nových segmentov, ktoré by sa mohli v nasledujúcom desaťročí rozšíriť:

- uskladňovanie energie v tepelnej alebo chemickej podobe v rámci priemyselných postupov, ktoré umožní odstrániť alebo rozvrhnúť dopyt po energii v rámci optimalizácie spotreby elektriny, ako aj tepla a dokonca plynu,
- uskladňovanie spojením elektrickej a plynovej siete vstrekaním vodíka získaného elektrolyzou alebo výrobou syntetického metánu metanizáciou [napríklad „Power To Gas“ nemeckej agentúry DENA (www.powertogas.info)],
- uskladňovanie elektriny pre mestské štvrte a rezidenčné budovy v rámci úpravy budov a technologicky vyspelých („inteligentných“) alebo ekologických blokov budov (projekt Nicegrid vo Francúzsku),
- mobilné uskladňovanie elektriny prostredníctvom elektrických vozidiel systémov V2G („vehicle to grid“): Toyota, Nissan, Renault atď.,
- elektrárne s akumuláciou energie pružným prečerpávaním, rôznou rýchlosťou a s možnosťou celkového prispôbenia pre vyrovnávací trh (STEP).

4.4. Treba spomenúť aj sľubnú úlohu vodíka (hoci náklady a otázky bezpečnosti a dopravy výrazne znižujú jeho potenciál), ktorý predstavuje nosič energie bez emisií skleníkových plynov, ak samotný zdroj, z ktorého bol vyrobený, neobsahoval uhlík, a môže mať rôznorodé použitie, najmä v priemysle, ale aj pri miestnej výrobe elektriny (*elektrické napájanie izolovaných oblastí, záložné generátory*), uskladňovaní energie (*podpora siete, rozvoj energií z obnoviteľných zdrojov*) alebo kogenerácii. Používa sa tiež v doprave pozemnej (*osobné vozidlá, hromadná doprava, nákladné vozidlá atď.*), leteckej (*celkový alebo čiastočný letecký pohon*), námornej či riečnej (*podmorský celkový alebo čiastočný pohon*), pri rafinácii a v petrochemii (ekologický vodík) pričom netreba zabudnúť na ďalšie spôsoby využitia, najmä v prenosných zariadeniach (*externé nabíjačky alebo integrované batérie*). Toto všetko je v súčasnosti v štádiu vývoja.

Techniky na výrobu vodíka elektrolyzou a palivovým článkom sú veľmi flexibilné a výrazne dostupné, a to aj napriek tomu, že zostávajú málo efektívne, čo má za následok zvýšenie dopytu po veternej energii alebo solárnych paneloch, a teda dochádza k nadprodukcii. Vodík ako energetický nosič je nevyhnutný v systémoch, ktoré využívajú flexibilitu medzi rôznymi energetickými sieťami (napr. „Hybrid Power Plant“ v Berlíne). Vodík („metánový“ vodík) možno v prípade potreby vyrobiť z elektriny z obnoviteľných zdrojov a vstreknúť ho do plynových sietí alebo uskladniť na účely prípadnej distribúcie ako palivo alebo chemickú látku, alebo dokonca na opakované vstrekovanie vo forme elektriny. Metánový vodík, ktorý má zďaleka najväčší potenciál z hľadiska uskladňovania energie, pretože môže byť bezpečne prepravovaný a (dlhodobo) uskladňovaný v zariadeniach v súčasnosti používaných v plynovom priemysle (geologické ukladanie atď.), ponúka tiež možnosť vytvárať uhľovodíky s dlhým reťazcom (s rôznym využitím: do palív pre leteckú dopravu až po iné výrobky ako plasty, ktoré sa v súčasnosti vyrábajú z fosílnych palív). Uhlík zastúpený v obehovom hospodárstve (CO₂ atď.) bude okrem toho znovu použitý a nebude sa hromadiť v atmosfére. Ide teda o prechod od výroby skleníkových plynov k výrobe energie. Záujem o tieto riešenia ďalej zrastie vďaka využitiu tepla, ktoré sa uvoľní (exotermická reakcia) pri výrobe vodíka a výrobe elektriny z vodíka. Vodík je teda jedným zo zriedkavých nosičov energie, ktorý umožňuje hospodárske, spoločenské a environmentálne rozhodovanie medzi trhom elektriny a trhami s ostatnými energiami.

4.5. Ďalším jasným príkladom je uskladňovanie elektriny v batérii, ktorú vyprodukovali slnečné panely počas dňa. Problémom slnečných panelov na strechách obydľí je však to, že vyrábajú elektrinu v čase, keď sú domy prázdne. Večer, keď sa obyvatelia vrátia domov, slnko už dávno zapadlo a solárne panely už nevyrábajú energiu.

4.6. Riešením by mohol byť objav jednej nemeckej spoločnosti a jeho zavedenie do praxe. Táto spoločnosť spojila niektoré časti so softvérom s aplikáciou pre inteligentné telefóny a umožnila používateľom zisťovať na svojom telefóne stav dobíjania batérie, v ktorej sa uskladňuje elektrina vyrobená solárnymi panelmi počas dňa. Finančný výpočet hovorí za všetko: slnečné panely obydlia zvyčajne vyrobia 25 – 35 % potreby energie rodiny. Vďaka tomuto riešeniu pravidelne presahujú 70 %. S ohľadom na súčasné ceny je návratnosť investície osem rokov, pričom batérie majú záruku 20 rokov.

4.7. V tomto prípade ide tiež o nabádanie na rodinnú výrobu a spotrebu, ktorú EHSV podporil vo viacerých svojich stanoviskách (pojem „výrobca-spotrebiteľ“, v angličtine „prosumers“).

4.8. Ak už teda existujú viaceré riešenia, zdá sa, že možnosti dodatočných zariadení zostávajú aj tak obmedzené. Okrem toho významné prekážky aj naďalej bránia rozmachu nových, flexibilnejších technológií, ako napríklad lítiové-iónové batérie alebo princíp tzv. *power-to-gas*. Hlavná nevýhoda spočíva v nákladoch na tieto riešenia a ich hospodárskej konkurencieschopnosti, ktoré sú aj naďalej vzdialené trhovým podmienkam, a tiež v stále veľkých rozmeroch batérií. Agentúra Ademe vo svojej vízii do budúcnosti (Francúzska agentúra pre životné prostredie a kontrolu energie – Systémy uskladňovania energie/Strategický plán realizácie, 2011) predpokladá priemyselný rozmach stálych systémov uskladňovania až v horizonte od roku 2030. Na druhej strane McKinsey (*Battery Technology Charges Ahead*, McKinsey, 2012) predpokladá, že ak má cena za uskladnenie energie v nasledujúcich rokoch klesať, rozsah a rýchlosť tohto poklesu zostávajú otáznne. Cena za lítiú-iónovú batériu by sa mohla podľa tohto poradného orgánu znížiť z 600 \$/kWh na 200 \$/kWh v roku 2020 a na 160 \$/kWh v roku 2025.

5. Strategické otázky

5.1. EHSV pripomína, že potreba znížiť emisie skleníkových plynov a všeobecný trend k menšiemu využívaniu fosílnych energií (hoci v posledných rokoch boli nájdené nové ložiská) vedú k nárastu energií z obnoviteľných zdrojov, čo EHSV uviedol v mnohých stanoviskách (TEN/564 a TEN/508). EHSV vzhľadom na rozvoj energií z obnoviteľných zdrojov zdôraznil, že je potrebné zavádzať dodatočné zložky energetického systému, napríklad rozšírenia dopravných sietí, skladovacích zariadení a rezervných kapacít. Rozvoj energií z obnoviteľných zdrojov predstavuje vo veľkej miere strategickú výzvu, lebo na jednej strane umožní znížiť dovoz (čo znamená hospodársku a etickú výhodu) a na druhej strane vyžaduje prostriedky na uskladňovanie (zariadenia umožňujúce uskladnenie nielen zo dňa na deň, ale aj od jednej sezóny k druhej), ktoré navyše musia mať široký dosah.

5.2. EHSV teda uznáva, že uskladňovanie je hlavnou otázkou pri transformácii energetiky, ktorá do veľkej miery zahŕňa nestále zdroje energií z obnoviteľných zdrojov. Pripomína potrebu vytvárania a zvyšovania skladovacích kapacít. Zdôrazňuje, že uskladňovanie energie je základným uľahčujúcim prvkom na dosahovanie hlavných energetických cieľov Európskej únie, ktoré EHSV podporuje, a to najmä:

- posilnenie energetickej bezpečnosti občanov a podnikov,
- hromadné využívanie energií z obnoviteľných zdrojov (čím sa vyrovná fenomén nestálosti bez návratu k fosílnym energiám),
- optimalizácia nákladov znížením cien energie.

5.3. EHSV uznáva, že uskladňovanie energie môže predstavovať významné finančné náklady, ale aj environmentálne a zdravotné. Rovnako je to aj v súvislosti s niektorými projektmi podzemného uskladňovania plynu, ktoré sú v rozpore s ochranou vodných zdrojov. Z tohto dôvodu EHSV je za zlepšenie všetkých technológií. Domnieva sa totiž, že hromadné uskladňovanie môže znamenať významnú výhodu pri komplementárnosti energií z obnoviteľných zdrojov. Vzhľadom na zmeny z krátkodobého, strednodobého a dlhodobého hľadiska pri výrobe fotovoltaickej energie ju teda môže nahradiť veterná energia. Výbor zdôrazňuje, že to povedie k zavedeniu siete vzájomných prepojení medzi rôznymi zdrojmi elektriny, ktorá sa bude opierať o inteligentné siete („*smart grids*“). Tieto inteligentné siete využívajú informačné technológie, ktoré optimalizujú výrobu, distribúciu a spotrebu energie. EHSV sa domnieva, že táto technológia sa musí rozvíjať, pretože umožňuje riadiť dopyt po energii, pričom považuje za dôležité vychádzať z posúdenia vplyvu na túto problematiku, rešpektujúc pritom slobodu každého spotrebiteľa. Bolo by ešte užitočnejšie uskutočniť všeobecné hodnotenie všetkých nástrojov, akými sú M/441 a ochranný profil nemeckého BSI, ktoré umožňujú celkom bezpečne prenášať a šíriť údaje, zabezpečiť integráciu inteligentného domu („*Smart Home*“) atď., s cieľom nájsť konkrétne riešenia potrieb budúcich inteligentných miest, napríklad programovanie podľa meteorologickej predpovede.

5.4. EHSV zdôrazňuje význam európskeho regulačného rámca pre uskladňovanie energie, ktorý umožní vyzdvihnúť výhody ekologizácie plynárenských a elektrických sietí.

5.5. EHSV navyše pripomína, že trh s uskladňovaním elektriny pre elektrické siete zaznamenáva silný nárast a vytvára veľký potenciál pre tvorbu činností a pracovných miest, čo by malo kompenzovať straty z hľadiska zamestnanosti v iných oblastiach trhu s energiou. Investičné perspektívy zo strany prevádzkovateľov sietí a energetikov je možné vysvetliť čoraz väčšou potrebou integrácie nestálych energií. Výstavba akumulčných vodných elektrární, rekonštrukcia tých existujúcich a premena vodných nádrží na elektrárne tohto typu v Európe predstavuje základ rozvoja trhu. Existuje teda priestor na okamžitú redukciu prekážok vo výkonnosti akumulčných vodných elektrární. Na zabezpečenie hospodárskych a environmentálnych výhod tejto technológie stačí prijať opatrenia potrebné na to, aby sa takéto elektrárne mohli stavať a prevádzkovať.

6. Posilnenie výskumu a vývoja

6.1. EHSV konštatuje, že až doteraz zmeriavala Únia svoje výdavky viac na rozvíjanie technológií ako na výskum a vývoj [správa s názvom „*Énergie, l'Europe en réseaux*“ (Energia, Európa prepojená sieťami), Michel Derdevet, 23. februára 2015]. Verejné výdavky na výskum a vývoj v Európe (všetky odvetvia) sú v skutočnom vyjadrení na podobnej úrovni ako v 80. rokoch 20. storočia (americké alebo japonské výdavky naopak narástli), ale energie z obnoviteľných zdrojov zaznamenávajú výrazný rozvoj. Plán SET (strategický plán v oblasti energetických technológií), ktorý sa zaviedol v roku 2007, neprinesol primerané financovanie. Rôzne tlaky na európsky energetický systém tak z dôvodu začlenenia energií z obnoviteľných zdrojov, ako aj z dôvodu zabezpečenia dodávok a hospodárskej konkurencieschopnosti Európy, si vyžadujú oživenie európskej spolupráce v oblasti energetického výskumu a vývoja. Uskladňovanie je významným prvkom hlavných projektov inteligentných sietí, ktoré sa začali v rokoch 2012 a 2013, a predstavuje významnú tému výskumu a vývoja, ktorého cieľom je nájsť odpovede na problematiku energetických sietí zajtrajška.

6.2. Technológie uskladňovania energie sa nachádzajú v rôznych štádiách technologického a priemyselného pokroku. EHSV podporuje zintenzívnenie výskumných a vývojových činností a lepšiu súčinnosť na európskej úrovni najmä preto, že väčšina výskumných a vývojových projektov v Európe a vo svete rieši podobné výzvy a možnosti. EHSV vo viacerých stanoviskách vyjadril poľutovanie nad tým, že úsilie vyvíjané v oblasti výskumu nereflektuje tieto výzvy, a žiadal, aby sa na európskej úrovni toto úsilie zintenzívnilo. Členské štáty by sa mali takisto podporovať v tom, aby sa na tomto úsilí pomerne podieľali. Únia musí jednoznačne rýchlo posilniť svoju koordináciu a svoje investície so zreteľom na rozhodujúcu úlohu výskumu a vývoja pri odstránení posledných technických prekážok a vďaka modernizácii riešení uskladňovania aj pri znižovaní stále dosť vysokých investičných nákladov. To umožní lepšie začleniť energie z obnoviteľných zdrojov, znížiť náklady na transformáciu energetiky, obmedziť vplyv niektorých energií na zdravie, rozvíjať odborné vzdelávanie a zamestnanosť v tomto sektore, zaručiť bezpečnosť energetického systému, zabezpečiť rozvoj konkurencieschopných inovatívnych odvetví na medzinárodnej úrovni a konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Inteligentné mestá ako hnacia sila novej európskej priemyselnej politiky“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 383/05)

Spravodajkyňa: Daniela RONDINELLI

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 22. januára 2015 podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Inteligentné mestá ako hnacia sila novej európskej priemyselnej politiky“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) 149 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. V kontexte čoraz intenzívnejšej urbanizácie, EÚ a jej členské štáty považujú mestá za „laboratóriá na dynamickejšiu a digitálnejšiu Európu“, kde sa testujú opatrenia schopné vytvárať rast, zamestnanosť a sociálny rozvoj.

1.2. Udržateľnosť miest bude výsledkom inteligentného spojenia vyspelejších a inovatívnejších technológií, integrovaných platforiem (na európskej, štátnej a miestnej úrovni), modernej infraštruktúry, energetickej účinnosti, nového definovania efektívnejších služieb podľa potrieb občanov a užívateľov, integrácie inteligentnej elektrickej siete, internetu, senzorových systémov.

1.3. Mestá ako vyspelé inovačné laboratóriá realizované vo veľkom rozsahu by prispeli k priemyselnej a sociálno-ekonomickej „renesancii“ EÚ a začali by skutočnú a ozajstnú priemyselnú, finančnú a sociálnu revolúciu.

1.4. EHSV sa preto domnieva, že inteligentné mestá sa môžu stať hnacou silou rozvoja novej európskej priemyselnej politiky, ktorá bude schopná ovplyvniť vývoj špecifických výrobných odvetví a rozsiahlo rozšíriť výhody digitálneho hospodárstva. Podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič vo svojom vystúpení na plenárnom zasadnutí EHSV 22. apríla 2015 okrem iného uviedol, že inteligentné mestá predstavujú pre EÚ prioritu rozvoja, a dôrazne poukázal na nadšenie starostov miest investovať do komunít budúcnosti.

1.5. Na dosiahnutie tohto cieľa je nevyhnutné zamerať sa na modernejší a účinnejší model rozvoja než sú doterajšie modely, pre ktoré je príznačná extrémna roztrieštenosť opatrení. EHSV preto navrhuje, aby ostatné európske inštitúcie a národné vlády spojili koncepciu „inteligentného“ modelu s udržateľným a integrovaným modelom rozvoja, ktorý sa bude vzťahovať na mestá, ostrovy, územia, priemyselné oblasti a bude založený na súdržnosti a súčasnej integrácii šiestich pilierov, ktoré umožnia:

— technológie a nástroje na zvýšenie energetickej účinnosti a integráciu obnoviteľných zdrojov energie,

— šírenie technologických platforiem a pripojenia na vytvorenie nových systémov digitálnych služieb,

— nové digitálne služby na zlepšenie kvality života a práce občanov a podnikov,

- prispôsobenie mestskej infraštruktúry a prestavbu miest,
- vzdelávanie a odbornú prípravu občanov, podnikov a verejného sektora v oblasti digitálnych zručností,
- model hospodárskej a finančnej udržateľnosti investícií.

1.6. Súčasná prítomnosť týchto šiestich pilierov by sa mala považovať za štandardnú a nevyhnutnú súčasť strategického projektu inteligentných miest. Rovnako dôležité je, aby sa tento model uplatňoval v kontexte politiky, ktorá zabezpečí najprísnejšie normy bezpečnosti sietí, informačných systémov, aplikácií a zariadení, ktoré tvoria základ ekosystémov digitálnych služieb.

1.7. EHSV sa domnieva, že na to, aby sa tento návrh pretavil do konkrétnych opatrení, je okrem nevyhnutného zapojenia občianskej spoločnosti dôležité, aby EÚ a členské štáty koordinovali svoje politické opatrenia a zabezpečili im primerané verejné finančné zdroje a štrukturálne ich otvorili verejno-súkromnému partnerstvu.

1.8. EHSV sa domnieva, že zvlášť v záujme plne udržateľných inovácií zameraných na zlepšenie kvality života a blaha občanov je potrebné, aby sa investíciám do inteligentných miest dostalo podpory zhodnotením synergie medzi existujúcimi verejnými európskymi, štátnymi a regionálnymi fondmi a využitím príležitostí, ktoré poskytuje Európsky fond pre strategické investície (EFSI).

1.9. EHSV dúfa, že v záujme uskutočnenia týchto procesov:

- Európska komisia zriadi „jednotné európske špecializované prístupové centrum pre inteligentné mestá“, do ktorého budú zapojené príslušné generálne riaditeľstvá, členské štáty, EHSV a Výbor regiónov,
- sa v každom členskom štáte preto vytvoria „jednotné kontaktné miesta pre prístup k finančnej a technickej pomoci pre inteligentné mestá“, ktoré budú štrukturálne spojené s „jednotným európskym prístupovým centrom špecializovaným na politiky a zdroje pre inteligentné mestá“. Takéto miesta by mali byť otvorené diskusiám s miestnymi verejnými a súkromnými aktérmi, aby poradné skupiny zložené z organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov podporovali opatrenia na zvyšovanie povedomia na celoštátnej úrovni a na úrovni jednotlivých miest,
- pri zriadení Európskeho centra investičného poradenstva EFSI sa vytvorí osobitné oddelenie venované inteligentným mestám,
- Európske partnerstvo v oblasti inovácií pre inteligentné mestá a komunity umožní aj účasť občianskej spoločnosti a EHSV.

1.10. EHSV sa domnieva, že na základe týchto nových nástrojov by bolo vhodné podporiť európsku projektovú platformu, ktorá bude mať vlastnosti požadované EFSI a ktorá povedie k vzniku a integrácii projektov inteligentných miest v rámci členských štátov a podporí financovateľnosť projektov prostredníctvom integrácie potencionálnych súkromných zdrojov a dostupných verejných zdrojov a možných foriem záruk v rámci EFSI.

1.11. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné podporovať spoločný trh pre inteligentné mestá aj prostredníctvom harmonizovaného regulačného rámca, ktorý by zahŕňal:

- preskúmanie nástrojov verejno-súkromného partnerstva na európskej úrovni, aby sa stali atraktívnejšími pre podniky a aby sa ich využitie rozšírilo aj na služby, ktoré sú pilierom digitálneho hospodárstva,
- nástroje inovačného verejného obstarávania a obstarávania vo fáze pred komerčným využitím,

- homogénne mechanizmy, ktoré umožnia správnym orgánom miest transparentne využívať hospodárske zdroje vyplývajúce z úspor nákladov a z nových služieb vytvorených platformami podporovanými v inteligentných mestách a podnietia ich k opätovnému investovaniu do ďalších inovačných projektov.

1.12. EHSV sa domnieva, že zapojenie a účasť organizácií občianskej spoločnosti a konsenzus medzi sociálnymi partnermi sú podstatné nielen pre stanovenie strategických a projektových plánov spojených s uplatňovaním udržateľného a integrovaného modelu rozvoja inteligentných miest, ale aj zabezpečenie, aby sa tieto plány premenili na hospodárske a sociálne výhody pre občanov a lepšie životné a pracovné podmienky.

2. Súvislosti

2.1. Rastúca urbanizácia na celosvetovej (v rámci miléniového rozvojového cieľa č. 11 vykonáva Organizácia spojených národov projekt *Spojené inteligentné mestá*, aby sa všetky mestá sveta stali udržateľné, inkluzívne, bezpečné a odolné voči katastrofám) a európskej úrovni ⁽¹⁾ je čoraz viac prepojená s rozširovaním inteligentných miest (Európska únia – Regionálna politika. Mestá zajtrajška, október 2011), pretože do tohto prostredia bude väčšina občanov [72 % obyvateľstva EÚ, t. j. 359 miliónov žije v súčasnosti v mestách a do roku 2020 ich bude 80 % (údaje Komisie)] a výrobných subjektov sústreďovať svoje hospodárske, osobné a sociálne záujmy. Okrem toho, v európskom kontexte, pre ktorý sú príznačné roztrúsené menšie mestské centrá, ako aj priemyselná história využívania reťazcov a sietí podnikov, je prechod na tento nový model nutne naplánovať a umožniť aj na rozsiahlych a rozptýlených územiach.

2.2. O zvýšenej vnímavosti celoštátnych a miestnych verejných činiteľov, pokiaľ ide o tieto otázky, svedčí zintenzívnenie dvojstranných partnerstiev medzi európskymi inteligentnými mestami a obcami na iných kontinentoch, ktoré sa ešte len musia vyvíjať smerom k udržateľnosti. Tieto dohody sú zamerané na rozmnožovanie pozitívnych skúseností alebo využívanie a výmenu osvedčených postupov. Napríklad čínska vláda vybrala 12 miest, ktoré podpísali dohody o spolupráci v oblasti udržateľného rozvoja miest (http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/12_cities.pdf) s európskymi mestami, ktoré sú považované za jedny z „najinteligentnejších“. Okrem toho sme svedkami nárastu počtu projektov a iniciatív v oblasti rozvoja inteligentných miest spontánne podporovaných vládami a/alebo občanmi alebo združeniami, organizáciami (napríklad Malagská charta, 7. februára 2011 – <http://www.catmed.eu/pag/fr/11/la-charte-de-malaga>) alebo sieťami na európskej úrovni, ako sú napríklad Eurocities (<http://www.eurocities.eu>) a Dohovor primátorov a starostov (<http://www.covenantofmayors.eu>).

2.3. Stratégia Európa 2020 podporuje v celej Európe inteligentné mestá prostredníctvom investícií do infraštruktúry IKT v záujme rastu ľudského kapitálu, riešení využívajúcich príležitosti spojené s novými technológiami a digitalizáciou s cieľom dosiahnuť tieto ciele: zlepšiť udržateľnosť a kvalitu života a práce občanov a podnikov; zvýšiť účinnosť a dostupnosť služieb; znížiť chudobu, nezamestnanosť, sociálne vylúčenie, znečistenie a degradáciu životného prostredia.

2.4. Benátskym vyhlásením pre digitálnu Európu <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/digital-venice-2014>, národné vlády zdôraznili cieľ podporiť prechod svojich ekonomík na digitálne hospodárstvo, pretože sa domnievajú, že sa môže stať oporným bodom nového modelu priemyselnej politiky, kde informačné a komunikačné technológie sú neodmysliteľným vstupom pre akýkoľvek typ výroby tovarov a poskytovania služieb, ako aj prístup k finančným nástrojom a zdrojom energie.

2.5. V tejto súvislosti členské štáty chápu mestá ako „laboratóriá na dynamickejšiu a digitálnejšiu Európu“, pretože sú potenciálnou hybnou silou týchto zmien. Inteligentné mestá predstavujú pre EÚ miesta na testovanie opatrení, ktoré dokážu vytvárať rast spolu so zamestnanosťou, pretože v nich digitálne technológie možno spájať s inovačnou infraštruktúrou a novými službami.

⁽¹⁾ Oznámenie Komisie o mestskej agende EÚ, COM(2014) 490 final; stanovisko ECO/369; stanovisko EHSV na tému *Mestská agenda EÚ*, Ú. v. EÚ C 291, 4.9.2015, s. 54.

2.6. Premena miest na inteligentné ovplyvní technologické inovácie, inteligentnú dopravu, zvyšovanie energetickej účinnosti, život občanov, pracovníkov a podniky prostredníctvom mnohých zmien súvisiacich napríklad s prácou na diaľku, elektronickou demokraciou, zvýšenou transparentnosťou a umožní aktívnejšiu účasť na procese rozhodovania.

2.7. Pri príležitosti konferencie, ktorú EHSV usporiadal 10. novembra 2014 na tému *Smart Cities – towards a European Economic Revival through Civic Innovation* (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-smart-cities-civic-innovation>), diskutovali politickí činitelia, predstavitelia miest a zástupcovia občianskej spoločnosti o tom, ako sa inteligentné mestá môžu stať referenčnými nástrojmi rozvoja novej priemyselnej politiky v Európe, ako môžu podporiť rast a zamestnanosť, akými spôsobmi môžu aktéri občianskej spoločnosti participovať na príprave stratégie a aké politické nástroje zaviesť na podporu prílevu investícií do inteligentných miest v celej EÚ.

2.8. EHSV sa domnieva, že na to, aby sa inteligentné mestá stali hnacou silou rozvoja novej európskej priemyselnej politiky⁽²⁾, sa treba zamerať na tri opatrenia:

2.8.1. definovať ešte modernejší a efektívnejší model uplatňovania opatrení v inteligentných mestách, ktorým bude možné prekonať súčasnú roztrieštenosť a podporiť jednotnú víziu, ktorá výrazne presiahne integráciu IKT, mobility a zvyšovania energetickej účinnosti. Zvlášť sa treba zamerať na iniciatívy, ktoré by sa mohli rôznym spôsobom uplatniť na miestnej úrovni a mali by zároveň súčasný dosah na HDP, rast, zamestnanosť, produktivitu (kvantitatívne hospodárske ukazovatele), kvalitu života, duševnú a telesnú pohodu ľudí (kvalitatívne hospodárske ukazovatele);

2.8.2. podporovať investície do inteligentných miest v duchu verejno-súkromného partnerstva, ktoré by zhodnotilo predovšetkým mnohé dostupné európske fondy a zosúladiť by ich s fungovaním EFSI (Návrh nariadenia Komisie, ktorým sa menia a dopĺňajú nariadenia č. 1291/2013 a č. 1316/2013, COM(2015) 10 final) s cieľom prijať na európskej úrovni model rozvoja, ktorý by sa vyznačoval schopnosťou vytvárať návratnosť súčasne v sociálnej, environmentálnej a výrobnjej oblasti, ako aj v oblasti zamestnanosti [Komisia odhaduje, že do roku 2018 sa počet pracovných miest zvýši o 2,8 milióna (Start-Up Europe, konferencia EHSV, 10. novembra 2014)] a zabezpečiť možnosť splácania kapitálu súkromným investorom;

2.8.3. posilniť prítomnosť a úlohu občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov v procese strategického plánovania inteligentných miest, ich uskutočnenia a následného monitorovania, čo má zásadný význam pre zlepšenie životných a pracovných podmienok občanov a podnikov.

3. Udržateľný a integrovaný model rozvoja inteligentných miest v digitálnom hospodárstve

3.1. Zo štúdie Európskeho parlamentu⁽³⁾ vyplýva, že súčasné stratégie a iniciatívy sú zamerané na zmenu miest na inteligentné *aspoň z jedného* z vedených hľadísk: riadenie účasti občanov, vzťah k občanom, mobilita, hospodárstvo, životné prostredie. Je nesporné, že projekt inteligentných miest si možno predstaviť aj v prípade výskytu len jednej z týchto charakteristík. V štúdií sú potom stanovené tri druhy „základných zložiek inteligentného mesta“: technologická, ľudská a inštitucionálna.

3.2. Podľa názoru EHSV je nevyhnutné predložiť nový, udržateľný, produktívny a inkluzívny model inteligentnejších miest, ktorý nebude považovaný za projekt „informačnej technológie“, „zlepšenia životného prostredia“ alebo „zvýšenia energetickej účinnosti“, ale za súčasť novej európskej priemyselnej politiky, kde je rast sprevádzaný zamestnanosťou a sociálnym rozvojom výnosom z digitálnej transformácie našich ekonomík.

⁽²⁾ Stanoviská EHSV na tému *Za obnovu európskeho priemyslu*, Ú. v. EÚ C 311, 12.9.2014, s. 47; *Silnejší európsky priemysel v prospech rastu a oživenia hospodárstva*, Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 82; *Návrat priemyselných odvetví do EÚ v rámci reindustrializácie*, Ú. v. EÚ C 311, 12.9.2014, s. 15.

⁽³⁾ Generálne riaditeľstvo pre vnútorné politiky. *Mapping Smart Cities in the EU*, 2014 (<http://www.smartcities.at/assets/Publikationen/Weitere-Publikationen-zum-Thema/mappingsmartcities.pdf>).

3.3. Realizácia tohto modelu nie je spojená len s integrovanejšou víziou projektov inteligentných miest, ale aj:

- s menšou fragmentáciou stratégií členských štátov a Komisie;
- so zvýšenou mierou normalizácie a integrácie operačných programov, základných prvkov a európskych a štátnych finančných nástrojov určených na rozvoj inteligentných miest;
- s rozvojom finančných riešení schopných napomôcť „pákový efekt“ v súvislosti so súkromnými zdrojmi, a to aj využívaním verejných zdrojov na zmiernenie rizika;
- s presadením politiky strategického verejného obstarávania zameranej na vytvorenie tried výrobkov a služieb schopných zvýšiť vnímanie efektívnosti občanmi, verejnou správou a podnikmi, a zvýšenie príznačnej konkurencieschopnosti územia a/alebo siete a/alebo odvetvia podnikov.

3.4. Preto EHSV, vedomý si toho, že inteligentnú stratégiu možno uplatniť na mestá, ostrovy, územia a priemyselné zóny, navrhuje, aby európske inštitúcie a národné vlády stanovili integrovaný model rozvoja inteligentných miest, a to v programoch, pre ktoré je príznačné, že obsahujú súčasne 6 kľúčových pilierov. V Taliansku na základe takéhoto modelu, ktorý vzišiel z návrhu vypracovaného združením AMERIGO (International Cultural Exchange Programs Alumni) a sieťou ENAM (European Network of American Alumni Associations), pripravuje ministerstvo pre hospodársky rozvoj stratégiu pre inteligentné mestá v rámci tzv. Junckerovho plánu:

- existencia **technológií a nástrojov pre energetickú účinnosť** a integráciu obnoviteľných zdrojov energie, ako je napríklad **inteligentná elektrická infraštruktúra (smart grids)** schopná podporovať plány úspor energie, integrovať účelové riešenia a nástroje; uľahčovať využívanie kombinácie zdrojov dodávok energie vo verejnom a súkromnom sektore, integrovať sa s prepojavacou infraštruktúrou a podporovať šírenie voľne dostupného signálu IP,
- šírenie **technologických a prepojovacích platforiem**, ktoré umožnia vytvorenie nových systémov digitálnych služieb prostredníctvom infraštruktúr IKT a **telekomunikácií**, ktoré dokážu zabezpečiť všeobecnú konektivitu aj vďaka prepojeniu s inteligentnými sieťami, podporiť šírenie **internetu všetkého** napojeného na senzory, zariadenia, služby, využívať verejné a súkromné otvorené údaje a mestskú digitálnu agendu a súčasne zabezpečiť najvyšší bezpečnostný štandard riešení a zariadení a ochranu informácií občanov, podnikov a verejných orgánov,
- rozvoj **nových ekosystémov digitálnych služieb** na zlepšenie kvality života občanov a výrobných procesov podnikov prostredníctvom navzájom prepojených inteligentných zariadení a služieb založených na platformách konektivity a inteligentných sieťach. Tieto ekosystémy digitálnych služieb pôsobiace vo viacerých sektoroch (napr. mobility, elektronického zdravotníctva, digitálneho cestovného ruchu, priemyslu 4.0) by mohli podporiť vznik alebo posilnenie európskeho odvetvia inteligentných miest, najmä ak by hlavní aktéri v oblasti technológií podporili urýchlenie riešení vyvinutých a vyprodukovaných subjektmi menších rozmerov, vrátane začínajúcich podnikov,
- projekty na zlepšenie **infraštruktúry a mestskej prestavby**, ako je napríklad nové územné plánovanie zahŕňajúce prispôbenie a prestavbu verejných budov a infraštruktúry v duchu produktivity, ekológie a sociálnych aspektov s cieľom podporovať nielen zvýšenie hospodárskej hodnoty tovaru, ale aj hodnoty z používania, ktorú vnímajú užívatelia, čiastočne vďaka všeobecnému využívaniu účinných a prepojených technológií a šíreniu súvisiacich nepriamych mechanizmov verejného obstarávania,
- plány na získanie a zlepšenie **digitálnych zručností** občanov, podnikov, verejného sektora s cieľom umožniť plné využívanie zavádzaných inovácií pre maximálny počet koncových užívateľov,

— plány **hospodárskej a finančnej udržateľnosti** investícií založené na jasnom určení: osôh pochádzajúci zo služieb, využívania infraštruktúr a postupov zvyšovania účinnosti; spôsoby rozdelenia úžitku medzi prevádzkovateľov sietí, investorov, tvorcov inteligentných riešení a zariadení, užívateľov; nástroje **verejného a súkromného financovania** schopné uľahčiť vykonávanie týchto nových modelov opatrení.

3.5. Koexistencia týchto prvkov môže maximalizovať vplyv projektov v oblasti hospodárskeho rastu a zamestnanosti, kvality života, zjednodušovania vzťahov so správnymi orgánmi a medzi nimi, úspor energie pre verejný a súkromný sektor, generovať prenos konkurencieschopnosti a znalostí na podniky.

3.6. Takto vytvorené inteligentné mestá budú poskytovať kvalitné verejné služby, lepšiu životnú úroveň pre občanov a lepšie prevádzkové podmienky pre podniky, nové pracovné príležitosti prostredníctvom inovatívnejšieho podnikateľského ekosystému, lepšiu ekologickú udržateľnosť. Tieto výsledky sa môžu dosiahnuť nižším nenávratným verejným financovaním, vďaka zapojeniu súkromných financií, strategickému plánovaniu systémov služieb schopných generovať „nové toky príjmov“ a vytváraniu sietí medzi veľkými priemyselnými zoskupeniami a malými a strednými podnikmi.

3.7. Vzhľadom na tieto veľké možnosti považuje EHSV za nevyhnutné zaoberať sa otázkou bezpečnosti počítačových sietí, systémov, aplikácií a zariadení, ktoré tvoria základ ekosystémov digitálnych služieb. Zmena miest na inteligentné si vyžaduje, aby sa informácie, na ktorých sú založené služby a ktoré sú samé o sebe veľmi citlivé, zbierali a spracúvali s diskretnosťou, integritou a dostupnosťou.

3.8. Okrem toho je nevyhnutné, aby sa na európskej úrovni podporila diskusia medzi členskými štátmi o bezpečnostných normách, ktoré budú musieť spĺňať poskytované služby a zariadenia v rámci internetu všetkého, aby sa zabránilo tomu, že budú prerušené, narušené alebo dokonca zneužitá a tým spôsobia vážne škody ľuďom, škody na zdraví obyvateľstva, ochrane súkromia a ekonomických činnostiach, a v konečnom dôsledku poškodia aj vnímanie všetkých iniciatív zameraných na vytvorenie inteligentných miest.

4. Inteligentné mestá – nástroj na vytvorenie európskej platformy pre priemyselnú politiku

4.1. Integrácia šiestich kľúčových pilierov by umožnila, aby sa inteligentné mestá stali ideálnym nástrojom na podporu nového druhu investícií, ktorý by pozitívny sociálny dosah, pokiaľ ide o vonkajšie vplyvy, rozšíril o mechanizmus ziskovosti, ktorým by sa tieto investície stali v plnej miere udržateľné z ekonomického a finančného hľadiska.

4.2. Európsky plán investícií pre inteligentné mestá by umožnil znásobiť účinky iniciatív, ak by boli prítomné tieto tri činitele: politika umožňujúca škálovateľnosť riešení, ktorá by bola závislá od štandardizácie zložiek; podpora jednotného trhu inteligentných miest, aby sa prekonali roztrieštené a odlišné opatrenia jednotlivých krajín a našli spoločné nástroje na riešenie vzniknutých kritických situácií; existencia jednotného finančného prístupu.

4.3. Škálovateľnosť riešení, t. j. možnosť rozširovať alebo opakovať existujúce riešenia, sa dnes spája najmä s experimentálnymi mikroinfraštruktúrami a systémami inteligentnej dopravy a závisí od zapojenia významných dodávateľov technológií a spolupráce medzi mestami. Iné experimentálne iniciatívy majú síce veľmi veľký význam vzhľadom na kvalitu navrhovaných riešení alebo schopnosť zapojiť zdola občanov alebo podniky, ale sú natoľko špecifické, že ich opakovateľnosť je obmedzená.

4.4. EHSV je presvedčený, že škálovateľnosť riešení na európskej úrovni je jedným z kľúčových prvkov prilákania primeraného objemu súkromných investícií v rámci partnerstiev s verejnými investíciami, a tým umožní, aby politika inteligentných miest dokázala zvyšovať zamestnanosť, HDP, produktivitu a kvalitu života.

4.5. EHSV sa predovšetkým nazdáva, že:

- mestá by síce mali mať rozsiahlu autonómiu pri určovaní jednotlivých zložiek šiestich pilierov tak, aby najlepšie vyhovovali miestnym možnostiam a potrebám, ale táto autonómia by mala umožňovať, aby nájdené riešenia boli opakovateľnými a škálovateľnými,
- táto opakovateľnosť a škálovateľnosť by sa mala realizovať aj podporou vzniku technických noriem interoperability, diskusií a odblokovaním vhodných riešení, aby sa maximálna flexibilita na miestnej úrovni spojila s príležitosťou podporiť rozvoj riešení, ktoré by mali kolektívnu a všeobecnú hodnotu a zároveň by sa však dali prispôsobiť špecifickým potrebám,
- možno zvýšiť mieru hospodárskej a finančnej udržateľnosti inteligentných investícií, čo by veľkým spoločnostiam, MSP a začínajúcim podnikom, najmä ak sú sieťovo prepojené s veľkými spoločnosťami, uľahčovalo navrhovanie pokrokových riešení pre intervenčné programy na európskom území,
- je možné zvýšiť aj účinnosť a efektívnosť použitého verejného a súkromného kapitálu tým, že sa podporí vyčleňovanie verejného kapitálu na financovanie jednotlivých zložiek pilierov alebo projektových zložiek pri rozsiahlom alebo úplnom zlyhaní trhu, a pričleňovanie projektových zložiek k zložkám s pozitívnou alebo vysokou ziskovosťou,
- účinnosť tohto procesu z hľadiska sociálno-ekonomického vplyvu sa môže zvýšiť prostredníctvom platforiem spolupráce medzi mestami zameraných na opakovateľnosť a zhodnocovanie osvedčených postupov.

4.6. Kombinácia týchto opatrení by mohla viesť k vytvoreniu spoločného trhu inteligentných miest, vďaka čomu by sa EÚ stala prvou globálnou platformou testovania vyššie opísaného modelu rozvoja, ktorý by dokázal výrazne vplyvať na:

- výšku investícií, ku ktorým by mali veľké, stredné a malé podniky prístup v rámci verejno-súkromného partnerstva,
- podporu a integráciu v rámci strategických projektov začínajúcich podnikov, inovačných a výskumných spoločností, ktoré by dokázali generovať významné vedľajšie účinky v oblasti technológií, organizačných a sociálnych modelov a vplyvu na zamestnanosť,
- následnú schopnosť mobilizovať súkromné finančné zdroje, ktoré by prilákal homogénnejší politický rámec na európskej úrovni a primerané využívanie verejných zdrojov na pákový efekt a znižovanie rizík.

5. Investície a hospodárska a finančná udržateľnosť

5.1. Na európskej úrovni alebo na úrovni členských štátov neexistuje osobitný fond vyčlenený pre inteligentné mestá, ale viacero možností prístupu k finančným prostriedkom prostredníctvom konkrétnych programov. Okrem programov jednotlivých členských štátov, ktoré sú založené na prepojení štátnych zdrojov so štruktúrnymi fondmi (EFRR, ESF, EPFRV), existujú európske fondy, z ktorých sa môžu financovať konkrétne aspekty inteligentného mesta (napríklad Horizont 2020, Nástroj na prepájanie Európy, programy COSME, URBAN a LIFE). Vzhľadom na to, že pri súčasnom právnom rámci nie je možné uvažovať o sústredení zdrojov do jedného jediného fondu, pokladá EHSV za veľmi dôležité, aby sa zvýšila úroveň koordinácie medzi príslušnými inštitúciami a synergia politík, ktoré ich podporujú, a aby spôsoby komunikácie medzi inštitúciami, mestami a verejnými a súkromnými zainteresovanými subjektmi boli jednoznačné a jednotné.

5.2. V súvislosti s potrebou stanoviť model kontinuálneho rozvoja integrovaných opatrení EHSV zastáva názor, že tento cieľ nie je možné v plnej miere dosiahnuť vzhľadom na roztrieštenosť odborných poznatkov a zdrojov tak Európskej komisie (šesť generálnych riaditeľstiev prierezovo zodpovedných za inteligentné mestá), ako aj členských štátov, v ktorých nie sú vždy jasné právomoci a zodpovednosti ústredných, regionálnych a miestnych orgánov.

5.3. EHSV preto odporúča Komisii, aby vytvorila „jednotné európske prístupové centrum špecializované na politiky a zdroje pre inteligentné mestá“, do ktorého by boli zapojené príslušné generálne riaditeľstvá, členské štáty, Výbor regiónov a Európsky hospodársky a sociálny výbor a ktorého úlohou by bolo:

- centralizovať politické usmernenia aj s cieľom znížiť fragmentáciu a byrokráciu,
- zabezpečiť politickú a administratívnu koordináciu medzi EÚ, členskými štátmi a obcami v záujme realizácie modelu a príslušných politík,
- poskytovať zosúladené informácie správnym orgánom, ktoré chcú plánovať inteligentné opatrenia, aj prostredníctvom väčšej transparentnosti dostupných finančných zdrojov a jasného prepojenia medzi nimi a rozpočtovými položkami,
- stimulovať vytváranie európskych partnerstiev medzi verejnými a súkromnými podnikmi,
- zapájať sociálnych partnerov a občiansku spoločnosť,
- zlepšiť vzájomnú výmenu informácií o osvedčených postupoch,
- podporovať šírenie integrovaného a udržateľného modelu rozvoja inteligentných miest na štátnej úrovni.

5.4. Jednotné európske špecializované prístupové centrum pre inteligentné mestá by malo fungovať v súčinnosti s EFSI. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje⁽⁴⁾, že EFSI by mal podporovať strategické infraštrukturálne projekty s takou hospodárskou a sociálnou pridanou hodnotou, ktorá môže prispieť k dosiahnutiu cieľov politiky EÚ^(?) zameraných na dobudovanie jednotného trhu v oblasti dopravy, telekomunikácií, digitálnej infraštruktúry, energetiky, rozvoja miest a vidieka, sociálneho rozvoja, životného prostredia a prírodných zdrojov.

5.5. Tieto projekty, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie inteligentných miest, môžu posilniť európsku vedeckú a technologickú základňu a podporovať výhody pre spoločnosť prostredníctvom lepšieho využívania hospodárskeho a priemyselného potenciálu politík v oblasti inovácie, výskumu a technického rozvoja.

5.6. Vďaka prepojeniu jednotného európskeho špecializovaného prístupového centra pre inteligentné mestá s EFSI a na základe možností tohto fondu vytvárať projektové a finančné platformy na európskej, štátnej alebo sektorovej úrovni, EHSV odporúča vytvoriť európsku projektovú platformu pre inteligentné mestá, ktorá by umožňovala podporiť jednotný prístup k ich financovateľnosti prostredníctvom integrácie dostupných verejných zdrojov, využiteľných súkromných zdrojov a aktiváciou vhodných verejných foriem zmiernenia rizika. Takáto platforma by mala podporovať určovanie, zhromažďovanie a financovanie projektov, ktoré sú podporované vo viacerých členských štátoch a zodpovedajú modelu inteligentných miest, ktorý EHSV navrhuje Komisii prijať.

5.7. Na podporu vzniku týchto typov projektov EHSV odporúča, aby sa vo všetkých členských štátoch zriadili „jednotné kontaktné miesta pre prístup k finančnej a technickej pomoci pre inteligentné mestá“, s cieľom:

- zachovať najvyšší stupeň koordinácie s jednotným európskym prístupovým centrom pre inteligentné mestá, čím sa zabezpečí šírenie politických usmernení na štátnej úrovni,
- prenášať miestne potreby do požiadaviek a projektov, ktoré budú spadať pod hlavné piliere,
- zlepšovať využívanie nenávratného verejného financovania a/alebo uľahčiť financovanie iniciatív zahrnutých v rôznych hlavných pilieroch,

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Investičný plán pre Európu“, Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 27.

^(?) Oznámenie Komisie *Jednotný telekomunikačný trh*, COM(2013) 634 final; *Európska energetická únia*, COM(2014) 520 final, COM(2015) 80 final a COM(2015) 82 final; *Jednotný trh s prepravou*, COM(2014) 22 final.

- poskytovať pomoc pri vytváraní vhodnejších nástrojov verejno-súkromného partnerstva a verejného obstarávania s cieľom podporiť rýchlu, účinnú a efektívnu interakciu s podnikateľským sektorom,
- určiť najvhodnejšiu finančnú štruktúru na zabezpečenie integrácie verejných zdrojov a zdrojov, ktoré môžu poskytnúť súkromní investori, s prípadnou dodatočnou garanciou, ktorú by poskytol EFSI.

5.8. EHSV dúfa, že v rámci novo vytvoreného Európskeho centra investičného poradenstva, ktoré by sa malo presadzovať popri EFSI ako podpora členských štátov pri prijímaní najvhodnejších opatrení na uľahčenie vytvárania zoznamu projektov a aktiváciu všetkých potrebných nástrojov, ktoré umožnia financovať projekty, vznikne osobitné oddelenie pre inteligentné mestá, ktoré bude mať k dispozícii pracovníkov s tými najvhodnejšími odbornosťami a zručnosťami na zabezpečenie toho, aby sa zohľadnili všetky rozmery projektov.

6. Opatrenia týkajúce sa občianskej účasti, úloha občianskej spoločnosti a preskúmanie regulačného rámca na zlepšenie tvorby politiky

6.1. EHSV poukazuje na to, že predpokladom schválenia a zavedenia integrovaného modelu rozvoja inteligentných miest je prijatie dlhodobej vízie inštitúciami, plné zapojenie zúčastnených skupín (občanov, združení občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov) do prebiehajúcich procesov, efektívne a inovatívne riadenie procesov súvisiacich s rozvojom inteligentných miest.

6.2. Európske, štátne a miestne inštitúcie zapojené do strategického plánovania zásahov v prospech inteligentných miest budú vyzvané, aby prijali dlhodobú strategickú víziu pre tieto programy. Integrovaný model rozvoja bude možné použiť na zosúladenie potrieb všetkých zapojených skupín a zabezpečenie čo najväčšieho začlenenia a jeho spojenia s hospodárskou a finančnou udržateľnosťou iniciatív.

6.3. Mestá budú zohrávať úlohu inteligentného „plánovača a kontrolóra“, ktorý bude mať úlohu vykonávať plánované opatrenia s jasným harmonogramom a schopnosťou prispôbiť sa zmenám a vývoju, čo treba založiť na plodnom, štruktúrovanom a trvalom dialógu medzi rôznymi podnikateľskými, finančnými, sociálnymi subjektmi, inštitúciami a združeniami.

6.4. Rozvoj miest inteligentným smerom bude možný len vtedy, ak bude založený na trvalej diskusii s občianskou spoločnosťou, čo umožní plné zapojenie skupín, ktoré zastupujú kolektívne, individuálne a všeobecné záujmy, a to tak vo fáze zisťovania potrieb, ich prenášania do požiadaviek, ako aj monitorovania účinnosti opatrení naplánovaných na ich uspokojovanie. Táto účasť občanov by sa mala podporovať na európskej, štátnej a miestnej úrovni.

6.5. EHSV na tento účel navrhuje, aby:

- sa iniciatíva Európske partnerstvo v oblasti inovácií pre inteligentné mestá a komunity [ktorú predložila skupina na vysokej úrovni pre európske partnerstvo v oblasti inovácií pre inteligentné mestá a komunity, 14. októbra 2013 (<http://ec.europa.eu/eip/smartcities/>)] rozšírila na účasť subjektov občianskej spoločnosti, vrátane EHSV, a na všetky subjekty pôsobiace v rámci oblastí 6 hlavných pilierov navrhnutého modelu inteligentných miest, kde sú dnes už zastúpení prevádzkovatelia riešení pre mobilitu, IKT a environmentálne otázky,
- každý členský štát podporoval vznik propagačných opatrení, do ktorých budú zapojení zástupcovia občianskej spoločnosti už vo fáze formulovania potrieb, požiadaviek a navrhovania stratégií prostredníctvom zriadenia poradných skupín, tak na úrovni „jednotného kontaktného miesta pre prístup k finančnej a technickej pomoci pre inteligentné mestá“, ako aj na úrovni jednotlivých miest,
- došlo k zjednodušeniu a integrácii regulačného rámca prostredníctvom spoločných európskych právnych predpisov, najlepšie vo forme smernice, s cieľom dosiahnuť:
- preskúmanie nástrojov verejno-súkromného partnerstva, aby sa stali atraktívnejšími pre podniky a aby sa ich využitie rozšírilo aj na služby, ktoré sú pilierom digitálneho hospodárstva,

- zlepšenie nástrojov inovačného verejného obstarávania a obstarávania vo fáze pred komerčným využitím,
- zavedenie homogénnych mechanizmov pre mestské orgány, ktoré umožnia transparentné využívanie časti peňažných tokov pochádzajúcich z nových služieb založených na platformách, ktoré budú podporované na úrovni inteligentných miest, ako sú napríklad služby prameniace z komerčného využívania verejných a súkromných otvorených údajov a otvorených služieb, a ktoré budú stimulovať tieto orgány k tomu, aby časť vytvorených úspor a príjmov súvisiacich s využívaním infraštruktúry a poskytovaním služieb investovali do posilňovania a rozširovania projektov inteligentných miest.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „TTIP a jeho vplyv na MSP“**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2015/C 383/06)

Spravodajkyňa: Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**Pomocný spravodajca: Panagiotis GKOFAS**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 11. decembra 2014 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„TTIP a jeho vplyv na MSP“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 2. júla) prijal 187 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že vzhľadom na význam MSP pre európske hospodárstvo, najmä so zreteľom na dôsledky pre zamestnanosť a deontológiu, je dôležité mať v súvislosti s jednotlivými odvetviami a členskými štátmi k dispozícii presné hodnotenie vplyvu o tom, aké dôsledky možno očakávať pre európske MSP v prípade, že by sa TTIP začalo uplatňovať na základe súčasných podmienok rokovania.

1.2. Generálne riaditeľstvo pre obchod vypracovalo v súvislosti s MSP dve štúdie – jedna sa týka výziev a príležitostí pre vyvážajúce MSP vo všeobecnosti ⁽¹⁾ a druhá, novšia, z apríla 2015, konkrétne MSP a Transatlantického obchodného a investičného partnerstva (TTIP) ⁽²⁾ – ktoré sú síce užitočné, ale nezaoberajú sa všetkými aspektmi. Tieto štúdie síce správne poukazujú na určité ťažkosti týkajúce sa internacionalizácie MSP a na prekážky obchodu a regulačné prekážky, s ktorými sa MSP stretávajú, neposkytujú však presný, odôvodnený a podrobný odhad vplyvu v jednotlivých odvetviach a členských štátoch, ktorý by TTIP mohlo mať na vyvážajúce a na nevyvážajúce podniky začlenené do rôznych hodnotových reťazcov.

1.3. EHSV preto žiada Európsku komisiu, aby vypracovala nové posúdenie vplyvu na MSP alebo veľmi malé podniky (VMP) a mikropodniky a slobodné povolania, bez ohľadu na to, či tieto podniky vyvážajú alebo nie, s cieľom odhadnúť potenciálny vplyv zavedenia integrovaného transatlantického trhu na hospodárske odvetvie, v ktorom pôsobia (poľnohospodárstvo a agropotravinárstvo, cestovný ruch, remeselná výroba, ubytovacie služby, stravovacie služby, priemysel, služby atď.). Je dôležité vedieť predvídať, ako sa otvorenie integrovanejšieho transatlantického trhu týchto podnikov dotkne. Zmení sa v dôsledku TTIP ich hospodársky model, výrobné metódy, povaha poskytovaných služieb, ich regulačné rámce alebo investičné stratégie a stratégie v oblasti zamestnávania v rámci nového konkurenčného prostredia?

1.4. EHSV by chcel využiť príležitosť, ktorú ponúkajú rokovania so Spojenými štátmi, a zabezpečiť lepšie monitorovanie dvoch politík na podporu MSP na jednej a druhej strane Atlantiku prostredníctvom prístupu založeného na dôkazoch [najmä tým, že sa bude vzájomne hodnotiť verejné obstarávanie a MSP, prístup k financovaniu a podmienkam kapitálových trhov, zvládanie katastrof, požiadavky/informácie týkajúce sa prístupu na trhy a normy pre malé podniky (Small Business Standards)]. Toto porovnanie nepochybne umožní stanoviť nové relevantné opatrenia pre oblasť podpory MSP s cieľom posilniť uplatňovanie európskej iniciatívy SBA v praxi. Výbor v súčasnosti pripravuje stanovisko na túto tému (INT/755), ktoré nadväzuje na predchádzajúce stanoviská týkajúce sa rovnakej problematiky. Domnieva sa, že nastal vhodný čas na to, aby európske inštitúcie vzali do úvahy výzvu, ktorú predložili európske a vnútroštátne organizácie MSP na podporu právne záväzného SBA a v záujme väčšej koordinácie medzi priemyselnými a obchodnými politikami. Je tiež nevyhnutné, aby sa sieť zástupcov MSP (tzv. SMEs envoys) stala účinnejším orgánom politiky na podporu MSP na vnútornom trhu, pokiaľ ide o koordináciu, monitorovanie a presadzovanie politiky v oblasti MSP na vnútornom trhu, pričom sa budú brániť nové potreby MSP, ako aj vhodné riešenia pre podniky.

⁽¹⁾ GR pre obchod – Chief Economist Note „SMEs are more important than you think! Challenges and opportunities for EU exporting SMEs“ (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152792.pdf).

⁽²⁾ „Small and Medium Sized Enterprises and the Transatlantic Trade and Investment Partnership“ (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc_153348.pdf).

1.4.1. Kategória MSP je v Európskej únii veľmi rôznorodá a prevládajú v nej vo veľkej miere veľmi malé podniky s menej ako deviatimi zamestnancami. Navyše toto rozdelenie MSP podľa veľkosti je aj v jednotlivých členských štátoch veľmi odlišné. To isté platí pre regulované aj neregulované slobodné povolania. Vzhľadom na výrazné zastúpenie mikropodnikov v sektore obchodu, priemyslu a remeselnej výroby, EHSV odporúča, aby Európska komisia v spolupráci s príslušnými orgánmi členských štátov, ktorých sa táto problematika dotýka najviac (vrátane verejných alebo súkromných výskumných inštitútov a univerzít), organizovala osvetové a informačné kampane v teréne a semináre odbornej prípravy s cieľom zabezpečiť lepšie chápanie jednotlivých kapitol o TTIP, ako aj relevantných sektorov a súvisiacich príležitostí a otázok, ktoré treba sledovať.

1.4.2. Slobodné povolania, či už sú, alebo nie sú regulované, tvoria v rámci EÚ systém citlivých služieb poskytovaných v záujme objednávateľa a širokej verejnosti, ktoré zohrávajú osobitnú úlohu.

1.5. EHSV oceňuje, že v rámci týchto rokovaní existuje kapitola venovaná MSP, chcel by však, aby sa zlepšil jej obsah, a preto predkladá návrhy uvedené v časti venovanej konkrétnym pripomienkam. Súčasný obsah, ktorý navrhla Komisia, si zaslúži doplniť z hľadiska viacerých aspektov, ako sú napríklad podmienky zastúpenia MSP/VMP v budúcom výbore pre MSP a tiež úlohy tohto výboru.

EHSV žiada Európsku komisiu, Európsky parlament a ďalšie kompetentné orgány, aby zaviedli „kapitolu o MSP“ ako stálu kapitolu v súčasných i budúcich obchodných rokovaní, v rámci ktorej by sa zohľadňovali záujmy európskych MSP, aby mohli z potenciálnych výhod profitovať rôzne regióny a trhy.

To, spolu s uplatňovaním zásady „najskôr myslieť na malých“ v obchodnej politike zaručí, že MSP by mohli a mali využívať výhody procesov globalizácie a byť ich prvými aktérmi.

1.6. EHSV žiada, aby zástupca Európskej komisie pre MSP zabezpečil, že malé podniky, mikropodniky a zástupcovia slobodných povolání budú zastúpení v procese rokovaní a budú mať aspoň jedno osobitné kreslo v poradnom výbore (*TTIP Advisory Board*) s cieľom vyplniť medzery v informovanosti, zabezpečiť nevyhnutné viacodvetvové odborné znalosti a dosiahnuť súlad so základnou transparentnosťou pri informáciách resp. údajoch spoločného záujmu. Okrem toho odporúča zaviesť podporné opatrenia, ktoré hospodárskym, profesijným a odvetvovým organizáciám MSP pomôžu v ich sprievodnej a poradnej činnosti pre MSP a mikropodniky v spolupráci s prípadnými vedeckými a výskumnými orgánmi a v prípade potreby aj opatrenia v oblasti financovania. EHSV žiada vzájomné uznávanie kvalifikácií a osvedčení pre všetky stupne štátnych činností a rovnaké podmienky na všetkých úrovniach verejného obstarávania (vrátane federálnych štátov, regiónov a obcí).

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Význam MSP na jednom a druhom brehu Atlantiku

Hoci ich Európania a Američania definujú odlišne, MSP majú najväčší podiel na hospodárskej činnosti, pridanej hodnote a tvorbe pracovných miest tak na jednej, ako aj na druhej strane Atlantiku. Táto prevaha znamená, že z hľadiska pridanej hodnoty a tvorby prepojení bude dosah transatlantického obchodného a investičného partnerstva (TTIP) pre hospodárstvo závisieť hlavne od MSP a ich schopnosti chopiť sa príležitostí preraziť na nových trhoch a prispôsobiť sa novým podmienkam. Viaceré štúdie preukázali, že MSP, ktoré sa rozvíjajú na medzinárodnej úrovni, prinášajú viac inovácií, rastú rýchlejšie a vytvárajú viac a lepšie platených pracovných miest.

2.1.1. MSP v Únii sú v skutočnosti veľmi často VMP

V EÚ je malým alebo stredným podnikom podnik, ktorý zamestnáva menej ako 250 ľudí a jeho obrat nepresahuje 50 miliónov EUR. Podľa číselných údajov Európskej komisie je v EÚ viac ako 20 miliónov MSP, čo predstavuje 98 % všetkých podnikov, 67 % ekonomicky činného obyvateľstva a 58 % hrubej pridanej hodnoty. V rokoch 2002 až 2010 vytvorili MSP 85 % pracovných miest v EÚ.

V najnovšej správe Európskej komisie sa uvádza, že MSP zabezpečujú 28 % celkového priameho vývozu do Spojených štátov, čo svedčí o možnostiach rastu. Zo 790 000 európskych podnikov, ktoré vyvážajú do krajín mimo EÚ, je 619 000 MSP, z nich 353 000 je VMP s menej ako deviatimi zamestnancami, čo dokazuje, že ich malá veľkosť im nebráni vo vývoze ⁽³⁾.

Podiel európskych MSP, ktoré v súčasnosti vyvážajú do Spojených štátov, je naopak relatívne malý: podľa uvedenej správy je ich 150 000, pričom 65 000 z nich má menej ako deväť zamestnancov. Tento podiel – menej ako 1 % európskych MSP, ktorých je viac ako 20 miliónov – sa zdá byť veľmi nízky. Mnohé MSP a VMP z niektorých krajín (napr. Talianska) obsadzujú vysoké priečky z hľadiska počtu podnikov, ktoré obchodujú na trhoch v USA. V údajoch Eurostatu sa však berie do úvahy len priamy vývoz a nezohľadňuje sa nepriamy vývoz, t. j. skutočnosť, že mnohé MSP/VMP pracujú ako subdodávatelia či na úrovni podnik–podnik (B2B), teda vyrábajú čiastkové výrobky alebo poskytujú čiastkové služby, ktoré sú následne zmontované a vyvezené do Spojených štátov. Toto skromné číslo je tiež možné odôvodniť podielom, ktorý v európskom hospodárstve predstavujú MSP a VMP spojené s miestnym hospodárstvom (*économie présenteielle*, t. j. ekonomika vo vzťahu k obyvateľstvu, ktoré je reálne prítomné na danom území), ktoré nemajú záujem vyvážať do zahraničia alebo investovať v zahraničí. Naopak, určite existuje značný priestor pre rast podnikov, ktoré by mohli vyvážať alebo ktoré už vyvážajú do iných tretích krajín.

2.1.2. MSP v Spojených štátoch – štruktúrovanejšie podniky

V Spojených štátoch sú MSP podniky, ktoré majú menej ako 500 zamestnancov, v niektorých odvetviach menej ako 1 000, ba dokonca 1 500 zamestnancov ⁽⁴⁾. Tieto spoločnosti, ktoré môžu byť teda až niekoľkokrát väčšie ako im podobné podniky v Európskej únii, takisto predstavujú oporu amerického hospodárstva. V Spojených štátoch je 28 miliónov MSP. Predstavujú 99 % všetkých amerických podnikov, zamestnávajú viac ako 50 % pracovníkov súkromného sektora a zabezpečujú v tomto sektore 65 % čistej tvorby pracovných miest.

2.2. Význam TTIP pre MSP

2.2.1. MSP sú v dôsledku svojej veľkosti často neprimerane znevýhodňované vysokými clami a regulačnými požiadavkami, ktoré zaťažujú transatlantický obchod, lebo pri malom objeme a nízkom obrate obchodu potrebujú na prekonanie obchodných bariér viac zdrojov a kompetencií než veľké podniky. Preto budú ťažiť z opatrení v oblasti colnej a necolnej liberalizácie obsiahnutých v transatlantickej dohode. EHSV vo svojom stanovisku na tému „Transatlantické obchodné vzťahy a názory EHSV na posilnenú spoluprácu a prípadnú dohodu o voľnom obchode medzi EÚ a USA“ už zhrnul príležitosti a otázky, ktoré treba pozorne sledovať, v súvislosti so všetkými témami, ktoré sú predmetom rokovania ⁽⁵⁾.

2.2.2. Jedna z hlavných očakávaných výhod TTIP pre MSP spočíva vo výsledkoch, pokiaľ ide o regulačnú spoluprácu, ktorá by mohla viesť k zosúladeniu a zblíženiu niektorých predpisov, vzájomné uznávanie kontrol alebo osvedčení. EHSV by však chcel pri tejto príležitosti pripomenúť, že obe strany sa pevne zaviazali, že TTIP nevyužijú na zníženie platných technických noriem. Preto by mohla byť veľmi sľubná analýza prínosu odborných poznatkov európskej organizácie Small Business Standards, ktorú podporuje EK v partnerstve s najreprezentatívnejšími organizáciami MSP. Regulačná spolupráca musí byť transparentná a musí rešpektovať regulačnú nezávislosť členských štátov a Európskej únie, ktoré musia mať i naďalej možnosť prijímať opatrenia v oblasti ochrany zdravia, spotrebiteľov, pracovníkov alebo životného prostredia, ktoré považujú za vhodné.

2.3. Rozvoj MSP na medzinárodnej úrovni

Podľa WTO je možné rozdeliť rozvoj MSP na medzinárodnej úrovni na štyri etapy:

- priamy vývoz do zahraničia,
- vývoz s pomocou nezávislých odborníkov zo zahraničia,

⁽³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽⁴⁾ https://www.sba.gov/sites/default/files/files/Size_Standards_Table.pdf

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 424, 26.11.2014, s. 9.

- vytváranie dcérskych spoločností v zahraničí,
- budovanie infraštruktúry v zahraničí s cieľom vyrábať a predávať v cieľovej krajine vývozu.

V každej etape musia MSP nevyhnutne disponovať dodatočnými informáciami, kapacitami na dodržiavanie administratívnych predpisov, ako aj ľudskými a finančnými zdrojmi, keďže skôr než začnú vyvážať tovar a/alebo služby, musia dobre poznať pravidlá príslušného trhu. Následne musia byť schopné vytvoriť si dlhodobejšiu stratégiu, aby sa v krajine vývozu usadili a nakoniec sa tam plne začlenili vďaka miestnym podnikom, ktoré budú využívať miestne ľudské zdroje a dodržiavať miestne predpisy. Digitálne hospodárstvo by, samozrejme, mohlo pomôcť MSP rýchlejšie sa presadiť na medzinárodných trhoch. Rýchly rozmach elektronického obchodu ponúka malým podnikom širšie možnosti obchodných príležitostí, najmä v sektore spotrebného tovaru (obchodovanie medzi podnikom a koncovým zákazníkom, „B2C“) a slobodným povolaniam aj v sektore B2B.

Analýza Európskej komisie tiež potvrdzuje, že existuje súvis medzi veľkosťou podniku a objemom vývozu. MSP tvoria 81 % vyvážajúcich podnikov a poskytujú 34 % objemu vývozu ⁽⁶⁾, ale na osobitných špecializovaných trhoch na celom svete si udržiavajú podiel presahujúci 50 %.

2.4. *Stupeň internacionalizácie MSP v Spojených štátoch a EÚ*

Podľa niektorých zdrojov sa európske MSP vyznačujú vyšším stupňom internacionalizácie ako MSP v Spojených štátoch. Tento rozdiel možno v zásade vysvetliť pôsobením európskych MSP na vnútornom trhu EÚ a tým, že vývoj tohto trhu ešte zďaleka nie je ukončený. Obchodovanie na tomto trhu pre ne predstavuje prvú etapu internacionalizácie, a tým, že im umožňuje získať lepšie poznatky o zahraničných trhoch, im pomáha hľadať príležitosti mimo EÚ. Zdá sa, že veľkosť nie je brzdou: v niektorých členských štátoch 90 % vyvážajúcich podnikov sú MSP a niektoré sektory ako móda, agropotravinársky, strojársky alebo nábytkársky sektor sú obzvlášť zamerané na vývoz.

Hoci sú štatistiky v tejto oblasti zriedkavé a niekedy je ich analýza náročná vzhľadom na rozmanitosť použitých metód a údajov, ktoré nie sú vždy porovnateľné, zo štúdií, ktoré uskutočnila Európska komisia ⁽⁷⁾, vyplýva, že v EÚ sa 42 % MSP zapája do niektorej formy internacionalizácie.

Internationalizácia podniku sa často spája s faktormi ako:

- intenzita vývozu odvetvia, v ktorom podnik pôsobí,
- veľkosť vnútorného trhu.

Stupeň internacionalizácie európskych MSP je vyšší v odvetviach ako veľkoobchod, banký priemysel, priemyselná výroba, výskum a predaj motorových vozidiel, zatiaľ čo jej miera je pomerne nízka v oblastiach ako právne služby, výstavba, plánovanie a rozvoj a služby týkajúce sa ľudského zdravia, ktoré svojou povahou viac závisia od blízkosti ku klientovi či pacientovi ⁽⁸⁾.

Podľa americkej štúdie venovanej tejto problematike ⁽⁹⁾ MSP uskutočňujú približne 30 % vývozu amerického tovaru, ktorý sa eviduje, pričom ich hlavnými cieľovými trhmi sú Kanada a Mexiko, teda partnerské trhy v rámci dohody NAFTA. Stroje, ako aj elektrické a chemické výrobky, patria medzi hlavné kategórie ich výrobkov predávaných v zahraničí. O vývoze služieb amerických MSP je k dispozícii veľmi málo údajov, ale na základe určitých odhadov by mali odborné služby predstavovať sektor, ktorý tvorí podstatnú časť americkej vývozných činnosti.

⁽⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽⁷⁾ Internationalizácia MSP – záverečná správa 2010. „Annual report on European SMEs 2013/2014“ (Výročná správa 2013/2014 o európskych MSP) (http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review/files/supporting-documents/2014/annual-report-smes-2014_en.pdf, s. 62).

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 7.

⁽⁹⁾ USITC, „Small and Medium-Sized Enterprises: Overview of Participation in U.S. Exports“ (Podiel MSP na vývoze USA), 2010 (<http://www.usitc.gov/publications/332/pub4125.pdf>).

2.5. Súčasná úloha MSP v transatlantickom obchode a investíciách

Transatlantický dvojstranný obchod sa vyznačuje vysokým podielom obchodu medzi nadnárodnými spoločnosťami. Z toho vyplýva, že väčšinu tohto špecifického dvojstranného obchodu tvoria najmä toky tovarov a služieb v rámci skupín, ale aj obchod s licenciami a právami týkajúcimi sa duševného vlastníctva a pohybu kapitálu medzi materskými spoločnosťami a ich dcérskymi spoločnosťami.

V štúdiu Komisie o MSP a TTIP sa uvádza, že MSP predstavujú 28 % európskeho vývozu z hľadiska objemu v roku 2012. Je to menej ako priemer vývozu MSP z hľadiska objemu pre všetky trhy mimo EÚ, ktorý dosahuje 32 %. Toto číslo treba posudzovať aj so zreteľom na to, aký podiel predstavujú MSP v rámci podnikov vyvážajúcich do Spojených štátov, čo je 88 %, teda podstatne vyššie percento, ako je priemer MSP vyvážajúcich mimo EÚ, ktorý predstavuje 78 %. Tieto číselné údaje potvrdzujú predpoklad, že veľkú časť objemu vývozu predstavuje obchod v rámci skupiny, čo svedčí o potenciáli transatlantickej dohody pre podporu vývozu a investícií európskych MSP. Treba však poznamenať, že tento údaj nezohľadňuje nepriamy vývoz európskych MSP, ktoré sa ako subdodávateľia a výrobcovia polotovarov podieľajú na výrobe zložitých konečných výrobkov vyvážaných do Spojených štátov. Na úrovni členských štátov pozorujeme veľké rozdiely, čo sa týka počtu MSP, ktoré vyvážajú, a objemov vývozu.

Nemáme k dispozícii presné čísla, pokiaľ ide o počet amerických MSP, ktoré vyvážajú do EÚ, a objem ich vývozu. MSP v Spojených štátoch však predstavujú 33 % amerického vývozu⁽¹⁰⁾, ide teda o podiel veľmi blízky tomu, ktorý možno pozorovať v Európskej únii.

2.6. Hlavné prekážky pre MSP

Pre svoju veľkosť majú MSP vo všeobecnosti väčšie ťažkosti preniknúť na zahraničné trhy, pokryť dodatočné náklady vznikajúce v dôsledku nízkeho objemu obchodu a prispôbiť sa miestnym predpisom. Podľa Sergia Arzeniho, riaditeľa Centra OECD pre podnikanie, MSP a miestny rozvoj, „náklady na prispôbenie sa by mohli byť pre MSP pomerne 10- až 30-krát vyššie ako pre veľké podniky“⁽¹¹⁾.

Možno teda zhrnúť, že pri internacionalizácii narážajú MSP v dôsledku svojej malej veľkosti a obmedzených zdrojov na ťažkosti, ktoré musia prekonať ešte skôr, než sa začnú zaoberať špecifickými prekážkami, ktoré stoja v ceste obchodu a investíciám, ako napríklad:

- prekážky v oblasti dostupnosti financovania vývozu,
- nedostatok aktuálnych informácií a údajov týkajúcich sa požiadaviek súvisiacich s výrobkami/službami,
- nedostatočné poznatky o trhu, na ktorom chcú predávať svoje výrobky alebo služby (prieskum trhu),
- ťažkosti získať si potenciálnych zákazníkov a nadviazať s nimi kontakty,
- personál, ktorému chýba primerané vzdelanie na riadenie medzinárodného rozvoja alebo nadväzovanie kontaktov s investormi či dovozcami,
- chýbajúce stimuly a podpora zo strany orgánov verejných orgánov, ako aj určitá administratívna záťaž súvisiaca s verejnými politikami podpory,
- jazykové a kultúrne bariéry,
- nejednotné právne predpisy, systémy prispôsobovania a uznávania kvalifikácií a oprávnení na vykonávanie činnosti.

⁽¹⁰⁾ „The Transatlantic Trade and Investment Partnership – Big Opportunities for Small Business“ (Veľké vyhliadky pre malé podniky), Atlantic Council (http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/TTIP_SME_Report.pdf, s. 3).

⁽¹¹⁾ WTO, wt/COMTD/AFT/W/53, s. 23.

Vzhľadom na tieto nedostatky MSP potrebujú v prvom rade mať k dispozícii primerané sprievodné a poradenské služby (osobný dohľad alebo koučing, tutorstvo alebo mentorstvo atď.), ktoré poskytujú ich profesijné a sektorové organizácie.

Čo sa týka prekážok brániacich obchodu a investíciám, s ktorými sa stretávajú európske podniky v Spojených štátoch, je pomerne zložité roztriediť ich podľa závažnosti, lebo podniky často opisujú bariéry, s ktorými sa stretli, bez toho, aby ich nevyhnutne zaradili do nejakej konkrétnej kategórie. Takisto existuje rozdiel medzi prekážkami, ktoré vnímajú nevyvážajúce podniky, a prekážkami, s ktorými sa skutočne stretávajú vyvážajúce podniky. Po preštudovaní rôznych štúdií a prieskumov⁽¹²⁾ je však možné opísať hlavné prekážky takto:

- veľmi odlišný rozsah zodpovednosti a jej možnosť poistenia za ceny zodpovedajúce podmienkam trhu,
- vývozné náklady (okrem cla), ktoré vyplývajú z nákladov na prepravu, trvania a zložitosti colných formalít, ako aj z potreby mať či zaplatiť si colného zástupcu a, najmä v Spojených štátoch, mať poistenie pre prípad žaloby o náhradu škody,
- ťažkosti s prístupom k vývoznému úveru,
- dane a clá, ktoré vždy predstavujú značnú bariéru pre niektoré odvetvia ako tabak, textil a odevy,
- zložitosť pravidiel pôvodu a náklady na osvedčenia o pôvode,
- zosúladenie odlišných technických alebo sanitárnych a fyto-sanitárnych pravidiel a osvedčení a kontrol týkajúcich sa týchto pravidiel,
- technické a sanitárne predpisy, ktoré vyžadujú len niektoré americké štáty alebo pravidlá, ktoré sa v jednotlivých štátoch rôznia,
- rôzne požiadavky na kvalifikáciu a obmedzenie činnosti v jednotlivých štátoch a miestnych správnych obvodoch,
- ochrana práv duševného vlastníctva, najmä nedodržiavanie označení pôvodu a rôznych predpisov týkajúcich sa značiek a patentov,
- náklady na právnu ochranu a dohľad nad trhom pre európske podniky, ktoré majú zemepisné označenia,
- obmedzenia týkajúce sa verejných obstarávaní v dôsledku zákona „Buy American Act“ a jeho pravidelných úprav, ktorých cieľom je rozšíriť jeho pôsobnosť,
- zložitosť postupov udeľovania víz, povolení na pobyt, pracovných povolení a povolení na začatie činnosti v Spojených štátoch,
- obmedzenia alebo licencie, ktoré sa vyžadujú od niektorých poskytovateľov služieb buď na federálnej úrovni, alebo na úrovni federatívnych štátov.

S týmito prekážkami sa nestretávajú len MSP, ale ich dosah na tieto podniky je väčší a väčšmi odrádzajúci. V rámci TTIP bude väčšina z nich predmetom samostatných kapitol, ktoré sa budú vzťahovať nerozdielne na všetky podniky. Predmet kapitoly o MSP v rámci TTIP bude teda dosť obmedzený: podporovať účasť všetkých MSP na transatlantickom obchode tým, že im budú poskytované relevantné informácie a že sa posilní spolupráca verejných orgánov, ktoré majú na starosti MSP.

⁽¹²⁾ „The Transatlantic Trade and Investment Partnership – Big Opportunities for Small Business“ (Veľké príležitosti pre malé podniky), Atlantic Council, (http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/TTIP_SME_Report.pdf, s. 3); „Small and medium sized enterprises and the TTIP“ (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc_153348.pdf); „Small companies in a big market“ (http://www.svensktnaringsliv.se/english/publications/small-companies-in-a-big-market-how-a-free-trade-agreement-bet-wee_611404.html).

2.7. Potreby MSP z hľadiska podpory

2.7.1. Vzhľadom na prekážky, na ktoré narážajú, a na to, že ich zdroje sú obmedzené, MSP, a najmä malé podniky a mikropodniky, potrebujú v prvom rade mať k dispozícii primerané sprievodné a poradenské služby, vrátane v oblasti odbornej prípravy pracovníkov (osobný dohľad alebo koučing, tútorstvo alebo mentorstvo atď.), ktoré poskytujú ich hospodárske, profesijné a sektorové organizácie. Treba dbať na to, aby tieto organizácie disponovali potrebnými logistickými prostriedkami, aby mohli podnikom poskytovať informácie, poradenstvo a individuálnu pomoc, najmä vďaka využívaniu európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF).

2.7.2. Okrem sprievodných a poradenských služieb prispôbených špecifikám a potrebám jednotlivým MSP, musia mať tieto podniky k dispozícii prostriedky nevyhnutné na financovanie svojich hmotných a nehmotných investícií. EHSV preto odporúča, aby boli pre MSP okrem prostriedkov z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) ľahko dostupné aj finančné nástroje programu COSME, najmä pokiaľ ide o rizikový kapitál a systémy záruk, vrátane podnikov, ktoré chcú investovať na trhoch USA.

2.7.3. EÚ by sa mala zamerať na poskytovanie poistenia pre vývoz výrobkov a služieb a zabezpečiť, aby sa ponuka prispôbila potrebám trhu.

2.8. Súčasná podoba kapitoly o MSP v TTIP

EHSV oceňuje, že v rámci TTIP existuje kapitola venovaná výlučne MSP, chcel by však, aby sa posilnil jej obsah (pozri návrhy uvedené v časti Konkrétne pripomienky). Návrh Európskej únie, ktorý sa zameriava na začlenenie právneho textu na tému „Malé a stredné podniky“ do TTIP, bol predložený na diskusiu so Spojenými štátmi počas kola rokovaní od 19. do 23. mája 2014. Je to pre EÚ celkom nová kapitola v rámci dohôd o voľnom obchode. Text bol uverejnený 7. januára 2015⁽¹³⁾. Tieto ustanovenia predstavujú kapitolu X venovanú malým a stredným podnikom (MSP) a zameriavajú sa na rôzne otázky s cieľom posilniť účasť MSP na obchode a vymeniť si osvedčené postupy.

2.8.1. Spolupráca týkajúca sa MSP

Strany by si mali vymieňať informácie, vytvárať a poskytovať nástroje a zdroje týkajúce sa práv duševného vlastníctva, vzájomne sa informovať o osvedčených regulačných postupoch, podporovať opatrenia v prospech podnikov a podnecovať rizikový kapitál a investície do malých podnikov s cieľom stimulovať konkurencieschopnosť MSP v celosvetovom obchode.

2.8.2. Údaje o trhu a výmena informácií

Súčasný návrh článku X ods. 2 sa týka výmeny informácií medzi stranami TTIP. Odporúča sa vytvoriť internetovú stránku, ktorá by obsahovala najrelevantnejšie informácie (napríklad text dohody o transatlantickom partnerstve, colné predpisy, zoznam platných technických predpisov, sanitárne a fyto-sanitárne opatrenia, pravidlá verejného obstarávania a postupy registrácie podnikov). Program harmonizácie údajov týkajúci sa najdôležitejších oblastí záujmu MSP by mal byť predmetom spoločnej analýzy, ktorú by vykonala skupina expertov EÚ a USA.

Strany by mali vypracovať online databázu, ktorá bude obsahovať okrem iného všetky kódy colného názvoslovia a colné sadzby, pravidlá o pôvode alebo predpisy o označovaní krajiny pôvodu vo všetkých jazykoch EÚ.

2.8.3. Služby technickej podpory

V návrhu textu Európskej komisie sa uvádza jednotné informačné miesto [článok X ods. 2 písm. c)]. Transatlantická hospodárska rada sa tiež zasadzuje za vytvorenie takejto služby. Rozšírená podsieť týchto informačných miest, ktorú by podporovali spoľahlivé reprezentatívne organizácie MSP, ktoré už majú nadviazané kontakty v obchodných kruhoch v EÚ a USA, by mohla zaručiť istý vplyv a intenzívnejšie zapojenie rôznych orgánov a širokej palety zainteresovaných strán.

2.8.4. Zriadenie výboru pre MSP

Návrh článku X.4 je zameraný na zriadenie transatlantického výboru.

⁽¹³⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153028.pdf

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Posúdiť dosah rozdielov vo vymedzení MSP

Pre Európanov a Američanov má pojem MSP odlišný význam, pričom tieto podniky môžu mať od 250 až do 1 000 zamestnancov. Okrem toho sa v Spojených štátoch vymedzenie MSP líši v závislosti od hospodárskej činnosti⁽¹⁴⁾. Ide najmä o spoločnosti, ktoré zamestnávajú menej ako 500 osôb, no v niektorých hospodárskych odvetviach môžu mať až 750, ba dokonca až 1 000 zamestnancov. Vo väčšine oblastí neexistuje ich vymedzenie podľa obratu či celkovej ročnej súvahy.

EHSV žiada útvary Európskej komisie, aby vypracovali podrobný prehľad o vymedzeniach MSP v Spojených štátoch v jednotlivých odvetviach, a najmä aby rozbehli práce s cieľom overiť si, že tieto rozdiely v definícii nebudú mať nepriaznivé dôsledky pre európske MSP, ktoré sú menšie.

3.1.1. Regulované a neregulované slobodné povolania sú určitým typom MSP, ktorý je zastúpený vo všetkých členských štátoch EÚ na rôznych úrovniach a v rôznych formách. Ich obchodné ponuky a služby sú založené na špecifických znalostiach, ktoré si vyžadujú osobitnú dôveru zo strany príjemcov služieb a vzťahujú sa na ne špecifické požiadavky týkajúce sa nezávislosti. Slobodné povolania majú význam ako hospodárski partneri, a okrem toho sú súčasťou európskeho spoločenského modelu.

3.2. Hodnotenie a sledovanie vplyvu rozšíreného transatlantického trhu na vyvážajúce podniky a na podniky, ktoré obchodujú len v tuzemsku

EHSV sa domnieva, že vzhľadom na význam MSP pre európske hospodárstvo, najmä so zreteľom na dôsledky pre zamestnanosť, je dôležité v súvislosti s jednotlivými odvetviami a členskými štátmi preskúmať plán na presné hodnotenie vplyvu o tom, aké dôsledky možno očakávať pre európske MSP v prípade, že by sa TTIP začalo uplatňovať na základe súčasných podmienok rokovania. Na to, aby sa mohol posúdiť možný vplyv zavedenia transatlantického trhu, je potrebné uskutočniť a priori a posteriori štúdie vplyvu na MSP/VMP, mikropodniky a slobodné povolania, bez ohľadu na to, či tieto podniky vyvážajú alebo nie.

Európsky parlament sa už zaujímal o vplyv TTIP na výrobné odvetvia a na trh s energiou a dospel k záveru, že tento vplyv môže byť pozitívny, môže sa však v jednotlivých hospodárskych odvetviach meniť⁽¹⁵⁾. Vplyv na hospodárske odvetvia užšie spojené s miestnym hospodárstvom (poľnohospodárstvo, cestovný ruch, remeselná výroba, ubytovacie služby, IKT, stravovacie služby, priemysel, nezávislá práca, služby, slobodné povolania atď.) však ešte nebol preskúmaný.

Na ďalších rokovaníach o TTIP sa musí dosiahnuť ambiciózný výsledok pre odvetvie poľnohospodárstva s osobitným dôrazom na prístup na trh, zemepisné označenia a sanitárne a fyto-sanitárne opatrenia. Je nevyhnutné zachovať vysokú úroveň noriem, ktoré platia v EÚ v oblasti bezpečnosti potravín a zdravia zvierat a ľudí.

Je dôležité vedieť predvídať, ako sa otvorenie integrovanejšieho transatlantického trhu týchto podnikov dotkne. Zmenia v dôsledku TTIP svoj hospodársky model, výrobné metódy, povahu poskytovaných služieb alebo svoje investičné stratégie a stratégie v oblasti zamestnávania v rámci nového konkurenčného prostredia? Rovnako je potrebné navrhnúť adaptačné opatrenia a politiky, vďaka ktorým budú môcť všetky európske MSP čo najviac ťažiť z TTIP.

3.3. Nová hranica de minimis, ktorá umožní MSP/VMP „testovať“ trh vo veľmi malom rozsahu

Pod hranicou stanovenou obmedzeniami de minimis nie sú vyrubené žiadne clá ani dane a postupy v oblasti preclenia vrátane požiadaviek v oblasti údajov sú minimálne.

Pripomíname požiadavku Severoatlantickej rady a všeobecnú ochotu Spojených štátov zvýšiť platné limity na zásielky od malých podnikov do Spojených štátov alebo Európskej únie na 800 USD, pričom ich súčasná výška je v prvom prípade 200 USD a v druhom 150 USD. V Európskej únii sa aj v prípade, že je tovar oslobodený od cla, za zásielky, ktorých hodnota presahuje 10 alebo 22 EUR (podľa členskej krajiny), musí vyberať DPH.

⁽¹⁴⁾ https://www.sba.gov/sites/default/files/files/Size_Standards_Table.pdf

⁽¹⁵⁾ Výbor ITRE „TTIP impact on European Energy markets and manufacturing industries“, 2015 ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536316/IPOL_STU\(2015\)536316_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536316/IPOL_STU(2015)536316_EN.pdf)).

Zvýšenie hranice de minimis v prospech cestujúcich, ktorí pricestovali lietadlom, a na prichádzajúce balíky by mohlo pomôcť MSP, hlavne novým začínajúcim podnikom, najmä v odvetvi spotrebného tovaru, aby začali vyvážať v malom rozsahu alebo využili elektronický obchod, a to bez toho, aby museli platiť clo. EHSV žiada Európsku komisiu, aby posúdila uskutočniteľnosť tejto požiadavky (dôsledky pre príjmy z ciel, pre právo duševného vlastníctva atď.). EHSV víta iniciatívu Európskej únie vytvoriť databázu týkajúcu sa „10 vecí, ktoré by ste mali vedieť o online obchode“⁽¹⁶⁾ určenú európskym subjektom, ktoré vyvážajú svoj tovar do iných členských štátov EÚ. Výbor zastáva názor, že podobná databáza sa môže prispôsobiť aj transatlantickému obchodu.

3.4. *Nevyhnutný prístup ku všetkým relevantným informáciám na viacjazyčnom portáli*

EHSV podporuje žiadosť Európskej komisie v súvislosti s vytvorením portálu určeného pre MSP a chcel by vyjadriť nasledujúce požiadavky:

- všetky informácie by mali byť k dispozícii vo všetkých 24 úradných jazykoch Európskej únie,
- softvér by mal byť čo najjednoduchší a ľahko použiteľný,
- fungovanie databázy by mala otestovať vzorka MSP z EÚ, aby sa zaručilo, že tento nástroj bude zodpovedať ich potrebám,
- databáza by mala mať aj ľudské rozhranie, teda pracovný tím, ktorý bude odpovedať na otázky prichádzajúce z oboch strán Atlantiku.

Zo správy Komisie o MSP a TTIP jasne vyplýva, že hoci veľká časť podnikov pozná opatrenia, ktoré sa uplatňujú na ich vývoz, nemôžu vedieť, či ide o opatrenia federálne, opatrenia jednotlivých štátov alebo súkromné normy. Je preto dôležité, aby úrady vedeli pravidelne zistiť, ktoré postupy a predpisy vnímajú MSP ako obzvlášť zložité, a pripraviť špecifické vysvetlenia a prehľady krokov, ktoré musia tieto podniky urobiť, aby predpísané požiadavky splnili.

3.5. *Reprezentatívny výbor MSP s presnými právomocami*

EHSV víta skutočnosť, že orgány zodpovedné za MSP na európskej aj na americkej úrovni už dali súčasnému dialógu inštitucionalizovanú podobu. Domnieva sa však, že organizácie zastupujúce MSP musia byť v transatlantickom dialógu, ktorý sa ich týka, náležite zastúpené a že zloženie budúceho výboru pre MSP by sa nemalo obmedzovať len na vnútroštátne správne orgány, ale malo by zahŕňať aj organizácie, ktoré zastupujú MSP/VMP a mikropodniky na oboch stranách Atlantiku. Určité všeobecné ustanovenia týkajúce sa MSP budú mať značný dosah aj na ich zamestnancov a na spotrebiteľov ich výrobkov. Preto by v budúcom výbore pre MSP mali byť tieto zainteresované strany zastúpené ako poradcovia, aby už od začiatku mohli byť ich záujmy náležite zohľadnené.

EHSV navrhuje, aby mal budúci výbor pre MSP tieto právomoci: dohliadať na podmienky uplatňovania TTIP na MSP/VMP a mikropodniky a na účinky týchto podmienok na ich zamestnancov a na spotrebiteľov ich výrobkov, uskutočňovať posudzovanie vplyvu, predkladať návrhy na riešenie problémov, s ktorými sa stretávajú MSP/VMP a mikropodniky, ako aj ich zamestnanci a spotrebiteľia ich výrobkov, zabezpečovať informovanie týchto podnikov atď.

3.6. *Informačná kampaň na úrovni štátov a regiónov*

Je nevyhnutné zabezpečiť MSP prístup k presným informáciám, aby mohli využiť nové obchodné perspektívy, ktoré TTIP ponúka, či už ide o odstránenie ciel, zjednodušenie obchodu, alebo o spoluprácu v oblasti regulácie, ktoré by mohli viesť k zblíženiu alebo vzájomnému uznávaniu posudzovania zhody, kvalifikácií a pracovnoprávných predpisov.

Tieto informácie nemôže poskytovať len jediný kanál – internetové stránky. V záujme toho, aby MSP lepšie poznali dostupné nástroje a iniciatívy verejnej podpory a aby im lepšie rozumeli, by bolo vhodné rozbehnúť pre ne informačnú kampaň, do ktorej by boli zapojení aj odborníci na medzinárodný obchod a experti v oblasti vývozu a investovania v Spojených štátoch. Podniky zatiaľ len málo poznajú nástroje, ktoré sú k dispozícii a ktoré môžu prispieť k ich internacionalizácii, napríklad databázu o prístupe na trhy a sieť Enterprise Europe. Na to, aby boli schopné internacionalizovať sa a rozvíjať v zahraničí, musia začať vyvíjať určité úsilie najskôr vo svojej krajine pôvodu. Preto by sa mala venovať pozornosť tomu, aké zdroje a pomoc by mohli získať na úrovni členských štátov a prípadne na úrovni EÚ.

⁽¹⁶⁾ <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/watify/selling-online?language=en>

EHSV tiež odporúča vytvoriť sieť európskych a amerických združení MSP, ktorej úlohou bude propagovať TTIP prostredníctvom autentického prístupu „zdola nahor“.

3.7. Zintenzívnenie európskej politiky na podporu MSP

3.7.1. Je dôležité, aby TTIP nebolo považované za nástroj na zastavenie preferenčného zaobchádzania, ktoré sa uplatňuje na MSP vo verejnom obstarávaní na miestnej a regionálnej úrovni. TTIP by malo zachovať tieto priority najmä preto, že sa vzťahujú rovnako na európske a americké MSP.

3.7.2. Okrem toho je nevyhnutné, aby sa pri rokovaní, ako aj v oblasti regulačnej spolupráce rešpektovala zásada „Think small first“ (najskôr myslieť na malých) v snahe už od začiatku legislatívneho procesu prihliadať na priority a situáciu malých podnikateľov a mikropodnikateľov a ochraňovať ich špecifické záujmy. EHSV preto žiada, aby malé podniky a mikropodniky mali osobitné zastúpenie v poradnom výbore (*TTIP Advisory Board*).

3.7.3. Pokiaľ ide o regulačnú spoluprácu, MSP, a najmä malým podnikom a mikropodnikom, by sa mala poskytovať primeraná podpora, ktorá im pomôže dodržiavať predpisy.

3.7.4. Okrem toho treba zdôrazniť, že veľký počet podnikov, ktoré by mohli investovať alebo vyvážať na transatlantický trh, sú podniky, ktoré sú zdrojom inovácií, a preto potrebujú komplexné a prísne pravidlá v oblasti ochrany duševného vlastníctva v Spojených štátoch aj v Európskej únii.

3.7.5. Čo sa týka agropotravinárstva, mala by sa venovať osobitná pozornosť podnikom, ktorých výroba a súvisiace procesy spočívajú na etických, kultúrnych a environmentálnych aspektoch. Je nevyhnutné ďalej podporovať obchod s týmito produktmi, ktoré prispievajú k trvalo udržateľnému rozvoju. Rovnako je potrebné zabezpečiť primeranú ochranu zemepisných označení, ktoré sú pre spotrebiteľa zárukou, pokiaľ ide o pôvod výrobkov, ako aj o výrobné metódy. Európska únia už roky sleduje politiku kvality produktov, ktorá predstavuje jednu z jej silných stránok, pretože poskytuje konkurenčnú výhodu pre jej producentov, výrazne prispieva k zachovaniu kultúrnych a gastronomických tradícií a podporuje rozvoj vidieka, ako aj opatrenia na podporu trhu a príjmu producentov.

3.7.6. EHSV v inom stanovisku skúma skúsenosti s iniciatívou „Small Business Act“ (SBA) v Spojených štátoch a v EÚ, aby správne pochopil, aké výhody ponúka americký zákon „Small Business Act“ americkým MSP, napríklad v oblasti prístupu k verejnému obstarávaniu alebo financovaniu. Vďaka tomu bude možné, keď nastane vhodný čas, navrhnúť také zlepšenia a účinnejšie pracovné metódy pre európsku iniciatívu SBA, aby bola vhodnejšia pre európske MSP a stala sa záväznejšou.

V Bruseli 2. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ciele na obdobie po roku 2015 v európsko-stredomorskom regióne“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 383/07)

Spravodajkyňa: An LE NOUAIL MARLIÈRE

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 22. januára 2015 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Ciele na obdobie po roku 2015 v európsko-stredomorskom regióne“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) prijal 57 hlasmi za, pričom 22 členov hlasovalo proti a 7 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV odporúča členským štátom Únie pre Stredozemie a EÚ, aby ratifikáciou príslušných medzinárodných dohôdov potvrdili dohodnuté ciele v oblasti trvalo udržateľného rozvoja.

1.2. EHSV odporúča členským štátom Únie pre Stredozemie a EÚ, aby rozhodne chránili verejné investície potrebné na dosiahnutie týchto cieľov.

1.3. EHSV odporúča členským štátom Únie pre Stredozemie a EÚ, aby do realizácie zapojili občiansku spoločnosť a samosprávy na miestnej úrovni, čo najbližšie k obyvateľom.

1.4. Výbor berie na vedomie závery Rady pre zahraničné veci a medzinárodné vzťahy z 26. mája 2015 a výročnú správu Európskej komisie za rok 2015 o záväzkoch EÚ a členských štátov a poskytovaní oficiálnej rozvojovej pomoci.

1.5. Ľutuje však, že EÚ si na dosiahnutie cieľa 0,7 % HDP stanovila až rok 2030 ⁽¹⁾.

1.6. Výbor podporuje zámer EÚ posilniť iné ako finančné aspekty (ratifikácia medzinárodných právnych nástrojov, boj proti finančnej trestnej činnosti).

1.7. Nabáda, aby sa presadzoval koherentný postoj medzi dvojstrannými, viacstrannými a mnohostrannými obchodnými záujmami a cieľmi v oblasti udržateľného rozvoja, v záujme zachovania dôveryhodnosti cieľov, ako aj európskej pomoci.

1.8. Výbor odporúča pokračovať v dialógu medzi sociálnymi partnermi a európskymi inštitúciami v oblasti odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania, ku ktorému bol prizvaný a ktorý pomohol nadviazať ⁽²⁾, ako aj v akčných programoch v tejto oblasti.

1.9. Výbor sa zasadzuje za to, aby sa v agende EÚ a jej susedskej politike prihliadalo na tieto odporúčania: zosúladenie obchodnej, vonkajšej, rozvojovej a finančnej politiky a politiky v oblasti ochrany demokracie a ľudských práv, v súlade so záväzkami, ktoré vyslovila podpredsedníčka Federica MOGHERINI pred zástupcami občianskej spoločnosti 28. mája 2015 ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Člen Komisie Neven Mimica, 508. plenárne zasadnutie EHSV, 28. mája 2015.

⁽²⁾ <http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/home>

⁽³⁾ http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150528_01_en.htm

2. Úvod

2.1. V nasledujúcich rokoch bude európsku a celosvetovú agendu ovplyvňovať diskusia o cieľoch v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na obdobie po roku 2015. Európsko-stredomorský región sa ako celok vyznačuje osobitnými vlastnosťami, v dôsledku ktorých je nevyhnutné zamyslieť sa nad tým, akým spôsobom by sa mali ciele v oblasti udržateľného rozvoja začleniť do európskej susedskej politiky a do politik krajín južného Stredozemia. Potravinová bezpečnosť, chudoba a sociálne vylúčenie, nedostatočný prístup k vode, špecifická situácia krajín tohto regiónu prechádzajúcich hospodárskou a demokratickou transformáciou, nevyhnutnosť obnoviť mier a bezpečnosť, to všetko sú dôvody, prečo je užitočné, aby EHSV vypracoval stanovisko, ktorého cieľom bude vymedziť niekoľko usmernení na vykonávanie a monitorovanie agendy na obdobie po roku 2015 v Stredozemí.

2.2. EHSV môže pomôcť identifikovať konkrétne výzvy a vypracovať návrhy pre európsko-stredomorský región spolu s občianskou spoločnosťou, a tým poskytnúť užitočné rady vládam tohto ťažko skúšaného regiónu a európskym inštitúciám.

2.3. Týmto stanoviskom chce EHSV tiež nadviazať na práce, ktoré už uskutočnil, pokiaľ ide o ciele v oblasti trvalo udržateľného rozvoja všeobecne, ako aj v súvislosti s týmto konkrétnym zemepisným regiónom, t. j. pobrežím Stredozemného mora.

2.4. Generálny tajomník OSN predložil súhrnnú správu o príspevkoch otvorenej pracovnej skupiny, ktorá bola poverená preskúmaním univerzálnych cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na obdobie po roku 2015, ktorá nadväzovala na prijatie deklarácie vlád pod názvom „Akú chceme budúcnosť?“ po konferencii Rio+20 a ktorou sa prijalo rozhodnutie premeniť miléniové rozvojové ciele, určené pre rozvojové krajiny, na siete diferencované, ale univerzálne ciele, ktoré sa budú týkať celého ľudstva, a to tak priemyselne vyspelých, ako aj rýchlo sa rozvíjajúcich, rozvojových a menej rozvinutých krajín. Na rôznych regionálnych a nižších ako regionálnych úrovniach sa uskutočnili rozsiahle konzultácie a hlavné skupiny občianskej spoločnosti zastúpené v Organizácii Spojených národov mali možnosť zúčastniť sa na nich a vyjadriť v nich svoj záujem. V súvislosti „s prostriedkami na realizáciu a celosvetovým partnerstvom pre udržateľný rozvoj“ bolo stanovených sedemnást' cieľov a 169 úloh.

2.5. V roku 2015 sa majú uskutočniť dve dôležité udalosti, ktoré sú neodlučiteľné od cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na obdobie po roku 2015: medzinárodná konferencia o financovaní rozvoja, v júli 2015 v Addis Abebe, a 21. konferencia zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, na konci roka 2015 v Paríži.

2.6. Tento program v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na obdobie po roku 2015 má za cieľ vytvoriť rámec pre budúce aktivity Organizácie Spojených národov v teréne a nové zameranie na rovnosť, sociálnu integráciu a dôstojnú prácu, pričom treba zachovať stabilné zdroje príjmov pre pracujúce osoby, životné prostredie a tempo obnovy biologických a prírodných zdrojov. Tento program však vychádza z konštatovania, že hospodársky model, ktorým sa riadi naša spoločnosť, nie je udržateľný. Znamená to, že svetoví lídri budú mať za úlohu neupustiť od ambiciózneho cieľa. V mnohých častiach sveta, a predovšetkým v prípade európsko-stredomorského regiónu, nie je v žiadnom prípade možné ďalej znášať situáciu, aká v súčasnosti existuje na hospodárskej, sociálnej, environmentálnej a napokon aj politickej úrovni. Mnohí zastávajú názor, že na to, aby sa dosiahli ciele trvalo udržateľného rozvoja a zmenila súčasná situácia, by bolo potrebné upraviť hospodárske a finančné zásady, ktorými sa dnes hospodárstvo riadi.

2.7. Severne od pobrežia Stredozemného mora sa krajiny južnej Európy nachádzajú v sociálnej a hospodárskej situácii, ktorú už občania neakceptujú a ktorá neumožňuje zaoberať sa environmentálnymi a klimatickými požiadavkami, ktoré by európskym občanom ponúkli perspektívu vytvoriť iný environmentálny, hospodársky a sociálny priestor. Mladí ľudia aj navzdory investíciám do ich vzdelávania zo strany vnútroštátneho alebo európskeho systému nemajú príležitosti na to, aby sa mohli rozvíjať a prispievať k posilneniu hospodárskej, sociálnej a environmentálnej konkurencieschopnosti EÚ.

2.8. Od roku 2008 sa vytvorilo málo pracovných miest a práve naopak mnoho pracovných miest bolo zrušených a tempo ich vytvárania nezodpovedá demografickému vývoju ani príchodu absolventov na trh, preto sa úsporné opatrenia bez perspektívy stretávajú s odmietavým postojom. Verejné politiky a služby v oblasti vzdelávania, zdravia, dopravy a bývania trpia v dôsledku úsporných opatrení, a pritom realizácia cieľov trvalo udržateľného rozvoja si vyžaduje, aby sa tieto služby posilnili. Počet ľudí bez strechy nad hlavou a ľudí žijúcich v nevyhovujúcich podmienkach neprestáva v EÚ 28 rásť. Väčšina pracovných miest je obsadených nadmerne flexibilným spôsobom, sú neisté a bez perspektívy do budúcnosti. Počet málo alebo zle odmeňovaných stážistov narastá, sme svedkami radikalizácie európskej spoločnosti, intolerancie, odmietania ostatných, nepochopenia, prehĺbuje sa priepasť medzi generáciami, individualizmus a boj o prežitie vedú ku konfliktu medzi profesionalizovanými politickými triedami a zmätenými občanmi.

2.9. Južne od Stredozemného mora vidíme odmietanie diktatúr, ktoré zabavili hospodársky zisk, slobodu prejavu a rovnosť občanov. Vo viacerých krajinách prešla transformácia rôznymi fázami, počnúc očakávaným príkladom národného konsenzu v prospech demokracie až po upevnenie autoritatívnej vlády v rukách všemocnej armády. Ťažili z toho radikalizované skupiny, ktoré využili situáciu buď na ozbrojenú okupáciu alebo na opätovné zavedenie svojich zločineckých režimov. Časť Afriky je teraz pod vplyvom tejto trvalej hrozby, Blízky a Stredný východ zažívajú súčasne najväčšie presuny obyvateľstva a zmeny politického a vojenského vplyvu. Civilné obyvateľstvo skrátka nemá viac pokoj.

2.10. Pravdepodobne nijaký cieľ v oblasti trvalo udržateľného rozvoja nebude za týchto podmienok vierohodným spôsobom, ako obnoviť mier, zabezpečiť materiálny blahobyt a hospodársky rozvoj v regióne. V regiónoch, ktoré sa vyznačujú demokratickou, sociálnou a environmentálnou nestabilitou, nie je možné dlhodobo prilákať, udržať a rozvíjať žiadne investície. Okrem toho v podmienkach hospodárskeho rozvoja, z ktorého malo počas mnohých desiatok rokov prospech len niekoľko rodín, osôb alebo diktátorov, dochádza k oslabeniu inštitúcií schopných fungovať spravodlivo, transparentne a demokraticky.

3. Životné prostredie

3.1. Fakty ukazujú, že európsko-stredomorský región je náchylný na environmentálne katastrofy, či už na súši alebo na mori. Podľa správy z roku 2013 stredomorské pobrežné oblasti poskytujú živobytie najmenej 150 miliónom ľudí. V tej istej správe sa uvádza, že Program OSN pre životné prostredie (UNEP) registruje 13 plynových elektrární, 55 rafinérií, 180 elektrární, 750 rekreačných prístavov, 286 obchodných prístavov, 112 letísk a 238 odsoľovacích zariadení pozdĺž stredomorského pobrežia, pričom väčšina z nich predstavuje potenciálne zdroje environmentálnych núdzových situácií. V správe sa tiež uvádza, že najvyššou prioritou pre celý tento región je zaviesť primerané opatrenia na zmiernenie vplyvu v prípade prírodných alebo človekom spôsobených katastrof⁽⁴⁾.

4. Zamestnanosť

4.1. Člen Komisie Johannes HAHN vo svojom príhovore 28. mája zdôraznil, že je nevyhnutné každoročne vytvoriť 5 miliónov nových pracovných miest, aby sa zabezpečila práca pre čoraz vyšší počet pracovníkov a zaručilo sociálne začlenenie. Takisto pripomenul, že na to, aby sa tento cieľ dosiahol, bude musieť región dosahovať hospodársky rast vyšší ako 6 %.

4.2. Kľúčom k úspechu musí byť presadzovanie dôstojných pracovných miest (cieľ 8), pretože pracovné miesta nízkej kvality (neisté, zle platené, bez dlhodobej a univerzálnej sociálnej ochrany) sú prvým krokom k chudobe. Preto sa treba znovu zamerať na kvalitu rastu, bezpečné a zdravie neohrozujúce podmienky zamestnávania a pracovné podmienky, sociálnu ochranu pre pracovníkov a ich rodiny, ako hlavné nástroje boja proti chudobe a vylúčeniu.

5. Súkromné zdroje financovania

5.1. Na zabezpečenie produktívneho a účinného prínosu súkromného sektora do obchodných partnerstiev pre priemyselný rozvoj je potrebné zostaviť program z hľadiska dôstojnej práce, ktorý bude taký nekompromisný ako doteraz ešte nikdy, pokiaľ ide o uspokojivé pracovné podmienky. Nové pracovné miesta sa musia viac ako kedykoľvek predtým vyznačovať kvalitou, primeranou odmenou, rešpektovať životné prostredie a zdravie ľudí a musí byť zabezpečená účinná sociálna ochrana⁽⁵⁾. Je to obzvlášť dôležité pre región Blízkeho východu a severnej Afriky, kde miera nezamestnanosti mladých ľudí patrí medzi najvyššie na svete a neustále rastie, preto je tam značný počet mladých ľudí v aktívnom veku, ktorí nemajú zamestnanie, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET). Na to, aby sa zabezpečila sociálna a politická stabilita a predišlo konfliktom, je nevyhnutné zaručiť minimálny príjem pre ľudí v neformálnom sektore, čím sa zníži radikalizmus a extrémizmus, a tak prispeje k politickej stabilite a bezpečnosti⁽⁶⁾. Formálne a ďalšie vzdelávanie, rovnosť, účasť mladých ľudí a žien na trhu práce, túžba občanov po rešpekte, sloboda prejavu, slušná mzda, bezpečnosť, ochrana životného prostredia a verejného zdravia, výchova detí a solidarita medzi generáciami patria medzi snahy, ktoré sú pre obidva brehy spoločné. Je potrebné, aby tieto snahy garantovali vlády bez hrozby nadnárodnej arbitráže, za ktorou bude jednostranná ochrana konkrétnych záujmov, a to so všetkou dôležitosťou, ktorú by sme si priali prikladať medzinárodnému obchodu na účely financovania univerzálnych cieľov⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ <http://www.preventionweb.net> – Euro-Mediterranean Partnership Program (PPRD South), február 2013.

⁽⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Sociálna ochrana v rozvojovej spolupráci Európskej únie“ (Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 82).

⁽⁶⁾ Post-2015 Objectives in the Euro-Mediterranean region, vypočutie EHSV, 22. mája 2015, Solidar vision on post 2015.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV REX/411 (pozri s. 49 tohto úradného vestníka).

6. Prostriedky na realizáciu a monitorovanie cieľov

6.1. Mnohostranné rokovania WTO sa zameriavajú na obchod ako hlavný prostriedok na dosiahnutie produktívneho trvalo udržateľného rozvoja. Viaceré rokovania prebiehajúce v súčasnosti sú však dôkazom nedostatočného súladu medzi niektorými cieľmi v oblasti voľného obchodu a uskutočňovaním cieľov trvalo udržateľného rozvoja: dohody o službách, ktorých cieľom je liberalizácia alebo privatizácia mnohých verejných služieb, ktoré sú dostupné občanom v čo najväčšom rozsahu a potrebné na uskutočnenie cieľov, dohoda o environmentálnych statkoch, transfer technológií, práva priemyselného vlastníctva, dohoda o nových informačných technológiách, o odvetviach ťažobného priemyslu a využívaní pôdneho podlažia, spôsoby urovnávania sporov medzi nadnárodnými spoločnosťami a štátmi. Početné sú aj oblasti, v ktorých sa produktívne ciele stávajú málo vierohodnými z dôvodu dlhého dohadovania sa medzi obchodnými a štátnymi mocnosťami.

6.2. Obchodná politika by mala poskytovať rozvojovým krajinám politický priestor – vrátane schopnosti sústrediť sa na vplyv na nezamestnanosť, zraniteľných ľudí, rovnosť medzi pohlaviami a trvalo udržateľný rozvoj – a nie podporovať liberalizáciu ako samoučelný cieľ. Odporúčame preto komplexnú revíziu všetkých obchodných dohôd a investičných zmlúv s cieľom identifikovať všetky oblasti, v ktorých môžu obmedzovať schopnosť rozvojových krajín predchádzať krízam a zvládať ich, riadiť kapitálové toky, chrániť právo na živobytie a dôstojné pracovné miesto, presadzovať spravodlivé zdaňovanie, poskytovať základné verejné služby a zabezpečiť udržateľný rozvoj.

6.3. Vlády by mali uskutočniť povinné posúdenia vplyvu mnohostranných, viacstranných a dvojstranných obchodných a investičných dohôd na ľudské práva, pričom by sa mali zamerať najmä na právo na rozvoj a konkrétne na právo na stravu, zdravie a živobytie, so zreteľom na dôsledky pre marginalizované skupiny. Súčasťou tohto úsilia by bola realizácia navrhovaného uznesenia, ktoré bolo predložené na zasadnutí Rady pre ľudské práva v Ženeve v júni 2014, že by sa mala vytvoriť pracovná skupina, ktorá by navrhla nástroj na presadenie medzinárodných zákonných povinností z hľadiska ľudských práv v nadnárodných spoločnostiach.

6.4. Počas určitého obdobia, ktoré treba ešte stanoviť a počas ktorého by bolo možné sa domnievať, že svet prechádza obdobím obnovy po finančnej kríze v roku 2008 a kríze demokracie v roku 2011, by sa mali investície, ktoré sú potrebné pre rast a zamestnanosť a ktoré sa týkajú rozvoja po roku 2015, vynechať z kalkulácie deficitu verejných financií, považovať za univerzálne, dlhodobé a udržateľné investície v spoločnom záujme, financovať bezúročne a vylúčiť zo špekulatívnych fondov.

6.5. Boj proti daňovým únikom a vyhýbaniu sa plateniu daní, proti nezákonným finančným tokom určeným na pranie špinavých peňazí pochádzajúcich z nelegálnych aktivít, a to aj z nelegálnej práce, z pašovania migrantov a vývozu nezhodnoteného odpadu, musí umožniť získať dodatočné prostriedky potrebné na realizáciu cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja⁽⁸⁾.

6.6. Napokon by sme mali vziať do úvahy, že existujúce medzinárodné právne nástroje môžu takisto pomôcť pri realizácii, a keby boli niektoré dohovory – základné dohovory MOP, ktoré sa týkajú práce, Dohovor OSN z 18. decembra 1979 o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien; Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín, Dohovor o dôstojných pracovných podmienkach pre pracovníkov v domácnosti (dohovor č. 189), dohovor č. 184 o bezpečnosti a zdraví v poľnohospodárstve, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a jeho opčný protokol, ak máme uviesť len niekoľko príkladov – ratifikované a transponované do platného práva všetkých členských štátov Únie pre Stredozemie, predstavovali by prvoradé nefinančné prostriedky na realizáciu, ktoré by samotné zabezpečili právnu ochranu osôb (*de jure*) nevyhnutnú a potrebnú na skutočnú realizáciu (*de facto*) mnohých cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja:

Ciele v oblasti trvalo udržateľného rozvoja⁽⁹⁾

Cieľ 1. Odstrániť chudobu vo všetkých podobách a všade

Cieľ 2. Odstrániť hlad, dosiahnuť potravinovú bezpečnosť, zlepšiť výživu a podporovať udržateľné poľnohospodárstvo

⁽⁸⁾ Najmenej 1 bilión dolárov podľa zdrojov ako Svetová banka, MMF, transparency.org atď.

⁽⁹⁾ Podľa predbežnej verzie dokumentu o výsledkoch summitu OSN s cieľom prijať program rozvoja po roku 2015 z januára 2015.

- Cieľ 3. Zabezpečiť zdravý život a podporovať blahobyt pre všetkých v každom veku
- Cieľ 4. Zabezpečiť inkluzívne a spravodlivé kvalitné vzdelávanie a podporovať možnosti celoživotného vzdelávania pre všetkých
- Cieľ 5. Dosiahnuť rovnosť pohlaví a zlepšiť postavenie žien a dievčat
- Cieľ 6. Zabezpečiť dostupnosť vody, udržateľné hospodárenie s vodou a kanalizáciu pre všetkých
- Cieľ 7. Zabezpečiť prístup k dostupnej, spoľahlivej, udržateľnej a modernej energii pre všetkých
- Cieľ 8. Podporovať stabilný, inkluzívny a udržateľný hospodársky rast, plnú a produktívnu zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých
- Cieľ 9. Vybudovať pružnú infraštruktúru, podporovať inkluzívnu a udržateľnú industrializáciu a posilniť inováciu
- Cieľ 10. Zmenšiť rozdiely medzi krajinami a v rámci nich
- Cieľ 11. Dosiahnuť, aby mestá a ľudské sídla boli inkluzívne, bezpečné, pružné a udržateľné
- Cieľ 12. Zabezpečiť udržateľné modely spotreby a výroby
- Cieľ 13. Naliehavo zakročiť proti zmene klímy a jej vplyvom ⁽¹⁰⁾
- Cieľ 14. Zachovať a udržateľne využívať oceány, moria a morské zdroje pre udržateľný rozvoj
- Cieľ 15. Chrániť, obnoviť a presadzovať trvalo udržateľné využívanie suchozemských ekosystémov, udržateľne hospodáriť s lesmi, bojovať proti dezertifikácii a zastaviť a zvrátiť degradáciu pôdy a zastaviť stratu biodiverzity
- Cieľ 16. Podporovať mierumilovnú a inkluzívnu spoločnosť v záujme trvalo udržateľného rozvoja, zabezpečiť prístup k spravodlivosti pre všetkých a vytvoriť účinné, zodpovedné a inkluzívne inštitúcie na všetkých úrovniach
- Cieľ 17. Posilniť prostriedky na dosiahnutie cieľov a oživiť celosvetové partnerstvo v záujme udržateľného rozvoja
- 6.7. Výbor Regiónov, Európsky hospodársky a sociálny výbor a Európska komisia zorganizovali spoločne 28. mája 2015 fórum občianskej spoločnosti krajín Euromed, na ktorom predniesli svoje príspevky člen komisie Johannes HAHN, podpredsedníčka Federica MOGHERINI a predseda Európskeho parlamentu.
- 6.8. Na tomto fóre, kde sa malo diskutovať o novom smerovaní susedskej politiky EÚ, člen Komisie Johannes HAHN pripomenul rôzne finančné prostriedky, ktoré boli priamo vyčlenené na humanitárnu krízu v Sýrii a v susediacich krajinách – 52 miliónov eur z nástroja na podporu občianskej spoločnosti v susedstve – a opísal, aké opatrenia boli podniknuté, k čomu treba pripočítať 40 miliónov z fondu *EU Regional Trust Fund*.
- 6.9. Napokon treba poukázať na európsku agendu v oblasti migrácie, ktorú Európska komisia zverejnila dva týždne po summite hláv štátov a v ktorej sa navrhuje konkrétne rozdelenie opatrení v oblasti presídľovania a prijímania utečencov v súlade s článkom 78 ods. 3 ZFEÚ ⁽¹¹⁾.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁰⁾ Uznáva sa, že Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy je hlavným medzinárodným medzivládnyim fórom pre rokovania o celosvetovej reakcii na klimatické zmeny.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2015/20150527_02_en.htm

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Financovanie rozvoja – postoj občianskej spoločnosti“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 383/08)

Spravodajca: Ivan VOLEŠ

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 18. februára 2015 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Financovanie rozvoja – postoj občianskej spoločnosti.“

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 2. júla 2015) prijal 142 hlasmi za, pričom žiaden člen nehlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV žiada, aby mala nová rozvojová agenda globálny rozmer a aby bola zameraná na zlepšenie kvality života ľudí. Musí byť založená na dodržiavaní ľudských práv, prevencii konfliktov a ich mierovom riešení, dobrej správe vecí verejných, znižovaní sociálnych nerovností, posilnení úlohy žien a zapojení všetkých, ktorí cítia zodpovednosť za rozvoj tohto sveta a jeho zachovanie pre budúce generácie.

1.2. EHSV podporuje prijatie navrhovaných udržateľných cieľov rozvoja a požaduje mobilizáciu všetkých dostupných finančných zdrojov a ich transparentné a efektívne využitie na vyváženú integráciu ekonomického, sociálneho a environmentálneho rozmeru udržateľného rozvoja. Treba bojovať proti plytvaniu prostriedkami vo vojnových konfliktoch, proti ich nelegálnym transferom a únikom do sivej ekonomiky.

1.3. EHSV požaduje, aby bola podpora sociálneho dialógu zaradená medzi rozvojové priority, pretože ide o dôležitý nástroj na vyvážené zohľadnenie záujmov sociálnych partnerov, ktorý zároveň umožní zachovať sociálny zmier, nevyhnutný pre úspešné plnenie cieľov udržateľného rozvoja (SDG).

1.4. Oficiálna rozvojová pomoc (ODA) musí byť zameraná najmä na najmenej rozvinuté a na zraniteľné krajiny. EÚ by mala potvrdiť svoj záväzok poskytovať celkovú ODA vo výške 0,7 % HDP a 0,15 – 0,20 % pre najmenej rozvinuté krajiny. Tento záväzok musí byť spojený s požiadavkou na riadne a účelné využívanie všetkých finančných zdrojov rozvojovej pomoci v súlade so zásadami odsúhlasenými v Monterey, Dohe a Pusane.

1.5. ODA by sa nemala posudzovať len podľa finančného objemu, ale mala by sa hodnotiť jej kvalita a prínos k udržateľnému rozvoju. Na to je potrebné vypracovať nové indikátory hodnotenia jej účinnosti.

1.6. Na zefektívnenie rozpočtovej podpory rozvojových krajín EHSV odporúča využiť skúsenosti z vykonávania politiky súdržnosti a EÚ a jej nástrojov, ako sú štrukturálne fondy a fondy súdržnosti na to, aby boli rozvojové prostriedky cielene využité na dosiahnutie cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja (SDG).

1.7. V záujme lepšieho využitia domácich zdrojov, či už verejných alebo súkromných, ktorých význam bude narastať, je nutné uskutočniť zásadné fiškálne reformy, zaviesť riadnu daňovú správu, integrovať neformálny sektor do riadnej ekonomiky a rozhodne bojovať proti korupcii a predchádzať jej. Pomohlo by tomu uzatvorenie medzinárodnej dohody o boji proti daňovým únikom, daňovým rajom a nelegálnym finančným tokom a zlepšenie spolupráce s OECD a daňovým výborom OSN.

1.8. EHSV podporuje zapojenie súkromného sektora do realizácie projektov, ktoré nie sú vykonateľné komerčne, alebo sú vykonateľné len sčasti, prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev (PPP) a financovania PPP projektov prostredníctvom „blendingu.“ Predpokladom ich úspešnej realizácie je ex ante hodnotenie ich udržateľnosti dodržiavania zásad transparentnosti, vrátane podávania správ, spoločnej zodpovednosti a vymáhateľnosti záväzkov.

1.9. EHSV uznáva potenciálny prínos priamych zahraničných investícií pre rozvoj, ak budú usmernené na realizáciu SDG. Výnosy z priamych zahraničných investícií by mali byť prednostne opätovne investované v tých rozvojových krajinách, v ktorých boli vytvorené. Prijímajúce krajiny by mali mať jasnú investičnú stratégiu. Nové investorské krajiny, ako sú Čína, Brazília, India a ďalšie by mali pri svojich investíciách v rozvojových krajinách zohľadňovať zásady udržateľného rozvoja.

1.10. EHSV podporuje inovatívne a doplnkové zdroje financovania rozvoja, akými sú crowdfunding, aktivity medzinárodných charitatívnych fondov a prevody úspor diaspóry do krajín pôvodu. Výbor víta návrhy nových zdrojov financovania, ktoré predložila riadiaca skupina pre inovatívne financovanie rozvoja, ktoré by sa mohli stať významným zdrojom pod podmienkou, že budú uplatnené globálne a nebudú príliš zafažovať príslušné odvetvie.

1.11. Občianska spoločnosť zahrňujúca sociálnych partnerov a mimovládne organizácie musí byť oveľa účinnejšia a štruktúrovanejšie zapojená do formulovania rozvojových programov, monitorovania ich plnenia a hodnotenia ich výstupov a dosahov. Preto treba v rozvojových, ako aj v rozvinutých krajinách systematicky vytvárať a zlepšovať systém kontroly procesov rozvojovej pomoci a zapojiť do nej príslušné organizácie občianskej spoločnosti. EHSV ponúka v tomto smere svoje bohaté skúsenosti zo spolupráce s partnermi v krajinách AKT, Latinskej Ameriky, Ázie, Východného partnerstva, Euromed a ďalších.

1.12. Aby mohla občianska spoločnosť plniť túto úlohu, je potrebné podporiť ju prostredníctvom programov na budovanie kapacít inštitúcií občianskej spoločnosti v partnerských krajinách.

2. Základné postoje EHSV k rozvojovej agende po roku 2015

2.1. Rok 2015 je kľúčový z hľadiska formulovania nového globálneho prístupu k rozvoju. Hlavné poslanie miléniových rozvojových cieľov – odstraňovanie chudoby – sa dosiahlo len čiastočne. Nové ciele udržateľného rozvoja (SDG) ⁽¹⁾ by mali priniesť zásadné zmeny, ktoré EHSV dlhodobo požaduje. Výbor víta, že viacero jeho odporúčaní bolo do SDG zapracovaných.

2.2. EHSV vo svojich nedávnych stanoviskách požadoval, aby sa nové rozvojové ciele stali súčasťou globálneho udržateľného rozvoja ⁽²⁾, presadzoval nezastupiteľnú úlohu občianskej spoločnosti v rozvojovej politike ⁽³⁾, poukázal na nevyhnutnosť zaradenia sociálneho poistenia do rozvojovej politiky EÚ ⁽⁴⁾, predložil tiež viaceré návrhy týkajúce sa zapojenia súkromného sektora do rozvoja po roku 2015 ⁽⁵⁾, zaradenia cieľov udržateľného rozvoja a úlohy občianskej spoločnosti do investičných dohôd EÚ ⁽⁶⁾, príspevku obchodu k rastu a rozvoju ⁽⁷⁾ a cieľov po roku 2015 v európsko-stredomorskom regióne ⁽⁸⁾. Na mimoriadnej spoločnej schôdzi odbornej sekcie REX a strediska pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja EHSV 20. októbra 2014 boli prijaté odporúčania k agende pre udržateľný rozvoj po roku 2015, ktoré sú platné pre budúce rokovania o SDG a ich financovaní.

⁽¹⁾ Septembrový summit OSN v New Yorku.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Dôstojný život pre všetkých: odstránenie chudoby a zabezpečenie trvalo udržateľnej budúcnosti pre celý svet“ (Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 144.)

⁽³⁾ Stanovisko EHSV „Zapájanie občianskej spoločnosti do rozvojovej politiky a do rozvojovej spolupráce EÚ“ (Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 28.)

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Sociálna ochrana v rozvojovej spolupráci Európskej únie“ (Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 82.)

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Zapojenie súkromného sektora do rámca rozvoja po roku 2015“ (Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 1.)

⁽⁶⁾ Stanovisko na tému „Úloha udržateľného rozvoja a účasti občianskej spoločnosti v samostatných investičných dohodách EÚ s tretími krajinami“ (Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 19.)

⁽⁷⁾ Stanovisko na tému „Obchod, rast a rozvoj – Prispôsobovanie obchodnej a investičnej politiky potrebám krajín v najväčšej núdzi“ (Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 77.)

⁽⁸⁾ Stanovisko REX/438 na tému „Ciele na obdobie po roku 2015 v európsko-stredomorskom regióne“, bod 6.4, pozri stranu 47 Úradného vestníka.

2.3. Dôležitou súčasťou rozvojovej agendy po roku 2015 sa musí stať sociálny dialóg ako nástroj na riešenie vzťahov medzi zamestnávateľmi a zamestnancami, ktorý vďaka vyváženému zohľadneniu ich záujmov v kolektívnych zmluvách umožní zachovať sociálny zmier, nevyhnutný pre úspešný kontinuálny rozvoj príslušnej spoločnosti.

2.4. EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutný súlad medzi cieľmi v oblasti voľného obchodu a cieľmi počas prebiehajúcich rokovaní v rámci WTO alebo rokovaní, ktoré v súčasnosti vedie EÚ o službách, environmentálnych statkoch a počas vykonávania platných dohovorov WTO.

2.5. Všetky obchodné a investičné dohody by mali byť v súlade s kritériami udržateľného rozvoja, vrátane ich vplyvu na zamestnanosť, marginalizované osoby a rodovú rovnosť. Nemali by brániť rozvojovým krajinám zvládať krízy, regulovať tok kapitálu, vykonávanie spravodlivého zdaňovania a základných verejných služieb. EÚ by mala vykonávať podrobné hodnotenia vplyvu dohôd o hospodárskom partnerstve (DHP) na ľudské práva s osobitným dôrazom na rozvojové práva a osobitné práva, ako je právo na výživu, zdravie a slušný príjem a so zohľadnením vplyvu na marginalizované skupiny.

2.6. Globálny konsenzus o udržateľnom rozvoji musí rešpektovať základné ľudské práva a zamerať sa na prevenciu konfliktov a budovanie mieru, odstraňovanie nerovností v sociálnej oblasti, dobrú správu vecí verejných, podporu miestnych demokratických samospráv, posilnenie úlohy žien a zapojenie súkromného sektora do rozvoja. Členovia OSN by preto mali prijať, podporovať a ratifikovať medzinárodné právne nástroje, dohovory, zmluvy a nariadenia⁽⁹⁾. Oznámenie Európskej komisie „Globálne partnerstvo pre odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj po roku 2015“⁽¹⁰⁾ považujeme za dobré východisko pre budúce rokovania a vyzývame EÚ, aby v nich zohrávala poprednú úlohu.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV zdôrazňuje potrebu holistického prístupu k udržateľnému rozvoju. Za svoj rozvoj je prioritne zodpovedná každá krajina a globálna komunita zodpovedá za vytváranie uľahčujúceho medzinárodného prostredia priaznivého pre udržateľný rozvoj všetkých krajín, zahŕňajúceho starostlivosť o globálne verejné statky, zachovanie prírodných zdrojov, stabilné finančné trhy, otvorený medzinárodný obchod, riadenú migráciu a ciele podporu technologického rozvoja zameraného na udržateľný rozvoj.

3.2. Predpokladom plnenia SDG je mobilizácia všetkých dostupných finančných zdrojov. Unctad odhaduje, že ročné potreby investícií v rozvojových krajinách na plnenie kľúčových cieľov udržateľného rozvoja v rokoch 2015 až 2030 predstavujú 3,9 bilióna USD s tým, že 2,5 bilióna USD nie je pokrytých⁽¹¹⁾.

3.3. EHSV je presvedčený, že na svete je dostatok využiteľných zdrojov financovania. Okrem oficiálnych zdrojov⁽¹²⁾ existujú aj skryté zdroje, akým je financovanie vojnových aktivít vo svete. Dostupnosť zdrojov obmedzujú tiež predovšetkým daňové úniky, sivá ekonomika a nelegálne finančné transfery, proti ktorým treba systematicky bojovať.

⁽⁹⁾ Dohovor OSN z 18. decembra 1979 o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Medzinárodný dohovor OSN o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín, Dohovor o dôstojných pracovných podmienkach pre pracovníkov v domácnosti (dohovor č. 189) a Dohovor o bezpečnosti a zdraví v poľnohospodárstve (dohovor č. 184), Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a jeho opčný protokol a iné.

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Globálne partnerstvo pre odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj po roku 2015, COM(2015) 44 final, 5. februára 2015.

⁽¹¹⁾ The Global Development Financing Landscape – Who can contribute what?, James Zhan, riaditeľ, riadiaca skupina pre investície a podnikanie, World Investment Report, Unctad, prednesené na verejnom vypočutí v Európskom parlamente 24. februára 2015.

⁽¹²⁾ Výška aktív v bankách sa odhaduje na 121 biliónov USD, v penzijných fondoch 34 biliónov, v poisťovniach 28 biliónov, v nadnárodných spoločnostiach 25 biliónov a v suverénnych investičných fondoch 6,5 biliónov.

3.4. Hľadanie a mobilizácia zdrojov sa nedajú oddeliť od požiadavky na ich riadne využívanie. Treba sa naďalej riadiť zásadami účinnosti a efektívnosti rozvojovej pomoci odsúhlasenými v Monterrey, Dohe a Pusane a rozhodne sa postaviť proti nehospodárnemu a neúčelnému využívaniu finančných a nefinančných zdrojov určených na rozvoj.

3.5. Rozvojová pomoc by sa nemala hodnotiť len podľa jej výšky, ale mala by sa posudzovať jej kvalita a prínos pre dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja a zlepšenie života ľudí. Na to treba vytvoriť nové ukazovatele zahŕňajúce hodnotové kritériá a posilniť štatistické úrady rozvojových krajín, vrátane odovzdania know-how a vzájomných informácií.

3.6. Zladeniu záujmov súkromného sektora s verejnými cieľmi by pomohla širšia účasť organizácií celého spektra občianskej spoločnosti na formulovanie národných cieľov a plánov rozvoja. Ich spoločným záujmom je presadzovanie zásad transparentnosti, otvorenosti verejného obstarávania, efektivity a účelnosti vložených prostriedkov a zodpovednosti verejných činiteľov za vykonávanie prijatej stratégie rozvoja.

3.7. Na splnenie svojej úlohy v rozvoji potrebuje súkromný sektor priaznivé podnikateľské prostredie, ktoré zahŕňa dodržiavanie všeobecne uznávaných demokratických zásad právneho štátu, ktoré uľahčia zakladanie a rast podnikov, znížia byrokráciu, zvýšia transparentnosť, obmedzia korupciu a podnietia investície. Treba, aby sa súkromný sektor riadil medzinárodne uznávanými zásadami sociálnej zodpovednosti podnikov, dodržiaval základné ekonomické a sociálne práva a požiadavky udržateľného rozvoja a vytváral nové pracovné miesta v súlade s programom dôstojnej práce MOP.

3.8. EHSV vyzýva na väčšiu koordináciu a súdržnosť všetkých politík EÚ, ktoré súvisia s udržateľným rozvojom⁽¹³⁾, aby sa zabránilo prípadom duplicity, prekryvania, fragmentácie a niekedy aj rozporuplnosti prístupov a aby sa prehĺbila systematická koordinácia bilaterálnej rozvojovej pomoci členských štátov zameranej na realizáciu SDG.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. *Oficiálna rozvojová pomoc (ODA)*

4.1.1. Hoci ODA nemôže pokryť všetky potreby rozvojovej pomoci, bude naďalej nevyhnutná pre obyvateľov najmenej rozvinutých krajín, krajín zasiahnutých ozbrojenými konfliktmi, ohrozených prírodnými katastrofami, epidémiami a žijúcich na izolovaných ostrovoch a krajín bez prístupu k moru.

4.1.2. Prostriedky ODA by sa mali využívať prioritne na odstraňovanie chudoby v chudobných a zraniteľných krajinách. EHSV poukazuje na to, že chudoba vzrástla aj v krajinách so stredným príjmom v dôsledku nerovnomerného rozdelenia bohatstva. Treba využiť pákový efekt ODA na mobilizáciu všetkých zdrojov pomoci, vrátane súkromných investícií na odstránenie chudoby.

4.1.3. EHSV žiada Komisiu a Radu, aby pred konferenciou v Addis Abebe dohodli jasnú spoločnú európsku pozíciu týkajúcu sa ODA. EÚ by mala potvrdiť záväzok poskytovať celkovú ODA vo výške 0,7 % HDP a 0,15 – 0,20 % ako ODA pre najmenej rozvinuté krajiny. EHSV upozorňuje, že opatrenia na ochranu klímy, o ktorých sa bude rokovať na konferencii v Paríži v decembri 2015, si vyžadujú dodatočné zdroje.

4.1.4. Samotné údaje o výške ODA nepoukazujú na kvalitu a výsledky poskytnutej pomoci a jej skutočný dosah na rozvoj prijímajúcej krajiny. EHSV podporuje návrh výboru pre rozvojovú pomoc (DAC) OECD, aby sa okrem ODA sledovala aj pomoc a podpora určená na udržateľný rozvoj poskytovaná nad rámec ODA⁽¹⁴⁾. Nefinančná podpora má často väčší rozvojový prínos pre danú krajinu ako finančná pomoc (napríklad vzdelávanie, výmena skúseností, transfery technológií a know-how, vedecko-technická spolupráca).

⁽¹³⁾ Ako napr. obchod, poľnohospodárstvo, tvorba pracovných miest, sociálna ochrana, zmena klímy, energetika, ochrana životného prostredia a biodiverzity, doprava, zdravie, politika v oblasti výrobkov a spotrebiteľská politika, regionálny a mestský rozvoj, migrácia a odstraňovanie korupcie a prania špinavých peňazí.

⁽¹⁴⁾ TOSSD – Total official support for Sustainable Development (Celková oficiálna podpora pre udržateľný rozvoj).

4.1.5. Rozpočtová podpora rozvojových krajín by mala mať vždy konkrétne rozpočtové určenie a stanovenú spoločnú zodpovednosť darcu a príjemcu za skutočné využitie tejto formy pomoci na plnenie SDG pri dodržaní medzinárodne uznávaných pravidiel finančného riadenia a kontroly, vrátane rozhodných podmienených ustanovení a opatrení na boj proti korupcii a jej predchádzanie. Samotné financovanie EÚ by malo byť dôveryhodne chránené pred korupciou. Výbor odporúča využiť skúsenosti z vykonávania európskej politiky súdržnosti i v rozvojových krajinách na lepšie a cielenejšie zameranie rozvojových prostriedkov na SDG a dôslednejšiu kontrolu ich používania a hodnotenie dosiahnutých výsledkov.

4.2. Domáce zdroje

4.2.1. EHSV je presvedčený, že význam verejných, ako aj súkromných domácich zdrojov pre rozvoj v nasledujúcom období výrazne vzrastie.

4.2.2. Na zvýšenie objemu a efektívnosti využívania domácich zdrojov je nutné neustále pokračovať v boji proti nezákonným finančným tokom, praniu špinavých peňazí pochádzajúcich z nelegálnych činností, aj nelegálnej práce, prevádzaniu migrantov alebo vývozu nezhodnoteného odpadu. Ďalej je potrebné zlepšiť výber daní, bojovať proti korupcii a trestnej činnosti a integrovať rozsiahly neformálny sektor do riadnej ekonomiky. Rozvojovým krajinám treba pomôcť uskutočniť zásadnú fiškálnu reformu a zlepšiť riadnu daňovú správu. EHSV požaduje, aby sa EÚ aktívnejšie usilovala o uzatvorenie medzinárodnej dohody o boji proti daňovým únikom, daňovým rajom a nelegálnym finančným tokom a zlepšenie spolupráce s centrom pre daňovú politiku a administratívu OECD a daňovým výborom OSN.

4.2.3. Domáce súkromné investície, či už priame alebo portfóliové, v súčasnosti niekoľkonásobne prevyšujú zahraničné investície. Treba sa zamerať na rozvojové ciele, napríklad vhodnými podnetmi či prostredníctvom riadne pripravených a zabezpečených PPP projektov, aby sa stali dôležitým nástrojom na dosiahnutie SDG.

4.2.4. Nevyužitý potenciál domácich zdrojov majú najmä rozvojové krajiny s nerastným bohatstvom, v ktorých napriek pomerne vysokým štátnym príjmom žije väčšina obyvateľov v biede a budovanie vlastnej ekonomiky, infraštruktúry a sociálnych služieb je zanedbávané. Metódy niektorých zahraničných investorov do ťažobného priemyslu v rozvojových krajinách sú oprávnené kritizované občianskou spoločnosťou, ktorá požaduje dodržiavanie základných noriem ochrany životného prostredia, sociálnej ochrany robotníkov, transparentnosti platenia daní a prevodov ziskov do zahraničia a podávania správ v súlade s pravidlami OECD pre nadnárodné podniky⁽¹⁵⁾. EHSV víta aktivity zamerané na nápravu situácie, ako je Extractive Industries Transparency Initiative⁽¹⁶⁾.

4.3. „Blending“ a PPP

4.3.1. EHSV je presvedčený, že tam, kde vlády nemajú dostatočné možnosti realizovať nutné investície z verejných zdrojov a tieto investície, najmä v oblasti infraštruktúry, ale tiež vo verejných službách nie sú komerčne uskutočniteľné, treba využiť verejno-súkromné partnerstvá a financovať PPP projekty prostredníctvom „blendingu“ v súlade s odporúčaniami OECD⁽¹⁷⁾.

4.3.2. PPP projekty musia byť pripravené v súlade s rozvojovou stratégiou príslušnej krajiny na základe štúdií uskutočniteľnosti, zohľadňovať ex-ante faktory udržateľnosti a dodržiavať transparentnosť, spoločnú zodpovednosť a vymáhateľnosť záväzkov. Sociálni partneri a ďalší zástupcovia občianskej spoločnosti by mali byť zapojení do posudzovania prínosov týchto projektov pre udržateľný rozvoj a sledovať dodržiavanie dohovorov MOP.

4.3.3. „Blending“ sa mal využiť aj pri sociálnom podnikaní a udržateľných projektoch integrácie zraniteľných skupín spoločnosti do ekonomického prostredia.

⁽¹⁵⁾ <http://www.oecd.org/corporate/mne/48004323.pdf>

⁽¹⁶⁾ <https://eiti.org/>

⁽¹⁷⁾ <http://www.oecd.org/governance/budgeting/PPP-Recommendation.pdf>

4.4. Zahraničné investície

4.4.1. V roku 2013 dosiahol príliv priamych zahraničných investícií do rozvojových krajín 778 miliárd USD, ich príspevok k udržateľnému rozvoju je však často nejednoznačný. Len 2 % z celkových z priamych zahraničných investícií idú do najmenej rozvinutých krajín. V subsaharskej Afrike idú priame zahraničné investície do ťažobného priemyslu bez bližšieho príspevku k ostatnej ekonomike. Nové investorské krajiny, ako sú Čína, Brazília, India a ďalšie by mali pri svojich investíciách v rozvojových krajinách zohľadňovať zásady udržateľného rozvoja.

4.4.2. Podľa štúdie mimovládnej organizácie EURODAD o financiách rozvojových krajín v roku 2014 odchádza z rozvojových krajín dvojnásobok finančných zdrojov oproti tým, ktoré do nich prídu zo zahraničia, vrátane ODA, priamych zahraničných investícií, charity, prevodov ziskov, úspor a ďalších zdrojov⁽¹⁸⁾. Treba sa usilovať o to, aby boli tieto prostriedky v maximálnej možnej miere opätovne investované v prospech udržateľného rozvoja v prijímajúcich krajinách.

4.4.3. Národné stratégie rozvoja by mali zahŕňať aj podporu investícií. Na získanie priamych zahraničných investícií a ich nasmerovanie na SDG treba vytvárať priaznivé podmienky, ako sú mier, stabilita a dobrá verejná správa. Rozvojové krajiny by mali zahŕňať SDG aj do uzatvárania investičných dohôd a ponúkať zodpovedajúce záruky za tieto investície. EHSV odporúča, aby agentúry a finančné inštitúcie na podporu investícií vo vysielajúcich krajinách a agentúry na podporu investícií prijímajúcich krajín nadviazali priamu technickú spoluprácu previazanú s národnými stratégiami udržateľného rozvoja.

4.4.4. Je nutné podporovať investície s dosahom, ktoré zabezpečia určitú ziskovosť v krátkodobom výhľade, ale poskytnú možnosť dlhodobej ziskovosti vďaka sociálnym účinkom, ako je budovanie kapacít alebo životné prostredie, ktoré by viedli k udržateľnému rozvoju.

4.5. Inovatívne a doplnkové formy financovania

4.5.1. Perspektívnym nástrojom na financovanie menších rozvojových projektov je crowdfunding a investovanie⁽¹⁹⁾. EHSV upozorňuje, že tieto nástroje treba urýchlene definovať a pripraviť a schváliť pre ne príslušný regulačný rámec, ako to odporučil vo svojom stanovisku⁽²⁰⁾.

4.5.2. EHSV oceňuje rastúci počet medzinárodných charitatívnych fondov, nadácií a programov na podporu udržateľného rozvoja, ako sú napríklad Globálny fond pre boj proti HIV, TBC a malárii, Globálne partnerstvo pre vzdelávanie, Aliancia GAVI na podporu očkovania detí v najmenej rozvinutých krajinách. Tieto fondy a nadácie, v ktorých spolupracujú verejné inštitúcie so súkromnými darcami a mimovládnyimi organizáciami, by mali zlepšiť koordináciu svojich aktivít a zamerať ich na SDG.

4.5.3. Prostriedky určené na ODA, pokiaľ nie sú momentálne alokované na rozvojové projekty, by mohli byť umiestnené v rozvojových investičných fondoch a v zaistených dlhopisoch tak, aby krátkodobo generovali výnosy a prispievali k ďalšej tvorbe zdrojov⁽²¹⁾. To by v dlhšom časovom horizonte pomohlo zväčšiť objem potrebných prostriedkov pre rozvojovú pomoc⁽²²⁾.

4.5.4. EHSV víta niektoré návrhy riadiacej skupiny pre inovatívne financovanie rozvoja⁽²³⁾ a podporuje snahy vytvárať nové zdroje financovania SDG. Je však nutné, aby sa tieto nové zdroje uplatňovali dôsledne globálne, neohrozovali konkurencieschopnosť príslušného odvetvia a aby ich použitie na plnenie SDG bolo transparentné. EHSV by privítal dobrovoľnú celosvetovú iniciatívu bankového sektora s cieľom prispieť k financovaniu rezervy medzi potrebami a zdrojmi dostupnými na splnenie cieľov udržateľného rozvoja.

⁽¹⁸⁾ <http://www.eurodad.org/Entries/view/1546315/2014/12/15/The-State-of-Finance-for-Developing-Countries-2014>

⁽¹⁹⁾ infoDev, *Crowdfunding's Potential for the Developing World*, 2013, infoDev, Svetová banka – odbor financií a rozvoja súkromného sektora.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému „Uvoľnenie potenciálu kolektívneho financovania v Európskej únii“, Brusel (Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 69.)

⁽²¹⁾ Jednoročné rozpočtové určenie prostriedkov na ODA tieto možnosti úplne vylučuje.

⁽²²⁾ Belgická investičná organizácia (BIO), ktorú založila vláda na podporu podnikateľského sektora v afrických krajinách, časť svojich financií určených na pôžičky podnikateľom prevádzala do ďalších fondov a postupne ich podľa potreby čerpala späť.

⁽²³⁾ <http://www.leadinggroup.org/rubrique69.html>

4.5.5. Jedným z mála využívaných zdrojov sú financie pochádzajúce z diaspóry, teda prevody ich úspor do krajín pôvodu, ktoré by sa tiež dali využiť na plnenie SDG. Treba presadiť zníženie nákladov na prevody úspor. Príslušníkom diaspóry by sa mali ponúkať vzdelávacie a motivačné programy, ktoré podporia ich záujem investovať do rozvojových projektov, čo by im zhodnotilo ich úspory a zároveň prispelo k plneniu SDG.

4.6. *Financovanie mikropodnikov, malých a stredných podnikov*

4.6.1. Mikropodniky a malé a stredné podniky, ktoré predstavujú hlavný potenciál rastu a tvorby nových pracovných miest, majú nedostatočný prístup k financiám. Tento problém je pálčivý najmä v najmenej rozvinutých krajinách, a preto treba hľadať nástroje, ako v nich uľahčiť prístup mikropodnikov a malých a stredných firiem k finančným zdrojom. Je pritom nutné rešpektovať odlišnosti foriem podnikania v rozvojových krajinách, v ktorých prevládajú mikropodniky, drobní obchodníci a malé rodinné farmy v poľnohospodárstve.

4.6.2. Existuje mnoho rôznych systémov mikroúverov pre malé a stredné podniky. Výbor považuje za najúčinnějšíe systémy, ktoré využívajú aplikácie pre mobilné telefóny. Víta tiež mikroúvery využívané na financovanie projektov ekologickej energie a oceňuje iniciatívy na poskytovanie mikroúverov s nulovým úrokom. Chýbajú pôžičky pre malé a stredné firmy (10 tisíc – 200 tisíc USD), ktoré by mohli nahradiť kapitálový leasing a ďalšie nástroje. Na to je nutné podporiť rozvoj finančného trhu a miestnych bánk, vrátane miestnych subjektov.

4.6.3. Súčasťou podpory malých a stredných podnikov zo strany rozvinutých krajín by malo byť odovzdávanie skúseností, manažérskych znalostí, technického know-how, školenia v oblasti finančného riadenia a finančnej gramotnosti a podpora ich zapojenia do hodnotových dodávateľských reťazcov. EÚ by mala odporučiť využívanie princípov svojej smernice o oneskorených platbách na zlepšenie financovania malých a stredných podnikov.

4.6.4. Mikropodniky, malé a stredné podniky pôsobiace v poľnohospodárstve treba chrániť pred investičnými praktikami zameranými na zaberanie pôdy, ktoré vedú k ich likvidácii. Pomohlo by im tiež vytváranie nástrojov poistenia proti dosahom zmeny klímy. V rozvojových plánoch netreba zabúdať na podporu podnikov sociálnej ekonomiky, ktoré môžu zohrávať významnú úlohu pri plnení SDG.

4.6.5. V záujme ekonomického a sociálneho rozvoja je dôležité zabezpečiť najširším vrstvám obyvateľov rozvojových krajín prístup k finančným nástrojom, ako sú základný bankový účet alebo finančné aplikácie pre mobilné telefóny.

4.7. *Zapojenie občianskej spoločnosti do rozvojovej pomoci*

4.7.1. Občianska spoločnosť v rozvinutých krajinách, vrátane sociálnych partnerov a mimovládnych organizácií, je priamym aktérom rozvoja a zohráva tiež dôležitú úlohu pri zameraní rozvojovej spolupráce a monitorovaní jej efektívnosti ⁽²⁴⁾

4.7.2. Treba systematicky podporovať vznik a zlepšovanie systému kontroly procesov a výsledkov rozvojovej pomoci v jednotlivých krajinách s priamym zapojením príslušných organizácií občianskej spoločnosti. Prispeje to k odhaľovaniu a odstraňovaniu prekážok realizácie SDG. EHSV má v tejto oblasti dlhoročné pozitívne skúsenosti z činnosti spoločných výborov, platforiem a poradných orgánov, ako je napríklad výbor pre monitorovanie AKT-EÚ, schôdze EÚ-latinskoamerickej a karibskej organizovanej občianskej spoločnosti a ďalšie.

⁽²⁴⁾ Development Policy Forum www.friendsofeurope.org/policy-area/global-europe/, Policy Forum on Development www.uclg.org

4.7.3. Priamymi poskytovateľmi rozvojovej pomoci sú tiež sociálni partneri. Odborové zväzy rozvinutých krajín realizujú sociálne zamerané rozvojové projekty a podporujú inštitucionálny rozvoj partnerských odborových organizácií. Organizácie zamestnávateľov, obchodné komory, združenia malých a stredných podnikov a odvetvové zväzy uskutočňujú spoločné projekty s partnerskými podnikateľskými organizáciami v rozvojových krajinách a odovzdávajú im svoje skúsenosti.

4.7.4. Nezastupiteľnú úlohu v rozvojovej pomoci zohrávajú mimovládne organizácie v rozvinutých, ako aj v rozvojových krajinách. Sú aktívne najmä pri prekonávaní následkov humanitárnych a prírodných katastrof, v sociálnej oblasti, v zdravotníctve, genderových otázkach a vo vzdelávaní. Mobilizujú tiež prostriedky širokej verejnosti, uskutočňujú zbierky, osvetové podujatia atď. Zaujímavým príkladom je tiež financovanie vzdelávania formou „adopcie na diaľku“, ktorá pomáha nadviazať medziľudské vzťahy medzi bežnými občanmi.

4.7.5. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby podporila aktivity organizácií občianskej spoločnosti EÚ zamerané na plnenie SDG zodpovedajúcim financovaním programov zameraných na budovanie inštitúcií občianskej spoločnosti v partnerských krajinách. EHSV pripravuje v súčasnosti informačnú správu, v ktorej odporučí modely efektívneho zapojenia občianskej spoločnosti do vykonávania a monitorovania rozvojovej agendy po roku 2015, ktorá doplní toto stanovisko.

V Bruseli 2. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Posudzovanie konzultácií Európskej komisie so zainteresovanými stranami“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2015/C 383/09)

Spravodajca: Ronny LANNOO

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa 20. januára 2015 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Posudzovanie konzultácií Európskej komisie so zainteresovanými stranami“

Podvýbor „Posudzovanie konzultácií Európskej komisie so zainteresovanými stranami“ poverený vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijal svoje stanovisko 9. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 2. júla 2015 (schôdza z 2. júla 2015) prijal 179 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Predslov

Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je preskúmať súčasné metódy, ktoré používa Európska komisia pri konzultáciách so zainteresovanými stranami v súlade s článkom 11 ods. 3 zmluvy. Na základe tejto analýzy sa v stanovisku predkladajú návrhy, ktoré by mali byť konštruktívne a realistické a mali by pomôcť štruktúrovaným spôsobom zlepšiť proces konzultácie a zabezpečiť jeho monitorovanie v záujme všetkých strán.

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV predkladá v tomto stanovisku odporúčania v súvislosti s konzultáciami so zainteresovanými stranami, ktoré sa stanovujú v zmluve, s cieľom zvýšiť kvalitu týchto konzultácií a zmenšiť priepasť medzi občanmi a Európou. Európska komisia uskutočnila na tento účel so zainteresovanými stranami rozsiahlu konzultáciu o konzultačných postupoch, ktorá sa premietla do balíka opatrení podpredsedu Timmermansa o lepšej tvorbe právnych predpisov. EHSV onedlho predloží stanovisko o celom balíku opatrení pre lepšiu tvorbu právnych predpisov, ktoré vypracoval na žiadosť Komisie.

1.2. EHSV znepokojuje, akým spôsobom prebiehajú konzultácie so zainteresovanými stranami, a teda aj kvalita ich výsledkov. Výbor preto žiada, aby konzultácie boli stabilné, reprezentatívne a predstavovali zaručený prínos pre zainteresované organizácie a záujmové skupiny.

1.3. EHSV preskúmal počas prvého polroka 2014 vzorku konzultácií, na základe ktorej dospel k tomuto záveru: kvalitatívny prístup sa líši v závislosti od príslušného generálneho riaditeľstva; počet odpovedí je nedostatočný, čo ohrozuje reprezentatívnosť; jazyk a terminológia nie sú primerané zvoleným cieľovým skupinám; správy o výsledkoch a dosledovaní chýbajú. Celkovo možno teda povedať, že usmernenia, ktoré v tejto oblasti doposiaľ platili, sa riadne neuplatňujú.

1.4. Európsky hospodársky a sociálny výbor si uvedomuje, aké náročné je konzultovať primeraným spôsobom občanov a organizácie v členských štátoch Európskej únie v celej svojej rozmanitosti, a so zreteľom na to predkladá v tomto stanovisku niekoľko konkrétnych a realistických štruktúrnych návrhov a vyzýva Európsku komisiu, aby sa konštruktívne podieľala na vypracovaní a zavádzaní nových opatrení.

1.5. EHSV žiada Komisiu, aby zabezpečila, že usmernenia a normy kvality v oblasti konzultácií so zainteresovanými stranami budú pre všetky generálne riaditeľstvá povinné. Aby sa zaručilo uplatňovanie týchto usmernení, výbor navrhuje vytvoriť na úrovni generálneho sekretariátu koordinačnú bunku, ktorá by mohla poskytovať pomoc generálnym riaditeľstvám počas konzultácií so zainteresovanými stranami.

1.6. Stratigickejší prístup ku konzultačnému procesu, od prípravy až po vyhodnotenie, so systematickou účasťou zainteresovaných štruktúr (organizácie zastupujúce príslušné cieľové skupiny, konzultačné a poradné orgány), by mal zaručiť kvalitu a vyšší počet odpovedí. Lepšie plánovanie konzultácií a informovanie o ich ciele by uľahčili účasť zainteresovaných strán.

1.7. Výbor zdôrazňuje, že na to, aby mohol byť konzultačný postup kvalitný, je nevyhnutné náležite zmapovať všetky zainteresované strany. EHSV teda odporúča Komisii, aby na tento účel využila existujúce štruktúry, ako sú výbor a zastupiteľské organizácie, a aby sa opierala o register transparentnosti. Preto nie je potrebné vytvárať nové štruktúry.

1.8. EHSV sa domnieva, že by sa opäť mali zracionalizovať metódy a nástroje používané na konzultácie so zainteresovanými stranami. V zásade existujú dve možné metódy konzultácie: písomná/online alebo ústna/formou interaktívnych diskusií. Vhodné metódy a nástroje musia byť zvolené v závislosti od sledovaného cieľa, cieľovej skupiny atď., a to v rámci všeobecného strategického prístupu ku konzultačnému procesu. Okrem toho by sa mali účinným spôsobom využívať nové technológie, najmä v snahe ľahšie osloviť určité cieľové skupiny, ako sú napríklad mladí ľudia.

1.9. V rámci tohto prístupu by sa malo rozlišovať medzi konzultáciami s organizáciami občianskej spoločnosti a konzultáciami so širokou verejnosťou. Rozdiel medzi týmito dvoma typmi konzultácií nie je len v metóde, ale aj v ciele, pretože v prvom prípade ide o zabezpečenie reprezentatívnosti, zatiaľ čo v druhom o podporu začlenenia a podnecovanie účasti.

1.10. EHSV zastáva názor, že pokiaľ sa zvolí forma písomného dotazníka, musí byť tento dotazník k dispozícii vo všetkých úradných jazykoch EÚ. EHSV sa okrem toho zasadzuje za to, aby sa tento dotazník najprv predložil organizáciám zastupujúcim príslušné cieľové skupiny, aby sa nestalo, že v dôsledku priveľmi odbornej terminológie bude pre cieľovú skupinu ťažko zrozumiteľný.

1.11. Výbor zdôrazňuje, že pri spracovaní výsledkov by kvantitatívne a kvalitatívne aspekty mali mať inú váhu, podľa toho, či ide o odpoveď jednotlivca alebo organizácie zastupujúcej občiansku spoločnosť, alebo podľa reprezentatívnosti a zainteresovanosti tejto organizácie. Odpoveď zastupiteľskej organizácie by preto mala väčšiu váhu.

1.12. EHSV podčiarkuje, že v záujme väčšej účasti na konzultáciách je dôležité, aby sa pre každú konzultáciu vypracovala súhrnná správa o získaných odpovediach, v ktorej by sa malo jasne uviesť aj to, prečo niektoré odpovede boli v ďalšej etape vypracovania návrhu zohľadnené a iné nie.

1.13. So zreteľom na úlohu, ktorá mu prislúcha na základe zmlúv, by chcel výbor pôsobiť ako sprostredkovateľ a pomôcť zabezpečiť úspech konzultácií so zainteresovanými stranami. Môže sa podieľať a spolupracovať na všetkých dôležitých etapách tohto procesu (identifikácia zainteresovaných strán, vypracovanie dotazníkov, syntéza a dosledovanie výsledkov). V snahe dať tomuto procesu štruktúrovanú podobu a zabezpečiť jeho stabilitu a reprezentatívnosť môže výbor, tak ako v minulosti, organizovať vypočutia a konferencie a vytvárať platformy a fóra pre dialóg.

1.14. V rámci konzultácií so zainteresovanými stranami by Európska komisia mala väčšmi využívať potenciál, ktorý ponúka posilnená spolupráca s výborom, ako sa odporúča v protokole o spolupráci, ktorý výbor a Komisia podpísali 22. februára 2012 ⁽¹⁾. Umožnilo by to, v záujme optimalizácie prostriedkov a v duchu medziinštitucionálnej spolupráce, čo najlepšie využiť špecifické kompetencie a poznatky zainteresovaných strán, ako aj znalosti, skúsenosti a kompetentnosť výboru, pokiaľ ide o konzultačné postupy.

1.15. Na interaktívnych stretnutiach sa EHSV môže podieľať spolu s Komisiou ako organizátor, ako to už pravidelne robí v rámci štruktúrovaných platforiem pre dialóg (napríklad o prisťahovalectve, spotrebe atď.).

⁽¹⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.eu-cooperation.22470>

1.16. EHSV sa napokon zasadzuje za intenzívnu informačnú kampaň o konzultačnom procese a konzultáciách. Výbor by sa chcel spolu s organizáciami, ktoré zastupuje, na nej aktívne podieľať.

1.17. Okrem toho EHSV, ktorý propaguje štruktúrovaný občiansky dialóg ako hlavný nástroj participatívnej demokracie, nabáda Komisiu, aby do väčšej miery využívala platformy pre štruktúrovaný dialóg. Zainteresovaní aktéri by sa tak mohli kontinuálne podieľať na všetkých etapách politického procesu a malo by to tiež pozitívne dôsledky z hľadiska úspory nákladov aj času.

2. Konzultácie so zainteresovanými stranami – súčasná situácia

2.1. Ustanovenia

2.1.1. Podľa článku 11 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii „Európska komisia vedie rozsiahle konzultácie s dotknutými stranami s cieľom zabezpečiť súdržnosť a transparentnosť činností Únie.“

Tieto konzultácie majú zabezpečiť aktívnu účasť zainteresovaných strán z radov organizovanej občianskej spoločnosti a občanov na úsilí hájiť všeobecný európsky záujem pri navrhovaní politických opatrení, aby sa zaistila ich demokratická relevantnosť a čo najväčšia podpora verejnosti.

2.1.2. Konzultácia je postup, ktorým Komisia získava názory a postoje občanov a zainteresovaných strán. Tento dodatočný postup sa realizuje bez toho, aby sa dotkol štruktúrovaného občianskeho dialógu (článok 11 ods. 2 ZFEÚ) alebo konzultácií, ktoré sa uskutočňujú v špecifickom rámci, ako sú napríklad konzultácie so sociálnymi partnermi v rámci sociálneho dialógu (organizácie zamestnávateľov alebo odborové zväzy, článok 154 ZFEÚ) alebo konzultácie s poradnými orgánmi, ako je Európsky hospodársky a sociálny výbor (článok 304 ZFEÚ) ⁽²⁾. Uvedený postup ich v žiadnom prípade nemôže nahradiť.

2.1.3. Sociálni partneri, odborové zväzy a organizácie zamestnávateľov sa okrem konzultácií, ktoré sa uskutočňujú v zmysle článku 154 ZFEÚ, plne zapájajú aj do konzultácií spomínaných v bodoch 2.1.1. a 2.1.2., najmä v oblasti ochrany spotrebiteľov, environmentálneho práva, obchodnej politiky atď.

Zmluvy priznávajú Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru úlohu radiť Európskemu parlamentu, Rade a Komisii. Okrem toho sa v protokole o spolupráci ⁽³⁾ podrobne opisuje, akým spôsobom prebieha spolupráca výboru a Komisie.

2.2. Usmernenia pre konzultácie so zainteresovanými stranami

2.2.1. Európska komisia stanovila v roku 2002 minimálne normy ⁽⁴⁾, ktoré sa musia povinne uplatňovať pri konzultácii akéhokoľvek legislatívneho alebo nelegislatívneho návrhu so zainteresovanými stranami. V rámci programu REFIT Komisia okrem iného oznámila, že sa budú robiť konzultácie v súvislosti s hodnoteniami, kontrolami vhodnosti a vypracúvaním delegovaných aktov a vykonávacích aktov ⁽⁵⁾.

2.2.2. Európska komisia vo svojich usmerneniach pre uskutočňovanie konzultácií z roku 2002, ktoré boli určené generálnym riaditeľstvám, okrem iného stanovuje zverejňovanie vysvetliviek v súvislosti s danou témou, ako aj obsahu a cieľa konzultácií. Takisto sa má po skončení konzultácie zverejňovať počet získaných odpovedí, typ respondentov a zhrnutie výsledkov.

⁽²⁾ Zmluva o fungovaní Európskej únie, článok 304
Európsky parlament, Rada alebo Komisia sa poradia s výborom v prípadoch, ktoré stanovujú zmluvy. Tieto orgány sa môžu poradiť s výborom vo všetkých otázkach, v ktorých to pokladajú za vhodné. Výbor môže vydať stanovisko z vlastného podnetu vždy, keď to uzná za vhodné.

Ak to Európsky parlament, Rada alebo Komisia uznajú za vhodné, stanoví sa výboru na predloženie stanoviska lehota, ktorá nesmie byť kratšia ako mesiac odo dňa, keď táto lehota bola oznámená predsedovi. Ak nebude v stanovenej lehote predložené stanovisko, môže Európsky parlament, Rada a Komisia konať aj bez neho.

Stanovisko výboru sa spolu so záznamom o rokovaní predkladá Európskemu parlamentu, Rade a Komisii.

⁽³⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.eu-cooperation.22470>

⁽⁴⁾ COM(2002) 704, doplnený a zmenený dokumentmi COM(2012) 746 a SWD(2012) 422.

⁽⁵⁾ COM(2014) 368.

2.2.3. Pokiaľ ide o viacjazyčnosť, v súčasnosti sa v tejto súvislosti neuplatňuje žiadne oficiálne pravidlo.

2.2.4. Podľa usmernení a minimálnych noriem z roku 2002, ktoré treba v oblasti konzultácií so zainteresovanými stranami dodržiavať, má proces konzultácie desať etáp, ktoré sú rozdelené do troch fáz: vytvorenie stratégie⁽⁶⁾, uskutočnenie konzultácie⁽⁷⁾ a analýza výsledkov⁽⁸⁾.

2.2.5. Európska komisia používala v súvislosti so svojimi prípravnými konzultáciami dvanásť rôznych metód, v závislosti od cieľov konzultácie a od cieľovej skupiny. Ide o týchto dvanásť metód: otvorená verejná konzultácia online; štúdie; eurobarometer; konferencie, verejné vypočutia; stretnutia so zainteresovanými stranami; schôdze, workshopy a semináre s priamo zainteresovanými stranami; cieľové skupiny; osobné rozhovory; expertné skupiny Európskej komisie; panely MSP; konzultácie s miestnymi alebo regionálnymi samosprávami; dotazníky; diskusné fóra online.

2.3. Uplatňovanie usmernení v praxi

2.3.1. Napriek týmto usmerneniam a veľkému počtu možných metód a nástrojov, sa mnoho zainteresovaných strán o účinnosti súčasného systému konzultácií vyjadruje kriticky. Spomedzi konkrétnych problémov spomeňme napríklad problém s informovanosťou o konzultácii (možnosť ľahko nájsť príslušnú informáciu na internetových stránkach EÚ a propagovanie konzultácie), jazyk a terminológia, informácie o výsledkoch a napokon dosledovanie.

2.3.2. Okrem toho sa kvalita konzultácií a prístup k nim výrazne líšia v závislosti od príslušného GR, a možno konštatovať, že chýba koordinácia a jednotný metodologický prístup.

2.3.3. EHSV na základe vybranej vzorky preskúmal uplatňovanie usmernení počas prvých 25 konzultácií, ktoré sa uskutočnili v roku 2014. Na základe tejto vzorky sa dospelo k nasledujúcim zisteniam:

— **účasť na konzultáciách online** je mimoriadne premenlivá⁽⁹⁾,

— keď je respondentov málo, **reprezentatívnosť** je fakticky zlá, či už z geografického **hľadiska** alebo z hľadiska kategórie respondentov. V prípade väčšieho počtu respondentov sa geografická reprezentatívnosť zdá byť lepšia, často je však nevyvážená, pokiaľ ide o kvalitu odpovedí. V každom prípade možno konštatovať, že jednoznačne prevažujú respondenti z „veľkých“ členských štátov. Navyše sa odpovede od organizácií so sídlom v Bruseli považujú za odpovede z Belgicka, hoci v mnohých prípadoch ide o európske zväzy alebo organizácie, ktoré s Belgickom ako členským štátom nemajú nič spoločné,

— pokiaľ ide o **transparentnosť a informovanie o výsledkoch**, ukázalo sa, že zhrnutie výsledkov bolo zverejnené len pre 6 z 25 vybraných konzultácií, čo je menej ako štvrtina prípadov. V súvislosti s menej ako polovicou konzultácií boli zverejnené aj reakcie. V žiadnom z uvedených prípadov neboli poskytnuté podrobnejšie informácie o dosledovaní spisu.

Na záver možno skonštatovať, že reprezentatívnosť, kvalita a informácie o výsledkoch a dosledovaní sú vo všeobecnosti nedostatočné.

⁽⁶⁾ 1. stanoviť cieľ konzultácie; 2. zmapovať zainteresované strany; 3. určiť metodiku a nástroje; 4. stanoviť harmonogram a dĺžku trvania.

⁽⁷⁾ 1. pripraviť internetovú stránku; 2. zverejniť konzultáciu; 3. uznať získané príspevky.

⁽⁸⁾ 1. analyzovať výsledky; 2. vypracovať správu a poskytnúť spätnú väzbu; 3. vyhodnotiť konzultáciu

⁽⁹⁾ Počet účastníkov sa uvádza len pre 13 z 25 konzultácií. Počet respondentov je zakaždým odlišný, od 14 do 1 114. Na polovicu konzultácií prišlo menej ako 100 odpovedí.

3. Súčasná Komisia: nové pracovné metódy a perspektívy

3.1. V politických usmerneniach novej Európskej komisie je posilnenie demokracie v Európskej únii jednou z 10 priorít. Hlavným cieľom v rámci tejto priority je vytvorenie povinného registra všetkých organizácií a osôb, ktoré vyvíjajú lobistické aktivity v Komisii a Európskom parlamente.

3.2. Komisia zverejnila 19. mája 2015 balík opatrení pre lepšiu právnu reguláciu⁽¹⁰⁾, ku ktorému sa výbor na žiadosť Komisie vyjadri. Plánované opatrenia sa odvíjajú od štyroch osí: prístup založený na transparentnosti a konzultáciách, pravidelné preskúmania platných právnych predpisov, lepšie posúdenia vplyvu a kontroly kvality a nová medzi-inštitucionálna dohoda.

3.3. V tomto rámci sa navrhujú aj primerané usmernenia pre konzultácie so zainteresovanými stranami. Na ich prípravu bola zorganizovaná konzultácia⁽¹¹⁾ o usmerneniach pre konzultácie so zainteresovanými stranami. Výsledky⁽¹²⁾ konzultácie sú zohľadnené v tomto stanovisku.

4. Zlepšiť efektívnosť konzultácií: odporúčania

EHSV považuje konzultácie za prostriedok, ako preklenúť priepasť medzi európskymi inštitúciami a občanmi, za predpokladu, že postupy budú štruktúrované, kontinuálne a že budú zaručovať dobrú reprezentatívnosť zainteresovaných strán. Jedine tak budú môcť konzultácie pomôcť účinne zapojiť občanov a občiansku spoločnosť do európskeho projektu.

EHSV už s týmto cieľom predložil konkrétne návrhy, najmä vo svojich stanoviskách o konzultáciách v rámci programu lepšej právnej regulácie, o článku 11 ZFEÚ a v rámci programu REFIT⁽¹³⁾.

4.1. Hlavné prvky konzultačného postupu

4.1.1. EHSV žiada Európsku komisiu, aby generálnym riaditeľstvom nariadila dodržiavať existujúce interné usmernenia a aby v prípade ich nedodržania uplatnila sankcie (napríklad v prípade, ak odpovede alebo analytická správa nie sú transparentné), tak ako výbor pre posudzovanie vplyvu uplatňuje sankcie za nedostatočnú kvalitu posúdenia vplyvu.

4.1.2. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa na tento účel zriadila na generálnom sekretariáte Komisie koordinačná bunka, ktorá bude priamo viesť zodpovedný podpredseda Komisie. Táto bunka by okrem iného pomáhala všetkým GR, pokiaľ ide o všeobecný a strategický prístup ku konzultáciám, vypracovanie a uplatňovanie požiadaviek z hľadiska kvality a postupov, pomoc v súvislosti s kvalitou, informovaním a dosledovaním.

4.1.3. Koordinačnej bunke by asistovala skupina expertov, pričom jej členmi by boli aj zástupcovia cieľových skupín, ktorým je konzultácia určená. EHSV žiada, aby Komisia prihliadala aj na poznatky a skúsenosti výboru, najmä pokiaľ ide o výber cieľových skupín, validáciu dotazníkov, zhrnutie a dosledovanie výsledkov.

4.1.4. Systematickejší prístup ku konzultáciám s presnejším harmonogramom a ohlásením vopred by mal pomôcť zainteresovaným stranám pripraviť si svoje príspevky. V tejto súvislosti je nevyhnutné, aby bol k dispozícii spoľahlivý a pravidelne aktualizovaný predbežný harmonogram konzultácií. EHSV konkrétne odporúča Komisii, aby dala konzultáciám lepšiu štruktúru, najmä na inštitucionálnom a reprezentatívnom základe, pričom by sa mohli využiť prostriedky poradných alebo podobných orgánov na úrovni členských štátov, regiónov a miest.

4.1.5. EHSV žiada Komisiu, aby každoročne zverejňovala vyhodnotenie svojho prístupu ku konzultáciám a ich výsledkov.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/smart-regulation/index_en.htm

⁽¹¹⁾ Konzultácia o usmerneniach pre konzultácie so zainteresovanými stranami, zrealizovaná v čase od 30. 6. 2014 do 30. 9. 2014: http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/consultation_2014/stakeholder-consultation/index_en.htm

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/docs/contributions/summary_responses_stakeholder_consultation_guidelines_public_consultation_en.pdf

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV „Lepšia tvorba právnych predpisov“, Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 107.

Stanovisko EHSV na tému „Princípy, postupy a kroky na uplatňovanie článku 11 ods. 1 a ods. 2 Lisabonskej zmluvy“. Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 8.

Stanovisko EHSV na tému „Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti (REFIT): súčasný stav a výhľad do budúcnosti“, Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 66.

EHSV odporúča Komisii, aby ako zdroj inšpirácie vypracovala súpis osvedčených postupov, ktoré sa uplatňujú v členských štátoch. Pri tom by jej mohli byť užitočné štúdie OECD na túto tému⁽¹⁴⁾. Výbor okrem toho odporúča podporovať aj všetky ďalšie formy zapojenia a participácie občanov. Dobrým príkladom môže byť aj kódex Rady Európy obsahujúci osvedčené postupy z hľadiska zapojenia občanov do rozhodovacieho procesu⁽¹⁵⁾.

4.2. Zmapovanie zainteresovaných strán

4.2.1. Aby sa mohli získať potrebné informácie, je nevyhnutné správne vymedziť cieľovú skupinu. Na to sú potrebné profesionálne nástroje, ktorých spoľahlivosť sa už osvedčila. Takisto je nevyhnutné zabezpečiť účinnú spoluprácu s existujúcimi štruktúrami, výborom a legitímnymi zastupiteľskými organizáciami občianskej spoločnosti. EHSV môže v medziach svojich právomocí a v spolupráci so zainteresovanými organizáciami a Komisiou pomôcť určiť zastupiteľské organizácie v daných cieľových skupinách.

4.2.2. Pri identifikácii týchto organizácií by sa mohlo vychádzať z prác, ktoré EHSV⁽¹⁶⁾ uskutočnil v snahe vymedziť kritériá reprezentatívnosti organizácií organizovanej občianskej spoločnosti. EHSV by chcel takto ešte viac posilniť vplyv týchto organizácií a spoluprácu s nimi počas konzultácií.

4.2.3. Neustále treba mať na zreteli dobré rozloženie zo zemepisného hľadiska a podľa cieľových skupín. Okrem toho treba dbať na to, aby sa pri „mapovaní zainteresovaných strán“ venovalo viac pozornosti slabo zastúpeným skupinám alebo skupinám, ktoré majú menej prostriedkov.

4.2.4. EHSV zdôrazňuje, že pri analyzovaní odpovedí v konzultáciách by sa mal zaviesť mechanizmus odôvodneného vyvažovania, aby mali prioritu zastupiteľské a priamo zainteresované organizácie.

4.2.5. Obsah informácií poskytovaných po konzultáciách môže výrazne prispieť k tomu, aby sa účasť zainteresovaných strán na konzultáciách zvýšila. Zainteresované strany musia mať možnosť vidieť výsledok svojho príspevku, a teda mať pocit, že skutočne ovplyvnili predložené návrhy alebo dostať vysvetlenie, prečo niektoré návrhy neboli zohľadnené.

4.3. Metodika a nástroje

4.3.1. EHSV môže pôsobiť ako „sieť sietí“ a propagovať písomné konzultácie (online) medzi rôznymi zainteresovanými stranami (ako to robí aj Výbor regiónov medzi miestnymi samosprávami). V prípade interaktívnych stretnutí môže EHSV vzhľadom na svoje kontakty a poznatky v tejto oblasti vystupovať ako organizátor.

4.3.2. Dotazník konzultácie (online) sa musí predložiť na posúdenie občianskym organizáciám zainteresovanej cieľovej skupiny, resp. skupín, a musí byť v jazyku cieľového publika. Okrem toho by sa mal tento dotazník najprv vyskúšať na skupine zainteresovaných aktérov. Predbežné zmapovanie zainteresovaných aktérov a register transparentnosti by sa preto mohli využiť ako nástroje na vymedzenie týchto organizácií (pozri bod 4.2). EHSV môže pomôcť túto činnosť uľahčiť.

4.4. Stanovenie harmonogramu a dĺžky trvania

4.4.1. V usmerneniach sa uvádza, že v prípade konzultácie na internete treba počítať s trvaním najmenej 12 týždňov, dĺžka trvania interaktívneho stretnutia je 20 pracovných dní. EHSV neodporúča rozbiehať konzultácie v letných mesiacoch. Okrem toho by sa mal podľa možnosti dodržať predbežný harmonogram (pozri bod 4.1.4).

Aby sa zainteresované strany mohli na svoju účasť na konzultáciách pripraviť, mali by sa im podľa názoru EHSV poskytnúť postačujúce informácie o celom procese prípravy a plánovaní (jednotlivých) konzultácií. Zainteresované strany treba všetkými účinnými spôsobmi podnecovať, aby sa do konzultácií zapojili.

4.5. Zverejnenie konzultácie: dostupnosť a viditeľnosť

4.5.1. EHSV žiada Komisiu a jej delegácie v členských štátoch, aby rozbehli účinnú a intenzívnu informačnú kampaň s cieľom oznámiť spustenie konzultácie a podnietiť zainteresované strany, aby sa na nej zúčastnili. Výbor môže určite aj v tejto oblasti prispieť svojím dielom a požiadať svojich členov, aby tieto informácie šírili v rámci svojich sietí.

⁽¹⁴⁾ <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/governance-regulators.htm>

⁽¹⁵⁾ http://www.coe.int/t/ngo/code_good_prac_fr.asp

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV Ú. Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s. 41.

4.5.2. Každá konzultácia bude jasne, náležitým spôsobom a včas oznámená prostredníctvom médií Komisie a členských štátov a príslušným organizáciám občianskej spoločnosti. Do tohto všeobecného úsilia by mali byť zapojení aj zástupcovia Komisie v členských štátoch.

4.6. **Vyhodnotenie výsledkov**

4.6.1. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby Komisia prihliadala na názory vyjadrené počas konzultácií a aby zdôvodnila, do akej miery ich zohľadnila.

4.6.2. Pri odôvodnenom vyvažovaní počas spracúvania výsledkov (pozri bod 4.2.3), musia mať aktéri organizovanej občianskej spoločnosti najväčšie pomerné zastúpenie.

4.7. **Vypracovanie správy a spätná väzba**

4.7.1. EHSV podporuje myšlienku zverejňovať súhrnnú správu spolu s prehľadom všetkých získaných odpovedí. Zlepší sa tak transparentnosť.

4.7.2. Okrem toho a EHSV zasadzuje, aby sa najmä respondentom poskytli informácie o tom, ako daný postup pokračuje, hlavne o úpravách príslušného návrhu a ďalších etapách rozhodovacieho procesu.

5. **Úloha Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru**

5.1. **V rámci konzultačného postupu**

5.1.1. V záujme optimalizácie prostriedkov a v duchu medziinštitucionálnej spolupráce by tak výbor mohol dať v rozhodovacom procese k dispozícii jednak poznatky zainteresovaných strán, ktoré pôsobia v jednotlivých oblastiach politiky EÚ, jednak svoje znalosti, skúsenosti a kompetentnosť, pokiaľ ide o konzultačné postupy.

5.1.2. EHSV by chcel v závislosti od svojich pracovných priorít a v spolupráci s Komisiou zabezpečovať dosledovanie a vyhodnotenie konzultácií, vypracovať stanovisko na túto tému a v prípade potreby zorganizovať verejné vypočutie.

5.1.3. Výbor chce v spolupráci so zainteresovanými organizáciami poskytnúť Komisii svoju pomoc a svoje poznatky a skúsenosti počas hlavných etáp konzultačného postupu, najmä pokiaľ ide o výber cieľovej skupiny, dotazník, zhrnutie a dosledovanie.

5.1.4. EHSV môže navyše pôsobiť ako „sieť sietí“ a sprostredkovateľ a propagovať písomné konzultácie (online) medzi rôznymi zainteresovanými stranami (ako to robí aj Výbor regiónov medzi miestnymi samosprávami).

5.1.5. Na interaktívnych stretnutiach sa EHSV môže podieľať spolu s Komisiou ako organizátor, ako to už pravidelne robí v rámci platformy pre štruktúrovaný dialóg (napríklad o prisťahovalectve, spotrebe atď.).

5.1.6. V rámci účinnej a intenzívnej informačnej kampane môže výbor prispieť tým, že sa spoľahne na svojich členov, ktorý budú príslušné informácie šíriť v rámci svojich sietí.

5.2. **V rámci protokolu o spolupráci medzi Európskou komisiou a EHSV**

5.2.1. V jednotlivých štádiách prípravy, realizácie a dosledovania konzultácie môže EHSV slúžiť ako komunikačný kanál medzi Európskou komisiou a organizovanou občianskou spoločnosťou.

5.2.2. V súvislosti s niektorými aktivitami, ako sú napríklad interaktívne stretnutia, môžu Komisia a výbor zvoliť spoločný postup.

V Bruseli 2. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

509. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 1. A 2. JÚLA 2015

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Vytváranie únie kapitálových trhov“

[COM(2015) 63 final]

(2015/C 383/10)

Spravodajca: Juan MENDOZA CASTRO**Pomocná spravodajkyňa: Milena ANGELOVA**

Európska komisia sa 9. marca 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument:

„Zelená kniha – Vytváranie únie kapitálových trhov“

[COM(2015) 63 final].

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) prijal 100 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Výbor podporuje zelenú knihu o únii kapitálových trhov, očakáva návrhy Komisie týkajúce sa zmien, ktoré môžu byť potrebné v záujme dosiahnutia cieľov uvedených v tomto dokumente a vyjadruje presvedčenie, že navrhované opatrenia budú vychádzať z vyváženého zohľadnenia názorov, ktoré vyjadрили všetky zainteresované strany.

1.2. Cieľom iniciatívy Komisie by malo byť vytvorenie podmienok pre efektívny, moderný sektor finančných služieb s primeranými predpismi, čo umožní spoločnostiam uchádzajúcim sa o investície, predovšetkým malým a stredným podnikom (MSP) a rýchlo rastúcim podnikom, prístup k poskytovateľom kapitálu.

1.3. EHSV považuje kapitálové trhy za zdroje likvidity, kde môžu podniky získavať finančné prostriedky a obchodovať s finančnými nástrojmi, a dôrazne podporuje hlavný cieľ únie kapitálových trhov – prekonať súčasnú fragmentáciu trhov a tým umožniť kótovanie všetkých typov spoločností.

1.4. Keďže únia kapitálových trhov je pre veľké spoločnosti do značnej miery už realitou, EHSV zdôrazňuje, že sú potrebné opatrenia, ktoré z nej umožnia profitovať aj MSP.

1.5. Únia kapitálových trhov by mala dlhodobo zlepšiť financovanie hospodárstva využitím potenciálu na presadenie najlepších postupov správy a riadenia spoločností a sociálnej zodpovednosti podnikov, ktoré budú zamerané nielen na hospodárske, ale aj na environmentálne a sociálne ciele.

1.6. Osobitne by sa mali v budúcich rozhodnutiach týkajúcich sa únie kapitálových trhov zohľadniť špecifické potreby MSP. EHSV dôrazne odporúča prijať rozhodné a urýchlené opatrenia v týchto smeroch:

- rozvoj kapitálových trhov,
- vypracovanie jednotnej zjednodušenej normy pre kvalitatívne a kvantitatívne požiadavky na kótovanie MSP na regulovaných trhoch s finančnými nástrojmi,
- zavedenie úverového ratingu podľa štandardizovanej transparentnej metodiky,
- prijímanie zjednodušených štandardizovaných kritérií (modelu) na registráciu na regulovaných trhoch, vrátane podrobného strednodobého obchodného plánu, ktorý by popri finančných informáciách obsahoval plán investícií a rozvoja podnikania,
- vytváranie väčšieho počtu investičných produktov šitých na mieru, pretože tieto by lepšie zodpovedali potrebám podnikov,
- aktualizácia a zlúčenie definícií mikropodnikov, malých a stredných podnikov uvedených vo viacerých právnych predpisoch EÚ, aby lepšie zohľadňovali rôznorodosť MSP a rozdiely medzi členskými štátmi,
- zavedenie definície nových rastúcich spoločností a spoločností s vysokým rastom a venovať osobitnú pozornosť potrebám takýchto spoločností na kapitálovom trhu,
- vytvorenie jednotného európskeho modelu segmentácie búrz cenných papierov, ktorý bude rozlišovať medzi MSP podľa toho, akým typom emitenta sú, alebo vytváranie špecializovaných segmentov na jednotlivých vnútroštátnych regulovaných trhoch,
- podpora posilňovania administratívnej kapacity vnútroštátnych orgánov na ochranu spotrebiteľov a agentúr na finančnú reguláciu,
- poskytnutie podmienok investorom, ktoré sú prinajmenšom porovnateľné, ak nie lepšie ako podmienky na medzinárodných trhoch.

1.7. EHSV súhlasí s konštatovaním zo zelenej knihy, že veľmi malý podiel úspor domácností sa premieňa na investície produktívnejšie ako vládne dlhopisy alebo bankové vklady, osobitne v tomto období finančnej represie pre sporiteľov.

1.8. EHSV zdôrazňuje význam tradičného bankovníctva pre stabilitu finančného systému. Uznáva význam dokončenia európskej bankovej únie.

1.9. Udržateľná vysokokvalitná sekuritizácia si vyžaduje podporu základných štruktúr s krátkymi sprostredkovateľskými reťazcami.

1.10. EHSV sa domnieva, že zelená kniha poskytuje komplexný prehľad súčasného stavu kapitálových trhov v Európe, ako aj opatrení potrebných na dosiahnutie únie kapitálových trhov.

2. Obsah zelenej knihy

2.1. V porovnaní s inými právomocami je v Európe financovanie kapitálovým trhu pomerne slabo rozvinuté. Európske akciové trhy, trhy s dlhopismi a iné trhy zohrávajú pri financovaní rastu menej dôležitú úlohu a európske podniky sú stále do veľkej miery závislé od bánk, čo vedie k zraniteľnosti našich hospodárstiev v prípade zhoršenia podmienok poskytovania bankových úverov.

- 2.2. Dôvera investorov je takisto nedostatočná a európske úspory nie sú vždy využité najproduktívnejším spôsobom.
- 2.3. Vytvorenie únie kapitálových trhov je kľúčovou iniciatívou v pracovnom programe Komisie.
- 2.4. Takáto únia by zabezpečila väčšiu diverzifikáciu financovania hospodárstva a znížila by náklady na získavanie kapitálu, a to najmä pre MSP.
- 2.5. Integrovanjšie kapitálové trhy, najmä v oblasti vlastného kapitálu, by posilnili kapacitu európskeho hospodárstva absorbovať výkvyv a umožnili by väčšie investície bez zvyšovania miery zadlženosti.
- 2.6. Únia kapitálových trhov by mala zlepšiť tok kapitálu – prostredníctvom efektívnej trhovej infraštruktúry a sprostredkovateľov – od investorov k európskym investičným projektom, zlepšiť rozdelenie rizika a kapitálu v celej EÚ a v konečnom dôsledku zvýšiť odolnosť Európy voči budúcim výkvyvom.
- 2.7. Hlavné zásady únie kapitálových trhov sú tieto: mala by maximalizovať prínosy kapitálových trhov pre hospodárstvo, zamestnanosť a rast; mala by vytvoriť jednotný kapitálový trh pre všetkých 28 členských štátov; mala by byť postavená na pevných základoch finančnej stability; mala by zabezpečiť účinnú úroveň ochrany spotrebiteľov a investorov; a mala by pomôcť prilákať investície z celého sveta a zvýšiť konkurencieschopnosť EÚ.

3. Všeobecné poznámky

- 3.1. Výbor plne podporuje iniciatívu Komisie. Ak majú všetky členské štáty Európy prosperovať v energetickej, znalostnej ekonomike, únia kapitálových trhov predstavuje potrebnú štruktúrálnu reformu. Musí sa uvoľniť zablokovanie vývoja radu inovačných finančných produktov v celej EÚ, pretože to brzdí konkurencieschopné financovanie investícií, najmä pre malé a stredné spoločnosti, začínajúce podniky a pre dlhodobé infraštruktúrne produkty.
- 3.2. Cieľom iniciatívy Komisie by malo byť vytvorenie podmienok pre efektívny, moderný sektor finančných služieb s primeranými, ale nie prebytočnými predpismi, čo umožní omnoho širší výber zdrojov investičného financovania, a tým vyrieši znepokojujúcu nízku úroveň investícií.
- 3.3. EHSV považuje kapitálové trhy za zdroje likvidity, kde môžu spoločnosti získať prostriedky a obchodovať s finančnými nástrojmi. EHSV sa na základe takehoto východiskového bodu domnieva, že úniu kapitálových trhov už dosiahli veľké spoločnosti, a v rámci odpovede na otázky Komisie v zelenej knihe sa bude zameriavať najmä na opatrenia, ktoré umožnia aj MSP a rýchlo rastúcim podnikom ťažiť z tejto únie.
- 3.4. Únia kapitálových trhov by mala dlhodobo zlepšiť financovanie hospodárstva využitím potenciálu na presadenie najlepších postupov správy a riadenia spoločností a sociálnej zodpovednosti podnikov, ktoré budú zamerané nielen na hospodárske, ale aj na environmentálne a sociálne ciele.
- 3.5. V zelenej knihe sa MSP považujú za cieľového emitenta. Preto by sa mali vo všetkých budúcich rozhodnutiach týkajúcich sa únie kapitálových trhov osobitne zohľadniť špecifické potreby malých a stredných podnikov, pokiaľ ide o dlhopisy a iné finančné nástroje s pevným výnosom, a to takto:

- vhodný výber dôb splatnosti financovania,
- štruktúra financovania a splácania,
- náklady na financovanie vrátane nákladov súvisiacich so vstupom na príslušný trh,
- obsah a štruktúra záruk a kolaterálu na prípravu príslušného investičného produktu.

V záujme primeraného uspokojenia všetkých týchto potrieb je nevyhnutné vypracovať zjednodušené a štandardizované produkty a postupy pre účasť MSP na kapitálových trhoch.

3.6. EHSV vyzýva Európsku komisiu, európske orgány dohľadu a členské štáty, aby konali obozretne pri tvorbe a transpozícii budúcich právnych predpisov zameraných na dosiahnutie a fungovanie únie kapitálových trhov a zabezpečili tak, že európsky kapitálový trh poskytne investorom a emitentom podmienky, ktoré sú prinajmenšom porovnateľné, ak nie lepšie, než na medzinárodných trhoch.

3.7. Účinná únia kapitálových trhov nie je možná bez zapojenia a prilákania občanov EÚ ako individuálnych investorov. EHSV súhlasí s konštatovaním zo zelenej knihy, že veľmi malý podiel úspor domácností sa premieňa na investície produktívnejšie ako vládne dlhopisy alebo bankové vklady, osobitne v tomto období finančnej represie pre sporiteľov.

3.8. Je potrebné zdôrazniť význam tradičného bankovníctva pre stabilitu finančného systému.

3.9. Udržateľný vysokokvalitný sekuritizovaný trh, o akom sa hovorí v zelenej knihe, si vyžaduje podporu základných štruktúr s krátkymi sprostredkovateľskými reťazcami na priame prepojenie dlžníkov a sporiteľov.

4. Odpovede na otázky položené v zelenej knihe

4.1. Priority pre včasné opatrenia

1. *Na aké ďalšie oblasti by sme sa mali – popri piatich prioritných oblastiach identifikovaných pre krátkodobé opatrenia – prednostne zameriavať?*

Veľká časť navrhnutých opatrení je zameraná na primárne trhy. So zreteľom na špecifické charakteristiky MSP je potrebné preskúmať aj možnosti rozvoja sekundárneho trhu.

Predovšetkým je nevyhnutné navrhnúť jednotnú zjednodušenú normu pre kvalitatívne a kvantitatívne požiadavky na kótovanie MSP na regulovaných trhoch s finančnými nástrojmi. Mal by byť tiež vypracovaný mechanizmus na zvýšenie atraktívnosti obchodovaných MSP pre investorov, pričom treba zohľadniť obmedzené finančné a administratívne zdroje MSP.

Pri zachovaní hlavných zásad zohľadňovania záujmov investorov sa odporúča začať s niektorými konkrétnymi otázkami v smernici o prospekte s cieľom zmierniť administratívne a byrokratické požiadavky všade tam, kde je to možné, a preskúmať možnosti liberalizácie niektorých požiadaviek na sprístupňovanie informácií kladených na MSP:

— skrátenie lehôt na zváženie prospektu pre emitentov, ktorí už majú cenné papiere prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu a ktorí urobili verejnú ponuku cenných papierov, pričom sú akciovými spoločnosťami alebo zaregistrovanými emitentmi. Lehoty sa môžu zodpovedajúco skrátiť na 7 dní. Na kótovanie MSP zjednodušeným spôsobom by sa mal vytvoriť osobitný postup, najmä ak sa s nimi má obchodovať na mimoburzových trhoch cenných papierov. Smernica by mala vnútroštátnym regulačným orgánom poskytovať väčšie právomoci v oblasti regulácie kótovania MSP,

— podľa článku 14 ods. 2 smernice 2003/71/ES sa oznámenie verejnej ponuky a začiatok a koniec upisovania zverejnia v jednom denníku. Požiadavky na zverejnenie ohlásení resp. oznámení a samotného prospektu v papierovej podobe a v denníkoch by sa mali čoraz viac obmedzovať. Sprístupnenie informácií na internete, najmä prostredníctvom internetových stránok príslušného regulovaného trhu alebo spoločnosti, by sa malo stať hlavným prostriedkom komunikácie medzi emitentom a investorom. Môže sa však zaistiť určitá jednotnosť požiadaviek na sprístupňovanie informácií prostredníctvom internetu, a to prostredníctvom zjednotenia alebo osobitej stránky pre investorov. Investori by tak mohli rýchlejšie a jednoduchšie získať informácie o základných aspektoch verejne obchodovaných cenných papierov.

2. Aké ďalšie kroky v oblasti dostupnosti a štandardizovania úverových informácií o MSP by mohli pomôcť prehĺbiť trh s financovaním pre MSP a začínajúce podniky a rozšíriť základňu investorov?

V tejto súvislosti by boli užitočné tieto opatrenia:

- zavedenie úverového ratingu podľa štandardizovanej transparentnej metodiky,
- prijímanie zjednodušených štandardizovaných kritérií (model) na registráciu na regulovaných trhoch spoločne s finančnými informáciami a podrobným strednodobým obchodným plánom investícií a rozvoja podnikania.

3. Akým spôsobom možno podporiť európske dlhodobé investičné fondy (EDIF), aby sa podniktelo ich využívanie?

Najnaliehavejším opatrením je preskúmať regulačné požiadavky pre dôchodkové fondy a poisťovne v jednotlivých členských štátoch s cieľom liberalizovať v prípade potreby ich portfóliá, pokiaľ ide o možnosť investícií do EDIF. Dôchodkové fondy a poisťovne sa budú zaujímať o túto formu aktív a budú mať aj prostriedky na kapitalizáciu EDIF. V záujme zlepšenia tohto procesu bude vhodné vypracovať jednotný model hodnotenia rentability, ktorý bude pokrývať celý investičný reťazec.

4. Mala by EÚ prijať nejaké opatrenia na podporu rozvoja trhov súkromného umiestňovania, okrem podpory trhom vedeného úsilia o dohodnuté spoločné štandardy?

Nie. Opatrenia EÚ by mohli byť potrebné, ak by toto úsilie vedené trhom neuspelo.

4.2. Opatrenia na rozvoj a integráciu kapitálových trhov

5. Aké ďalšie opatrenia by mohli pomôcť zlepšiť prístup k financovaniu a nasmerovať finančné prostriedky smerom k tým, ktorí ich potrebujú?

Všeobecne by sa prístup k finančným prostriedkom zlepšil, ak by bolo vytvorených viac individuálne prispôbených investičných produktov, tie by totiž mali lepšie zodpovedať potrebám spoločností (napríklad pokiaľ ide o splatnosť, kolaterál a štruktúru platieb).

Regulačné orgány by mali tiež povoliť možnosť vydávania dlhových nástrojov, ktoré by ako určitý druh zmluvy s držiteľmi dlhopisov mali byť čo najpodobnejšie projektovému financovaniu a požičiavaniu podnikom zo strany bánk.

6. Mali by sa prijať opatrenia na podporu väčšej likvidity na trhoch s podnikovými dlhopismi, ako napríklad štandardizácia? Ak áno, aké opatrenia sú potrebné? Môže ich dosiahnuť samotný trh alebo si vyžadujú regulačné opatrenia?

Áno, štandardizáciou sa zvýši likvidita na trhoch s podnikovými dlhopismi. V tomto prípade má význam prijímanie regulačných opatrení, ktoré boli prediskutované so všetkými zainteresovanými stranami a s ktorými tieto zainteresované strany súhlasili.

7. Má EÚ prijať nejaké opatrenia – okrem podporovania trhu pri tvorbe usmernení –, aby uľahčila rozvoj štandardizovaných, transparentných a zodpovedných investícií v environmentálnej a sociálnej oblasti a v oblasti správy a riadenia spoločností, vrátane zelených dlhopisov?

Áno, kritériá štandardizácie by mali zahŕňať špecifické zásady týkajúce sa investícií v environmentálnej a sociálnej oblasti a v oblasti správy a riadenia spoločností. EHSV podporuje zelené dlhopisy, ako aj tzv. zelené hypotéky, úvery pre o. i. projekty na zvýšenie energetickej účinnosti a projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov. Všetky z nich by mali patriť medzi možnosti investora. EHSV považuje za potrebné šíriť informácie a spustiť kampane na širokú podporu investícií v environmentálnej a sociálnej oblasti a v oblasti správy a riadenia spoločností a zverejniť príslušné najlepšie postupy, a to aj v úzkej spolupráci so združeniami podnikov a investorov a prostredníctvom sietí takýchto združení.

8. *Má význam vypracovať spoločný účtovný štandard na úrovni EÚ pre malé a stredné podniky kótované v mnohostranných obchodných systémoch? Mal by sa takýto štandard stať súčasťou rastových trhov MSP? Ak áno, za akých podmienok?*

Súčasnú európsku vymedzenie MSP zahŕňa podniky veľmi rôznorodých veľkostí a neumožňuje diferenciaciu na základe odvetvia. EHSV podporuje štandardnú európsku definíciu mikropodnikov, malých a stredných podnikov a vyzýva na aktualizáciu a zlúčenie rôznych definícií uvedených vo viacerých právnych predpisoch EÚ, aby lepšie zohľadňovali rôznorodosť MSP a rozdiely medzi členskými štátmi⁽¹⁾. Navrhuje zaviesť definíciu nových rastúcich spoločností a spoločností s vysokým rastom a venovať osobitnú pozornosť potrebám takýchto spoločností na kapitálovom trhu. Bez toho budú mnohostranné obchodné systémy zahŕňať len obmedzený počet krajín a rastové trhy nebudú schopné prilákať mnohých cezhraničných investorov. Obsah takéhoto štandardu by mal byť v súlade s obmedzenou finančnou a administratívnou kapacitou MSP.

9. *Existujú prekážky pre vytvorenie náležite regulovaného kolektívneho financovania alebo partnerských platforiem (peer to peer platforms), a to aj na cezhraničnom základe? Ak áno, ako by sa k nim malo pristupovať?*

Rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi predpismi sú významným dôvodom slabého rozvoja perspektívnych foriem investícií, ako je napríklad kolektívne financovanie. Preto sa odporúča, aby Komisia podporila harmonizáciu právnych predpisov.

4.3. **Rozvoj a diverzifikácia ponuky financovania**

10. *Aké politické opatrenia by mohli podnietiť inštitucionálnych investorov, aby získavali a investovali väčšie sumy a smerovali ich do širšej škály aktív, a to najmä do dlhodobých projektov, MSP a do inovačných a rýchlo rastúcich začínajúcich podnikov?*

V prvom rade sú potrebné zmeny predpisov pre portfólia inštitucionálnych investorov, pretože v mnohých členských štátoch nie sú pre nich takéto investície vôbec povolené.

11. *Aké kroky by sa mohli prijať na zníženie nákladov správcov fondov na zriadenie fondov a ich uvádzanie na trh v celej EÚ? Aké prekážky bránia fondom, aby využívali úspory z rozsahu?*

Náklady nie sú neprimerane vysoké ani teraz a závisia predovšetkým od marketingových kanálov. Fondy, ktoré sa ponúkajú prostredníctvom pobočiek bánk alebo iných finančných inštitúcií nemajú zvyčajne značné náklady a nečelia prekážkam, ktoré by im bránili využívať úspory z rozsahu. Fondy, ktoré sú ponúkané osobitne, majú vyššie náklady.

Materiály na získavanie finančných prostriedkov by mali byť zjednodušené a zjednotené, ako aj všetky registračné dokumenty na vstup na príslušný regulovaný trh.

Potrebný je jednotný európsky model segmentácie búrz cenných papierov, ktorý bude rozlišovať medzi MSP podľa toho, akým typom emitenta sú. Ten istý výsledok možno dosiahnuť vytvorením špecializovaných segmentov na príslušných vnútroštátnych regulovaných trhoch.

12. *Mala by sa práca na osobitnej úprave pre investície do infraštruktúry zamerať na určité jasne identifikovateľné podtriedy aktív? Ak áno, ktoré z nich by mala Komisia vnímať ako prioritu pri budúcich revíziách prudenciálnych predpisov, ako je CRD IV/CRR a Solventnosť II?*

EHSV na financovanie projektov v oblasti infraštruktúry navrhuje:

— zaviesť komplexnejší proces verejného preskúmania infraštruktúry na zabezpečenie strategickejšej koordinácie plánovania,

⁽¹⁾ Vo všeobecnosti je spoločná definícia MSP uvedená v odporúčaní EÚ 2003/361 dosť zastaraná a neodráža ani rozšírenie EÚ a ani hospodársku realitu v dôsledku krízy. Na účely zelenej knihy sa využíva definícia MSP uvedená v smernici 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi. Ďalšia definícia MSP je v smernici 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich výkazoch určitých druhov podnikov.

- zvýšiť zameranie vládneho a celoeurópskeho financovania na finančne neživotaschopné, avšak sociálne dôležité projekty [možno prostredníctvom (čiasťočných) záruk na dosiahnutie ich životaschopnosti],
- vypracovať zrozumiteľné usmernenie o financovaní infraštruktúry prostredníctvom bánk a kapitálových trhov,
- zmeniť účtovný a regulačný prístup k projektom v oblasti infraštruktúry s cieľom zvýšiť ich atraktívnosť pre investorov,
- vymedziť určité jasne identifikovateľné podtriedy projektov v oblasti infraštruktúry a prispôbiť im prístup k investíciám v oblasti infraštruktúry. Zahŕňa to rôzne posudzovanie rizika pre každú podtriedu, čím sa zlepši predvídateľnosť, takže investície budú atraktívnejšie pre inštitucionálnych investorov,
- zvýšiť používanie štruktúr, čo umožní retailovým investorom lepšiu účasť na nelikvidnom financovaní,
- pretože v súčasných kapitálových požiadavkách smernice Solventnosť II sa nerozlišuje medzi dlhodobým podnikovým dlhom a dlhom v oblasti infraštruktúry, mala by sa zväziť ich zmena,
- zvýšenie transparentnosti a demokratickej zodpovednosti verejno-súkromných partnerstiev vyžadovaním prístupu verejnosti k úplným zmluvám a pravidelného informovania verejnosti o ich pomere medzi kvalitou a cenou.

13. *Posilnil by sa jednotný trh v oblasti dôchodkového zabezpečenia, ak by sa zaviedol štandardizovaný produkt alebo ak by sa odstránili existujúce prekážky cezhraničného prístupu?*

Áno, berúc do úvahy skutočnosť, že dôchodkové zabezpečenie a súvisiace filozofie sú v jednotlivých členských štátoch veľmi odlišné a cieľ stanovený EK v zelenej knihe, ktorým je dosiahnuť celoeurópsky dôchodkový systém.

14. *Mohli by zmeny nariadení o európskych fondoch rizikového kapitálu (EuVECA) a o európskych fondoch sociálneho podnikania (EuSEF) uľahčiť väčším správcom fondov EÚ spravovať tieto typy fondov? Aké ďalšie zmeny by sa mali prípadne urobiť, aby sa počet týchto typov fondov zvýšil?*

Je možné, že takéto zmeny by zvýšili záujem väčších správcov fondov spravovať takéto fondy. Mohlo by to však viesť aj k prílišnej koncentrácii a ku konfliktom záujmov. Preto sa pred prijatím takehoto opatrenia odporúča starostlivo preskúmať, či to je hlavná prekážka brániaca väčším správcom fondov spravovať tieto fondy.

15. *Akým spôsobom môže EÚ ďalej rozvíjať súkromný a rizikový kapitál ako alternatívny zdroj financovania pre hospodárstvo? Aké konkrétne opatrenia by mohli zvýšiť rozsah fondov rizikového kapitálu a zlepšiť možnosti vystúpenia pre investorov rizikového kapitálu?*

Rozsah fondov súkromného kapitálu a rizikového kapitálu by mohol byť zvýšený vhodným uvoľnením obmedzení portfólií inštitucionálnych investorov, ako sú dôchodkové fondy, poisťovne a podniky kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (PKIPCP).

16. *Existujú prekážky zvýšenia bankového aj nebankového bezpečného priameho poskytovania úverov podnikom, ktoré potrebujú financovanie?*

Bankové poskytovanie úverov je po finančnej kríze viac obmedzené v dôsledku prísnejších požiadaviek na kapitálovú primeranosť a potreby znížiť expozíciu. Právne predpisy v mnohých členských štátoch nepovoľujú nebankové priame poskytovanie úverov. Poisťovne, dôchodkové fondy a ďalšie finančné inštitúcie v mnohých prípadoch nemôžu priamo poskytovať pôžičky nefinančným spoločnostiam.

17. *Ako možno zvýšiť cezhraničnú účasť retailových klientov na PKIPCP?*

Cezhraničné investície si vyžadujú dobre vyvinutú investičnú kultúru, príslušné znalosti a znalosť cudzieho jazyka. Zvýšenie cezhraničnej účasti retailových klientov teda možno dosiahnuť len podporou využívania osobných finančných poradcov (konzultantov), ktorí môžu pomôcť retailovým investorom prijímať informované rozhodnutia v medzinárodnom prostredí.

18. *Ako môžu európske orgány dohľadu ďalej prispieť k zabezpečeniu ochrany spotrebiteľov a investorov?*

Vo väčšine členských štátov majú vnútroštátne orgány pre ochranu spotrebiteľov v oblasti finančných služieb zvyčajne pomerne obmedzenú kapacitu. V niektorých prípadoch ani nie je jasné, či majú v tejto oblasti zákonné práva a o aké práva ide. Preto by mohlo byť užitočné, keby európske orgány dohľadu v tomto ohľade podporili posilňovanie administratívnej kapacity vnútroštátnych orgánov na ochranu spotrebiteľov a agentúr na finančnú reguláciu.

19. *Aké politické opatrenia by mohli zvýšiť retailové investície? Čo iné by sa mohlo urobiť na posilnenie postavenia občanov EÚ a na ich ochranu pri prístupe na kapitálové trhy?*

Povzbudzovanie členských štátov, aby vytvorili priaznivé podmienky pre burzových agentov a investičné spoločnosti na získanie prostriedkov pre nové projekty, ktoré umožnia daňové stimuly (ako napríklad odpis investície z dane z príjmu vedúci k úsporám domácností). Zvýšenie retailových investícií možno spoločne so zlepšením inštitucionálnej ochrany spotrebiteľov (ako je navrhnuté v odpovedi na predchádzajúcu otázku) stimulovať aj zavedením rôznych foriem finančného vzdelávania zameraného na neprofesionálnych investorov a sporiteľov a veľmi dobre regulované poradenské služby finančného plánovania pre jednotlivcov.

20. *Existujú na vnútroštátnej úrovni najlepšie postupy pre rozvoj jednoduchých a transparentných investičných produktov pre spotrebiteľov, o ktoré sa možno podeliť?*

Osvedčené postupy ešte nie sú známe, pretože sa zatiaľ len formujú. Jedným z niekoľkých príkladov je proces akreditácie investičných produktov profesijnými združeniami v Spojenom kráľovstve⁽²⁾. Vývoj takýchto produktov vo všeobecnosti nie je ľahkou úlohou, pretože investičné produkty môžu mať komplikovaný charakter, a pretože emitenti sa snažia vyhovieť rôznym potrebám a odlišiť svoje produkty od iných podobných produktov. Ďalší problém by mohol spočívať v tom, že ak by sa vláda snažila presadiť rozvoj takýchto produktov, mohlo by sa to považovať za intervenciu na trhu a obmedzenie hospodárskej súťaže. Preto by v tomto ohľade bolo produktívnejšie podporovať rozvoj finančného vzdelávania a finančných poradenských služieb pre jednotlivcov.

21. *Existujú dodatočné opatrenia v oblasti regulácie finančných služieb, ktoré by sa mohli prijať s cieľom zabezpečiť, aby EÚ bola medzinárodne konkurencieschopným a atraktívnym miestom na investovanie?*

Konkurencieschopnosť by sa mala vnímať z porovnávacej perspektívy. Kapitálové trhy EÚ by teda mali investorom poskytnúť podmienky, ktoré sú prinajmenšom porovnateľné, ak nie lepšie ako podmienky na medzinárodných trhoch. To si vyžaduje opatrenia na zlepšenie ochrany investorov a prispôsobenie daňových štruktúr (so starostlivým preskúmaním prínosov a nákladov navrhnutej dane z finančných transakcií).

22. *Aké opatrenia možno prijať na uľahčenie prístupu podnikov EÚ k investorom a na kapitálové trhy v tretích krajinách?*

Najlepšie je stimulovať spoluprácu s bankami, ktoré majú dobre rozvinutú sieť pobočiek v tretích krajinách.

⁽²⁾ Britské združenie poisťovateľov, britské združenie bankárov a združenie stavebných sporiteľní v rámci rokovaní s britským inštitútom pre štandardizáciu sa rozhodli vypracovať jednoduché finančné produkty, ktoré sú v súlade s dohodnutým súborom zásad uvedeným v Sergeantovej správe (marec, 2013).

4.4. Zvýšená efektívnosť trhu – sprostredkovatelia, infraštruktúra a širší právny rámec

23. Existujú mechanizmy na zlepšenie fungovania a efektívnosti trhov, okrem mechanizmov zahrnutých v tomto dokumente, najmä v oblastiach fungovania a likvidity akciového trhu a trhu s dlhopismi?

Medzi takéto mechanizmy by mohlo patriť:

- zaistenie dlhodobej minimálnej likvidity trhu s finančnými nástrojmi vydanými MSP. To možno dosiahnuť motivovaním poskytovateľov likvidity alebo tvorcov trhu, aby kótovali finančné nástroje vydané MSP,
- zvýšenie dôvery investorov v MSP zavedením osvedčených postupov správy a riadenia spoločností a zapojením hlavných finančných investorov do ich riadenia,
- zvýšenie atraktívnosti MSP, napr. prostredníctvom možností pre podnikové záruky (alebo záruky od špecializovaných inštitúcií) pre emisie MSP, ktoré musia spĺňať určité kritériá,
- zavedenie stimulov pre MSP kótované na regulovaných trhoch,
- zavedenie stimulov pre investorov v emisiách kótovaných MSP.

24. Existujú podľa vášho názoru oblasti, v ktorých je jednotný súbor pravidiel stále nedostatočne rozvinutý?

Prístupom jednotného súboru pravidiel, ktorý bol vypracovaný pre bankový sektor pomocou smernice CRD IV, smernice o systémoch ochrany vkladov a smernice o ozdravení a riešení krízových situácií bánk, sa vytvárajú rovnaké podmienky a podporuje sa dosiahnutie jednotného trhu. Rozšírenie tohto prístupu na nebankový finančný sektor by preto mohlo byť veľmi prospešné. Prístup podobný prístupu smernice o ozdravení a riešení krízových situácií bánk by sa tiež mal zaviesť pre centrálnu protistranu.

25. Myslíte si, že právomoci európskych orgánov dohľadu na zabezpečenie dôsledného dohľadu sú dostatočné? Aké dodatočné opatrenia týkajúce sa dohľadu na úrovni EÚ by mohli významne prispieť k rozvoju únie kapitálových trhov?

Pokiaľ ide o otázku týkajúcu sa zblížovania v oblasti dohľadu, EHSV:

- súhlasí s potrebou nápravného opatrenia na zlepšenie fungovania európskeho systému finančného dohľadu (ESFS),
- vyzýva na podporu opatrení na uľahčenie koordinácie medzi ESFS, novým jednotným mechanizmom dohľadu a jednotným mechanizmom riešenia krízových situácií (SRM),
- vyzýva na racionalizáciu regulačných funkcií inštitúcií ESFS s cieľom zjednodušiť regulačný rámec a zvýšiť transparentnosť a efektívnosť postupov,
- žiada o vypracovanie strednodobej stratégie na dosiahnutie organizačnej a funkčnej konsolidácie na strane orgánov dohľadu (zvážením možnosti jedného sídla a prijatím modelu tzv. dvojitého vrcholu),
- vyzýva Európsku komisiu, aby posúdila uskutočniteľnosť štrukturálnejších riešení organizácie ESFS a mechanizmov financovania orgánov.

26. Existujú, s prihliadnutím na skúsenosti z minulosti, ciele zmeny pravidiel vlastníctva cenných papierov, ktoré by mohli prispieť k integrovanejším kapitálovým trhom v rámci EÚ?

Vzájomné vzťahy medzi vkladovými inštitúciami by sa mali zlepšiť a takisto by sa mala zlepšiť bezpečnosť cezhraničného klíringu a zúčtovania.

27. Aké opatrenia by sa mohli prijať na zlepšenie cezhraničného toku kolaterálu? Malo by sa pracovať na zlepšení právnej vymoženosti kolaterálu a mechanizmov konečného čistého zúčtovania v cezhraničnom kontexte?

Treba uvítať opatrenia na vytvorenie jednotného európskeho registra cezhraničného kolaterálu alebo na prepojenie príslušných oddelení vnútroštátnych registrov. Bez vykonania takýchto opatrení zostanú cezhraničné investície naďalej obmedzené.

28. Aké sú hlavné prekážky integrovaných kapitálových trhov vyplývajúce z práva obchodných spoločností vrátane správy a riadenia spoločností? Existujú ciele opatrenia, ktoré by mohli prispieť k prekonaniu týchto prekážok?

Najväznejšími prekážkami pre úniu kapitálových trhov sú rozdiely v obchodnom práve, obchodných postupoch a modeloch správy a riadenia spoločností v jednotlivých členských štátoch. Na ich prekonanie bude potrebný dlhý čas a nebude to ľahké, je to však nevyhnutné. Bude si to vyžadovať starostlivé preskúmanie právomocí členských štátov.

29. Aké konkrétne aspekty právnych predpisov o platobnej neschopnosti by bolo nutné zosúladiť, aby sa podporil vznik celoeurópskeho kapitálového trhu?

Právne predpisy o platobnej neschopnosti sú veľmi dôležité pre kapitálové trhy a, ako aj v prípade obchodného práva a správy a riadenia spoločností, mali by sa po dôkladnom preskúmaní harmonizovať, pretože inak existuje riziko, že investície sa presunú do krajín, kde sú práva investorov lepšie chránené. Dôkladne by sa mala zvážiť najmä možnosť nového začiatku.

30. Ktoré prekážky v oblasti zdaňovania by sa mali riešiť prednostne s cieľom prispieť k integrovanejším kapitálovým trhom v rámci EÚ a k odolnejšej štruktúre financovania na úrovni spoločnosti, a prostredníctvom ktorých nástrojov?

Štruktúra systémov zdaňovania sa medzi jednotlivými členskými štátmi značne líši a je veľmi citlivá na akékoľvek zmeny. V súčasnom stave sa daňová harmonizácia dosiahne veľmi ťažko a mala by sa považovať za konečnú fázu procesu.

31. Ako môže EÚ čo najlepšie podporiť trh, aby rozvíjal nové technológie a obchodné modely v prospech integrovaných a efektívnych kapitálových trhov?

EÚ by sa mala zamerať na budovanie infraštruktúry jednotnej digitálnej siete, ktorá by mala zabezpečiť rýchlu, efektívnu a bezpečnú komunikáciu medzi trhmi, spoločnosťami a investormi⁽³⁾, ako aj možnosť cezhraničnej účasti a účasti na diaľku na valnom zhromaždení akcionárov a na hlasovaní. Úsilie by malo byť zamerané aj na nájdenie spôsobov na zníženie pomerne vysokých nákladov na klíring a zúčtovanie pri cezhraničnom obchodovaní.

32. Existujú iné otázky, ktoré nie sú uvedené v tejto zelenej knihe a ktoré si podľa vášho názoru vyžadujú opatrenia na dosiahnutie únie kapitálových trhov? Ak áno, o aké otázky ide a akú podobu by mohli mať takéto opatrenia?

Zelená kniha poskytuje komplexný prehľad súčasného stavu kapitálových trhov v Európe, ako aj opatrení potrebných na dosiahnutie únie kapitálových trhov. V tejto fáze je lepšie neotvárať ďalšie otázky, ale skôr lepšie napláňovať časový rozvrh vykonávania opatrení, o ktorých sa už rozhodlo, a vybrať niektoré dôležité taktické reformy, s ktorými sa začne: tie by mali byť konkrétne a mali by mať priamy a merateľný vplyv. Tým sa vytvorí hybná sila, ktorá uľahčí vykonávanie zložitejších reforiem v budúcnosti.

EHSV však konštatuje, že zelená kniha sa nezaoberá:

- úverovým ratingom finančných nástrojov,
- opatreniami súvisiacimi s problémom procyklického správania finančných produktov.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽³⁾ Ako príklad osvedčeného postupu pozri nezávislý elektronický trh firemných úverov FINPOINT <https://www.finpoint.co.uk/>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Parížsky protokol – Konceptia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020“

[COM(2015) 81 final]

(2015/C 383/11)

Spravodajca: Lutz RIBBE

Európska komisia sa 25. marca 2015 rozhodla podľa článku 43 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Parížsky protokol – Konceptia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020“

[COM(2015) 81 final].

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci, schválila svoje stanovisko 4. júna 2015. Spravodajcom bol Lutz RIBBE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 2. júla 2015) prijal 193 hlasmi za, pričom 12 členovia hlasovali proti a 9 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV očakáva od účastníkov rokovania 21. konferencie zmluvných strán, že konečne dospejú k ambicióznejšej a jasnej dohode, ktorá bude mať záväzný charakter. Prezentovaná vyjednávacía pozícia Európskej komisie bude mať z hľadiska obsahu plnú podporu, až na okrajové výnimky. Výbor však kritizuje skutočnosť, že EÚ zatiaľ ešte úplne nepochopila ústrednú úlohu, ktorú musí v tomto procese zohrávať občianska spoločnosť.

1.2. Všetky zmluvné strany Rámcového dohovoru o zmene klímy musia bez výnimky prevziať zodpovednosť v záujme dosiahnutia cieľa, ktorým je „dosiahnuť stabilizáciu koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére na úrovni, ktorá by zabránila nebezpečnej a antropogénnej⁽¹⁾ interferencii s klimatickým systémom“. Len tak možno predísť ešte väčším škodám spôsobených ľuďom, životnému prostrediu a budúcim generáciám.

1.3. Zásada spoločnej, ale rozdielnej zodpovednosti je správna. Väčšina štátov je povinná urýchlene pristúpiť k transformácii, ktorou sa od energie z fosílnych zdrojov prejde na vysoko účinné využívanie zdrojov a energie, ako aj na obnoviteľné zdroje energie. Tie štáty, ktoré dnes minimálne prispievajú k ovplyvňovaniu klímy, je potrebné podporiť, aby prešli priamo na hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého (nízkouhlíkové hospodárstvo). Tu majú veľké príležitosti práve inovačné európske podniky, ktoré musia získať politickú podporu. Treba sa postarať o to, aby takáto transformácia neprivedla do núdze ľudí, ktorí žijú pod hranicou chudoby. Skôr by ju bolo vhodné a nevyhnutné účinne využiť, aby poskytla nový hospodársky impulz, najmä na regionálnej úrovni, a aby sa vyvinuli nové decentralizované zariadenia na výrobu energie bez emisií zlúčenín uhlíka, v ktorých by boli zaangažovaní miestni obyvatelia.

1.4. Na 21. konferencii zmluvných strán sa tak nebude klasicky rokovať o životnom prostredí, ale bude skôr základom nového globálneho nízkouhlíkového hospodárstva.

1.5. Takéto procesy si vyžadujú priekopníkov. Túto úlohu mnoho rokov úspešne zastávala Európa. Už však nemožno povedať, že sa Európa usiluje o ochranu klímy osamotene. Medzičasom už mnohé iné hospodárske bloky vynakladajú rozsiahle investície na transformáciu a ekologické technológie bez toho, aby pri rokovaní konferencie zmluvných strán zohrávali aktívnejšiu úlohu. Bez ohľadu na výsledok rokovaní v Paríži sa už boj o budúce trhy s ekologickými technológiami, ktoré sú dôležité pri ochrane klímy, v skutočnosti dávno začal a Európa bude musieť tomuto boju čeliť, či už s výsledkami 21. konferencie zmluvných strán alebo bez nich.

⁽¹⁾ T. j. spôsobenej človekom.

1.6. Na konferencii zmluvných strán sa nebude rokovať o dôležitých hospodárskych rámcových podmienkach, ktoré môžu spôsobiť presun výroby s vysokými emisiami oxidu uhličitého resp. výroby s jeho nízkymi emisiami do iných krajín. Preto je nevyhnutné, aby sa aj mimo rokovaní UNFCCC stále zohľadňovali otázky ochrany klímy s ich hospodárskymi, sociálnymi a politickými dôsledkami. EÚ sa preto musí na všetkých úrovniach zasadzovať za vytvorenie napr. trhových mechanizmov, ktoré prispejú k tomu, aby sa pri obchodných otázkach zohľadňovali emisie súvisiace s určitým výrobkom.

1.7. EHSV poukazuje na to, že našu klímu nezachráni (snád) ambiciózne výsledky 21. konferencie zmluvných strán, ale až ich dôsledné uplatňovanie. Nebudú ich však uplatňovať politici, ale občania. Tí síce musia vytvoriť správne rámcové podmienky s prihliadnutím nielen na environmentálne, ale aj hospodárske a sociálne dôsledky, avšak samotné uplatňovanie je na občianskej spoločnosti. Rozhodnutia preto musia mať širokú spoločenskú podporu a podporu podnikov, odborov a všetkých ostatných častí občianskej spoločnosti.

1.8. O rozmanitých úlohách občianskej spoločnosti (pozri bod 6) sa na konferencii zmluvných strán však rokuje úplne okrajovo a EÚ sa ani nechopila nejakých zjavných iniciatív, aby to zmenila. Predložené oznámenie neobsahuje vôbec žiadne konkrétne vyjadrenia, akú úlohu má zohrávať občianska spoločnosť. Nová klimatická politika nemôže a nesmie byť nariadená „zhora“, ale musí byť založená na širokom konsenze väčšiny občanov prostredníctvom aktívneho občianskeho dialógu zahŕňajúceho všetky zúčastnené strany a presadzovaná „zdola“. EHSV odporúča Európskej komisii, Rade a Európskemu parlamentu konečne nadviazať intenzívny a štruktúrovaný dialóg, aby nevyšla nazmar zásadná ochota spoločnosti vyvíjať nové štruktúry. Doterajšia reálna politika EÚ je v tomto ohľade veľkým sklamaním. V tejto súvislosti EHSV odporúča, aby Komisia vytvorila štruktúrne podmienky a poskytla potrebné zdroje, ktoré občianskej spoločnosti umožnia spolupracovať so všetkými zúčastnenými stranami na základe rovnoprávneho uznania a začlenenia.

1.9. EHSV zdôrazňuje, že s už existujúcimi postupmi znižovania CO₂ sa spájajú environmentálne, hospodárske a sociálne príležitosti, čo môže viesť k vytváraniu pracovných miest a celosvetovému rozvoju podnikania.

2. Súvislosti

2.1. Pred 23 rokmi, v máji 1992, bol v New Yorku uzatvorený Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC). V článku 2 je opísaný jeho cieľ, ktorým je „dosiahnuť stabilizáciu koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére na úrovni, ktorá by zabránila nebezpečnej a antropogénnej⁽²⁾ interferencie s klimatickým systémom“, a zmierniť prípadné následky.

2.2. Ešte v tom istom roku na konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji v Riu de Janeiro (UNCED) tento dohovor podpísalo 154 štátov. Dohovor nadobudol účinnosť v marci 1994 a v súčasnosti zahŕňa 196 zmluvných strán.

2.3. Tieto štáty sa každoročne schádzajú na tzv. klimatickom samite OSN, konferencii zmluvných strán (Conference of Parties, COP). Zatiaľ boli prostredníctvom Kjótskeho protokolu schváleného na 3. konferencii zmluvných strán v Kjóte stanovené záväzné ciele iba pri emisných stropoch pre priemyselné krajiny, Kjótsky protokol však ako je známe ratifikovala iba časť priemyselných krajín.

2.4. Medzičasom sa však dospelo k dohode, že po 21 rokoch rokovaní, počas ktorých sa globálne emisie ďalej zvýšili o takmer 50 % (z 30,8 mld. ton ekvivalentu CO₂ v roku 1992 na 43,4 mld. ton v roku 2011)⁽³⁾ a negatívne dôsledky antropogénnych klimatických zmien sú čoraz zreteľnejšie, je najvyšší čas začať konať.

⁽²⁾ T. j. spôsobenej človekom.

⁽³⁾ <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/311924/umfrage/treibhausgasemissionen-weltweit/>

2.5. Z prakticky všetkých vedeckých výskumov vyplýva, že je ešte vždy možné zodpovedajúcim spôsobom obmedziť nárast teploty. Na to je potrebné urýchlene začať s vykonávaním príslušných ambiciózných opatrení. Zo štúdií síce tiež vyplýva, že tento cieľ možno teoreticky dosiahnuť aj neskôr, ale pri nepomerne vyšších nákladoch a so vznikom obrovských škôd, ktoré by rovnako zasiahli milióny ľudí aj hospodárstvo.

2.6. V rámcovom dohovore o zmene klímy nie je vymedzené, čo presne znamená „nebezpečná a antropogénna interferencia s klimatickým systémom“. Na 16. konferencii zmluvných strán (v roku 2010) sa zmluvné štáty politicky dohodli obmedziť nárast globálnej teploty na maximálne 2 °C (prípadne dokonca 1,5 °C) v porovnaní s preindustriálnou úrovňou, ale bez toho, že by sa uviedol vedecký základ na dosiahnutie tohto cieľa pomocou tejto politickej dohody.

2.7. EHSV dôrazne upozorňuje všetkých zúčastnených, t. j. politikov aj občiansku spoločnosť, že rušivé vplyvy s ich vážnymi následkami možno zreteľne rozpoznať už dnes, ďaleko pod oteplením o 2 °C. Hranica 2 °C teda nemôže byť cieľom v tom zmysle, že sa musí dosiahnuť, ale že sa musí ísť čo najviac pod ňu.

3. 21. konferencia zmluvných strán v Paríži

3.1. V decembri 2015 sa v Paríži bude konať 21. konferencia zmluvných strán. Podľa prísľubu sa na nej (konečne) majú prijať potrebné, ambiciózne, jasné a **záväzné** rozhodnutia vo forme globálnej dohody **pre všetkých** 196 zmluvných strán. Tieto rozhodnutia majú nadobudnúť účinnosť v roku 2020.

3.2. Tieto plánované rozhodnutia sa o. i. týkajú:

- a) **boja proti zmene klímy**. Zmluvné strany sa zaviazali, že do konca marca 2015 predložia sekretariátu UNFCCC svoje plánované národné ciele zníženia emisií (Intended Nationally Determined Contributions, INDC), ktoré by mali byť ambiciózne a nad rámec doterajšieho úsilia. Súhrn týchto INDC by mal byť dostatočný na udržanie globálneho nárastu teploty do 2 °C. Súhrnná správa, či sa to aj dosiahne, sa má predložiť do 1. novembra 2015;
- b) opatrení **na prispôbenie zmene klímy**;
- c) **finančných opatrení** týkajúcich sa boja proti zmene klímy, prispôbenia zmene klímy a náhrady škody (loss and damage), pričom ide o. i. o otázku, akým spôsobom sa prísľúbených 100 mld. USD ročne jednak získa, a jednak podľa akých kritérií a požiadaviek prerozdeliť;
- d) otázok **transferu technológií** (so zreteľom na duševné vlastníctvo);
- e) predpisov o **monitorovaní dohody**, o. i. o meraniach, vykazovaní, monitorovaní resp. transparentnosti atď. ⁽⁴⁾, a (čo je obzvlášť dôležité)
- f) právneho rámca dohody, teda **záväznosti rozhodnutí**.

3.3. Takisto je potrebné dohodnúť, akým spôsobom sa využije obdobie medzi prijatím rozhodnutia v decembri 2015 a nadobudnutím účinnosti záväzných opatrení v roku 2020 s konkrétnymi opatreniami na ochranu klímy (pre-2020 action).

3.4. Vlády takisto po prvýkrát budú uvažovať o spôsobe, akým by sa mali uplatňovať opatrenia klimatickej politiky. EHSV podporuje súčasné upozornenia na potrebu dodržiavať ľudské práva a dosiahnuť správny prechod, ktorý pri prechode na nízkouhlíkové hospodárstvo zachová a zabezpečí dôstojnú prácu a vytvorenie kvalitných pracovných miest.

3.5. EÚ zhrnula svoje pozície a očakávania v súvislosti s 21. konferenciou zmluvných strán v oznámení „Parížsky protokol – Koncepcia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020“ ⁽⁵⁾. Okrem iného navrhuje, aby sa dohody stali záväznými prijatím parížskej dohody ako protokolu k rámcovému dohovoru o zmene klímy. Má nadobudnúť účinnosť po ratifikácii krajinami, ktoré spoločne produkujú 80 % súčasných celosvetových emisií.

⁽⁴⁾ Zmluvné strany sú už teraz povinné pravidelne uverejňovať správy, ktoré musia obsahovať informácie o aktuálnych emisiách skleníkových plynov a trendoch.

⁽⁵⁾ COM(2015) 81 final z 25.2.2015.

3.6. Zmluvné štáty sa zhodli na tom, že platí **zásada spoločnej, ale rozdielnej zodpovednosti**, t. j. že **všetky** zmluvné strany musia prevziať zodpovednosť bez ohľadu na to, či k ovplyvneniu klímy prispievajú veľkou alebo malou mierou. Presný rozsah zodpovednosti musí závisieť od viacerých celkom odlišných faktorov, napr. od historickej alebo súčasnej úrovne emisií, ekonomickej sily, sociálnej situácie, postihnutia emisiami atď.

4. Očakávania európskej občianskej spoločnosti v súvislosti s rokovaniami na 21. konferencii zmluvných strán

4.1. EHSV vyzýva všetky zmluvné strany, aby v Paríži konečne dospeli k **právne záväznej** dohode. Dôrazne podporuje rokovaciu pozíciu EÚ stanovenú v oznámení Komisie COM(2015) 81 final.

4.2. Na 21. konferencii zmluvných strán je potrebné dosiahnuť konsenzus a prijať v súčasnosti v zmysle politiky prevencie ambiciózne a ďalekosiahle rozhodnutia do budúcnosti. Tieto rozhodnutia budú základom hospodárskeho a sociálneho konania budúcich generácií a pomôžu zmierniť utrpenie tých, ktorí už dnes trpia následkami zmeny klímy.

4.3. Na 21. konferencii zmluvných strán sa tak nebude klasicky rokovať na tému životné prostredie, ale bude skôr základom nového globálneho nízkouhlíkového hospodárstva.

4.4. EHSV víta zásadu spoločnej, ale rozdielnej zodpovednosti. Každý zmluvný štát musí uznať svoju zodpovednosť a nesmie sa jej vyhýbať, schovávať sa za iné štáty, ani sa riadiť mottom: „Sme pripravení prevziať zodpovednosť len vtedy, keď nám za to zaplatia“, ako sa čiastočne stávalo v minulosti.

Riešenie problematiky zmeny klímy

4.5. Poukazuje na to, že celosvetovo uspokojivú úroveň emisií bude možné dosiahnuť iba vtedy, keď každý človek žijúci na Zemi vyprodukuje v priemere maximálne 2 tony ekvivalentu CO₂ ročne.

4.5.1. V Európe (v priemere približne 9 ton ekvivalentu CO₂ na obyvateľa ročne) sa táto hodnota dosiahne až po realizácii cieľov stanovených do roku 2050 (80 – 95 % zníženie emisií CO₂ v Európe). Čína (v súčasnosti cca 6 ton ekvivalentu CO₂ na obyvateľa ročne) by musela vyprodukovať tretinu svojich súčasných emisií na obyvateľa, a ešte menej by museli vyprodukovať napr. USA (v súčasnosti 16,5 ton ekvivalentu CO₂ na obyvateľa ročne) alebo súčasný najväčší emitent Katar (40 ton ekvivalentu CO₂ na obyvateľa ročne).

4.5.2. Naproti tomu nemožno očakávať zníženie emisií od takých štátov ako je Mali (0,04 ton ekvivalentu CO₂ na obyvateľa ročne) alebo Rwanda (0,06 ton ekvivalentu CO₂ na obyvateľa ročne). EHSV v tejto súvislosti celkom nesúhlasí s tvrdením Komisie, že bude potrebné „významné a udržateľné zníženie emisií skleníkových plynov vo *všetkých* krajinách“. Pri týchto štátoch však platí, že musia priamo prejsť na nízkouhlíkové hospodárstvo. Politická zodpovednosť za zmenu klímy z hľadiska boja proti zmene klímy a prispôsobenia zmene klímy je preto spoločná, ale rozdielna. Tieto štáty naliehavo potrebujú pomoc, čo zároveň otvára množstvo príležitostí na spoluprácu pre inovačné podniky. Z toho by mohli profitovať najmä európske podniky, ktoré majú (ešte) 40 % všetkých patentov na ekologické technológie.

4.5.3. Je dôležité poukázať na to, že uvedené údaje o emisiách neodzrkadľujú výrazné rozdiely medzi sociálnymi vrstvami v týchto štátoch a že sa emisie CO₂, ktoré vznikajú pri výrobe, pripisujú krajinám, v ktorých výroba prebieha, a nie krajinám, v ktorých sa výrobky používajú. Ak by to bolo naopak, mala by napríklad Čína podstatne lepšiu bilanciu emisií skleníkových plynov a Nemecko horšiu⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Univerzita v Marylande, pozri: www.tagesschau.de/ausland/klimaindex104.html

4.6. Stanovenie národných cieľov zníženia emisií (INDC) považuje EHSV za ústredný prvok procesu COP 21. Dramatické oneskorenia s doručovaním INDC sekretariátu UNFCCC⁽⁷⁾ sú veľmi zlým znamením.

4.7. EHSV si uvedomuje, že ešte vôbec nie je isté, či sa zástancom prísnej dohody 21. konferencie zmluvných strán podarí pri účasti 196 zmluvných strán s veľmi odlišnou východiskovou situáciou, čiastočne veľmi odlišnými politickými smermi a odlišným kultúrnym prostredím dosiahnuť takúto „solidaritu s budúcimi generáciami“⁽⁸⁾.

4.8. Už z rokovaní o klimatickom a energetickom balíku EÚ do roku 2030, ktoré boli kvázi konferenciou zmluvných strán na úrovni EÚ, vyplynulo, že aj na úrovni EÚ sa ťažko darí presadzovať ciele, o ktoré sa treba usilovať na 21. konferencii zmluvných strán, konkrétne stanovenie jasnej zodpovednosti jednotlivých štátov. EHSV preto vyjadruje poľutovanie, že v energetickom a klimatickom balíku EÚ do roku 2030 sa nestanovili žiadne záväzné národné ciele, čo by mohlo sťažiť dosiahnutie celkového európskeho cieľa a „pridelenie“ zodpovednosti⁽⁹⁾. Stanovenie cieľov zníženia emisií pre členské štáty EÚ (INDC) by pre rokovania na konferencii zmluvných strán bolo signálom správnym smerom.

Prispôsobenie klimatickým zmenám, finančné pravidlá a transfer technológií

4.9. Rozdielna zodpovednosť znamená aj to, že je v tejto súvislosti potrebná solidarita v tom zmysle, že sa práve menej rozvinutým a finančne slabým krajinám bude pomáhať pri budovaní klimaticky vhodného ekologického hospodárstva a budú sa podporovať, aby mohli čeliť škodám spôsobeným zmenou klímy, ktoré ich často najväčšmi postihujú. Treba sa postarať o to, aby takáto transformácia neprivedla do núdze ľudí, ktorí žijú pod hranicou chudoby. Skôr by ju bolo vhodné a nevyhnutné účinne využiť, aby poskytla nový hospodársky impulz, najmä na regionálnej úrovni, a aby sa vyvinuli nové decentralizované zariadenia na výrobu energie bez emisií zlúčenín uhlíka, v ktorých by boli zaangažovaní miestni obyvatelia.

4.10. Preto zohrávajú dôležitú úlohu finančné otázky a transfer technológií. Menej rozvinuté štáty už raz zakúsili trpké sklamanie, pretože sľúbené peniaze na rozvojovú pomoc (0,7 % HDP) neprúdili ani zďaleka v sľúbenom rozsahu, čo sa nesmie zopakovať.

Právna záväznosť a monitorovanie dohody

4.11. EHSV podporuje tvrdenie EÚ, že **právna záväznosť** dohody je rozhodujúcim základom celosvetovo rovnakých podmienok a vykonávania nevyhnutných rozhodnutí.

4.12. Výhody **právne záväznej dohody** by boli o. i. tieto:

- všetky vlády by vyslali hospodárstvu, investorom, ale aj verejnosti jasný politický signál, že nízkouhlíkové hospodárstvo je spoločným cieľom celého medzinárodného spoločenstva,
- poskytovala by dlhodobý a predvídateľný rámec, ktorý podporuje nákladovo efektívne investície do znižovania emisií oxidu uhličitého a do adaptačných technológií,
- bola by jasne vymedzená transparentnosť a zodpovednosť,
- uvoľnili by sa investičné prostriedky na nevyhnutné opatrenia, takže by vzniklo by aj priame prepojenie na reálne hospodárstvo.

⁽⁷⁾ INDC sa mali doručiť do konca marca 2015. K 17. máju 2015 doručili svoje INDC iba: Švajčiarsko, EÚ, Nórsko, Mexiko, USA, Gabun, Rusko, Lichtenštajnsko, Andorra a Kanada.

⁽⁸⁾ Pozri <http://www.futurejustice.org/>

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Rámec politik v oblasti klímy a energetiky na obdobie rokov 2020 až 2030“ (NAT/636), body 1.2 a 1.3.

4.13. Občianska spoločnosť očakáva, že v novej globálnej dohode o zmene klímy budú zohľadnené jej požiadavky na spravodlivý prechod (just transition) s prihliadnutím na ľudské práva a práva zamestnancov, sociálne dôsledky vrátane náhrady škody (loss and damage) a otázky súvisiace s prispôbením zmene klímy, najmä v najchudobnejších krajinách.

4.14. Vykonávanie rozhodnutí musí byť povinne transparentné a preskúmateľné a štáty, ktoré nebudú dodržiavať rozhodnutia, by už ďalej nemali mať výhody, ktoré bude dohoda poskytovať.

4.15. EHSV poukazuje na to, že návrh Komisie zabezpečiť dynamiku pravidelnými kontrolami by mohol umožniť prísnejšie záväzky v oblasti ochrany klímy s prihliadnutím na rozdielne štátne danosti a meniacu sa zodpovednosť.

Očakávania v súvislosti s úlohou EÚ v oblasti globálnej ochrany klímy

4.16. EÚ si v posledných rokoch získala celosvetovo dobrú povesť v otázkach ochrany klímy. EHSV preto považuje za dôležité, aby sa pri rokovaní na konferencii zmluvných strán, ale aj aktívnou politikou mimo týchto rokovaní ďalej budovala dôvera, že ambiciózne politika ochrany klímy nebude uplatňovaná na účely získania hospodárskych výhod voči iným národom alebo hospodárskym subjektom.

4.17. EÚ by mala byť aj naďalej dôveryhodná a ísť vo svete pozitívnym príkladom. Takéto rokovania a procesy zmien nemôžu prebiehať bez priekopníkov a vodcov v politike a hospodárstve. Treba zdôrazniť, že EÚ môže túto priekopnícku úlohu dôveryhodne zohrávať len vtedy, keď sa preukáže, že politika ochrany klímy ide ruka v ruku s pozitívnym rozvojom hospodárstva.

4.18. Kladne možno vnímať skutočnosť, že medzičasom aj iné národy prevzali mnohé opatrenia, ktoré boli najprv zavedené v EÚ a boli naozaj kontroverzné. Ako príklad možno uviesť podporné opatrenia v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, ale aj systém obchodovania s emisnými kvótami, ktorý sa teraz využíva dokonca aj v Číne.

4.19. EHSV oceňuje, že vysoká predstaviteľka EÚ pre zahraničné veci Federica Mogheriniová sa v akčnom pláne diplomacie v oblasti klímy vo svojej zahraničnej politike intenzívne zaoberá otázkami ochrany klímy⁽¹⁰⁾. Dôležitým a správnym signálom je aj vyhlásenie predsedu Komisie pána Junckera, že EÚ sa má v oblasti obnoviteľných zdrojov energie stať lídrom vo svete, a to nielen preto, že táto oblasť slúži na ochranu klímy, ale aj preto, že prispieva k vytváraniu pracovných miest a k podpore bezpečnosti dodávok energie.

4.20. EÚ tak musí v celosvetovom meradle všeličo dokázať, pričom o. i. preukázala, že s hospodárskym rastom nemusí súvisieť zvýšenie množstva emisií. Žiadny hospodársky priestor na svete neemituje napríklad menej emisií skleníkových plynov na jednotku HDP než EÚ a mnohé európske podniky sú lídrami v účinnosti využívania energie a zdrojov. Do veľkej miery to súvisí s technickými výdobytkami, a tým aj s inovačnou silou európskych podnikov, ktoré sú výsledkom pomerne prísnych právnych predpisov EÚ o ochrane životného prostredia.

4.21. Európa však má pred sebou ešte množstvo úloh: plánované zníženie CO₂ o 80 – 95 % do roku 2050 nebude možné dosiahnuť len technickými inováciami. Ukazuje sa to napr. v doprave, kde je inovácia výfukových technológií jednoducho aspoň čiastočne zasa kompenzovaná pribúdaním vozidiel a jázd. Z tohto dôvodu sú potrebné aj štrukturálne zmeny, t. j. medzi klimatickou politikou ostatnými politickými oblasťami je potrebný oveľa väčší súlad, než doteraz.

⁽¹⁰⁾ Prediskutované na zasadnutí Rady ministrov zahraničných vecí 19. januára 2015 (5411/15).

5. Priebeh rokovaní na konferenciách zmluvných strán v posledných rokoch a realita mimo rokovaní

5.1. EHSV už mnoho rokov sleduje rokovania o zmene klímy. Uvedomuje si mimoriadny význam dosiahnutia pozitívnych záverov v Paríži, ale zároveň poukazuje na to, že klímu nezachráni samotné rozhodnutia, ale iba realizácia skutočných opatrení.

5.2. Medzinárodné spoločenstvo by v Paríži istotne ľahšie dosiahlo konsenzus, keby sa uskutočnili, resp. plánovali uskutočniť spoločné rozhodnutia z konferencie Rio+20, konkrétne „postupne zrušiť negatívne a neúčinné dotácie fosílnych palív, ktoré podporujú nehospodárnu spotrebu a podkopávajú udržateľný rozvoj“⁽¹¹⁾. Už vtedy sa zistilo, že by sa mali využívať trhové nástroje (napr. daň z emisií oxidu uhličitého, systémy obchodovania s emisnými kvótami atď.), čo EHSV považuje za efektívne⁽¹²⁾. Nový pracovný dokument Medzinárodného menového fondu⁽¹³⁾ vyčísluje celosvetové priame a nepriame dotácie poskytované na energiu z fosílnych zdrojov každoročne vo výške 5,3 bilióna USD (!), čo znamená viac ako 15 miliárd dolárov denne. Ani pomocou plánovaného fondu na ochranu klímy vo výške 100 miliárd dolárov ročne sa nepodarí vyrovnáť negatívny vplyv týchto dotácií.

5.3. Medzi politickými sľubmi a realizáciou sú však obrovské medzery, ktoré otriasajú dôverou občianskej spoločnosti v celosvetovú politickú dohodu. Paríž nesmie tieto sklamaná ešte zväčšiť, ale musí priniesť obrat.

5.4. Pre Európu je dôležité vidieť, k akému vývoju dochádza mimo „sveta rokovaní na konferencii zmluvných strán“ vo „svete reálneho hospodárskeho rozvoja“. K tomu niekoľko príkladov:

— na 20. konferencii zmluvných strán v Lime podpísali Čína a Kalifornia dohodu o úzkej spolupráci týchto mocných hospodárskych blokov v otázkach obnoviteľných zdrojov energie, elektromobility a energetickej účinnosti, ale s Európou žiadna zodpovedajúca dohoda o strategickej spolupráci neexistuje,

— Čína a USA sú momentálne na čele krajín, ktoré už niekoľko rokov investujú najviac prostriedkov do obnoviteľných zdrojov energie. V roku 2013 sa v Číne do obnoviteľných zdrojov energie investovalo 54,2 mld. USD, v USA 33,9 mld. USD a v Japonsku 28,6 mld. USD. Na 4. a 5. mieste nasleduje Spojené kráľovstvo (12,1 mld. USD) a Nemecko (9,9 mld. USD). Tieto investície výrazne poklesli najmä v Nemecku a Taliansku⁽¹⁴⁾.

Globálna konkurencieschopnosť, presun výroby s vysokými emisiami oxidu uhličitého a/alebo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého

5.5. Rozhodnutia potrebné na dosiahnutie cieľov rámcového dohovoru o zmene klímy v súčasnosti nepovedú iba k situácii výhodnej pre všetky strany. Preto sa právom poukazuje na ťažkosti v oblasti čo najväčšieho zosúladenia rozhodnutí z konferencie zmluvných strán s krátkodobými štátnymi, resp. odvetvovými (hospodárskymi) záujmami.

5.6. Nie vždy sa to podarí, keďže je zjavné, že budú existovať hospodárske odvetvia, ktoré v rámci nového systému nízkouhlíkového hospodárstva nebudú zohrávať žiadnu, resp. budú zohrávať podstatne menšiu úlohu, a ktoré teda budú pri nevyhnutných štrukturálnych zmenách „prehrávať“. Zamlčanie tejto skutočnosti by nikomu neprospelo. Tieto hospodárske odvetvia a postihnuté osoby a regióny majú právo vedieť, akým spôsobom sa prostredníctvom politiky uskutoční táto zmena, pokiaľ možno sociálne zodpovedným spôsobom a bez problémov. Tieto ťažkosti však nesmú byť dôvodom, prečo nekonať už dnes. Okamžité konanie a podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo sú totiž lacnejšie, než neskoršia náprava škôd⁽¹⁵⁾.

5.7. Otázka získania budúcich trhov (napr. pri technológiách využívania obnoviteľných zdrojov energie resp. zvyšovania účinnosti) má veľký význam z hľadiska budúcej konkurencieschopnosti Európy. Prirodzene sa musia brať vážne aj tie hlasy, ktoré v Európe varujú pred presunom emisií oxidu uhličitého do iných krajín a žiadajú, aby Európa nenapredovala príliš rýchlo osamotene.

⁽¹¹⁾ Pozri bod 225 textu záverečného vyhlásenia.

⁽¹²⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka“, NAT/620, Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1, bod 1.3, 1.7, 1.8.

⁽¹³⁾ Pracovný dokument MMF „How Large Are Global Energy Subsidies?“ (Aké rozsiahle sú globálne energetické dotácie?) (WP/15/105).

⁽¹⁴⁾ Nemecko: z 30,6 mld. USD (v roku 2011) cez 22,8 mld. USD (v roku 2012) na súčasných 9,9 mld. USD (v roku 2013). Taliansko: z 28,0 mld. USD (2011, vtedy 4. miesto na svete) cez 14,7 mld. USD (2012) na súčasných 3,6 mld. EUR (2013, teraz 10. miesto na svete).

⁽¹⁵⁾ Pozri štúdiu Svetového inštitútu pre zdroje: Better Growth Better Climate, The New Climate Economy Report.

5.8. Európa však už nenapreduje osamotene, ale ide skôr o globálnu hospodársku súťaž. Z tohto dôvodu sa treba zaoberať aj presunom výroby s nízkymi emisiami oxidu uhličitého, teda nebezpečenstvom, že Európa by mohla stratiť svoje doterajšie technologické, a tým aj hospodárske vedúce postavenie, napr. pri obnoviteľných zdrojoch energie.

5.9. K tomu môže dôjsť veľmi rýchlo. V oblasti energie z obnoviteľných zdrojov pozorujeme, že Európa začala zaostávať v akumulátorových technológiách a v oblasti elektromobility prevzali vedúce postavenie Čína a Kalifornia, pričom najlacnejšie fotovoltaické panely na celom svete sa vyrábajú v Číne, a to asi nie z dôvodu mzdového dampingu. Naliehavo potrebné sú vyššie verejné a súkromné investície do výskumno-vývojového sektora.

5.10. Súčasné chýbajúce celosvetovo rovnaké podmienky činnosti predstavujú veľkú výzvu pre globálne pôsobiace európske podniky. Z hospodárskeho hľadiska sú stále dôležité odvetvia ako oceliarsky, papierenský a chemický priemysel, ktoré majú osobitné celosvetové prepojenia. Na základe technologického rozvoja došlo v rokoch 1990 – 2012 k poklesu ovplyvňovania klímy spracovateľským priemyslom v EÚ o 31 %⁽¹⁶⁾.

5.11. Je nepravdepodobné, že úlohu týchto priemyselných odvetví bude možné do roku 2050 plne nahradiť novými ekologickými priemyselnými odvetviami. Ani európskemu hospodárstvu, ani svetovej klíme by neprosperovalo, keby sa zintenzívnili presuny výroby týchto odvetví do krajín mimo EÚ bez toho, aby globálne došlo k zníženiu emisií.

5.12. Miera týchto presunov výroby, a teda emisií oxidu uhličitého, je často predmetom diskusií. Môže ísť o priamu formu presunu emisií oxidu uhličitého tým, že továrne a výrobné prevádzky sa v priamej nadväznosti na nové politické opatrenia budú premiestňovať do krajín mimo EÚ, ale aj o nepriamu formu tým, že sa vo väčšej miere bude investovať v krajinách mimo EÚ, ale vyrábať sa bude zatiaľ aj naďalej v EÚ. Vzhľadom na dnešné globálne podniky dochádza na základe mnohých výrobných faktorov oveľa častejšie k druhému prípadu. Keďže výroba v týchto „starých priemyselných odvetviach“ sa na celom svete zvyšuje, je aj v týchto odvetviach v EÚ potrebné vytvoriť vyvážené stimuly na podporu technológií s nízkymi emisiami CO₂ bez toho, aby to malo vplyv na ich relatívnu konkurencieschopnosť.

5.13. Priemysel a obchod v EÚ musia pracovať na tom, aby prispeli k zmenšeniu ovplyvňovania klímy svojimi podnikmi v súlade s cieľom znižovania emisií do roku 2050 o 80 – 95 %. Plán na dosiahnutie tohto cieľa sa však môže podstatne líšiť v závislosti od odvetvia a podniku. Priemysel a obchod v EÚ môžu prostredníctvom vývoja, výroby a vývozu výrobkov a služieb podporovať snahy iných krajín o zníženie emisií. Ak sa tak stane pri menšom ovplyvnení klímy v Európe, než v iných regiónoch, v krátkodobom horizonte by sa mohli povoliť dokonca vyššie celkové emisie, pričom sa nesmú spochybniť európske ciele znižovania emisií vo výhľade do roku 2050. Preto by sa malo preskúmať, či je užitočné mať osobitné harmonogramy EÚ pre každé priemyselné odvetvie.

5.14. Uvedené problémy s presunmi výroby s vysokými alebo nízkymi emisiami oxidu uhličitého však nie sú súčasťou rokovaní na 21. konferencii zmluvných strán. EÚ sa preto musí na všetkých úrovniach zasadzovať za vytvorenie napr. trhových mechanizmov, ktoré v rámci obchodných otázok zohľadnia emisie vznikajúce napr. pri výrobe. Je nutné urobiť ďalšie kroky v riešení otázky presunu emisií oxidu uhličitého, ako sú kompenzačné opatrenia medzi štátmi, čo je mechanizmus zameraný na znižovanie emisií CO₂, ktorý zároveň zabezpečuje rovnaké podmienky činnosti pre všetkých. Prostredníctvom tohto mechanizmu sa cena dovážaného tovaru na hraniciach zvýši na základe výpočtu množstva emisií súvisiaceho s daným tovarom. Z modelov v nedávno publikovanej štúdii⁽¹⁷⁾ vyplýva, že kompenzačné opatrenia medzi štátmi, pokiaľ ide o emisie CO₂, môžu významne obmedziť presun týchto emisií v relevantných odvetviach.

5.15. Niektorí významní obchodní partneri Európy však kompenzačné opatrenia v podobe, v akej sa o nich rokuje, neprijali s nadšením. Túto problematiku treba prerokovať v rámci WTO. Zmluva umožňuje zohľadniť takéto „neobchodné“ otázky. Nesmie sa však podceňovať zložitosť takýchto rokovaní bez globálnej dohody o stanovovaní cien emisií CO₂. Lepšia koncepcia kompenzačných opatrení medzi štátmi, pokiaľ ide o emisie CO₂, by mohla odstrániť tieto výhrady. Pointou je, že kompenzačné opatrenia medzi štátmi, pokiaľ ide o emisie CO₂, nie sú antidumpingovým nástrojom, ale príspevkom k celosvetovej udržateľnej klimatickej politike za predpokladu, že ich koncepcia bude dobre vypracovaná⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Európska environmentálna agentúra: Ročná inventúra emisií skleníkových plynov v Európskom spoločenstve v rokoch 1990 – 2012 a inventúrna správa z roku 2014.

⁽¹⁷⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka“, NAT/620, Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1, bod 3.5.

⁽¹⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou 17.

5.16. V praxi to znamená, že napr. pri rokovaniach o TTIP, resp. CETA by sa mali stanoviť zodpovedajúce mechanizmy.

Čo by znamenalo (čiastočné) zlyhanie rokovaní?

5.17. EHSV chce týmito vysvetleniami vyjadriť, že aj keby bolo zlyhanie, resp. čiastočné zlyhanie rokovaní na 21. konferencii zmluvných strán veľkou prekážkou, nech by to už bolo akokoľvek poľutovaniahodné, v žiadnom prípade by neznamenalo ukončenie aktivít v oblasti ochrany klímy. Neprinieslo by to jasnosť a predvídateľnosť, ktoré by priniesla záväzná dohoda, ktorá by pre hospodárstvo aj pre spoločnosť bola vo všeobecnosti veľmi žiaduca a priniesla by nové stimuly. V skutočnosti sa už boj o budúce trhy v oblasti ekologických technológií dávno začal a Európa bude musieť tomuto boju čeliť, či už s výsledkami 21. konferencie zmluvných strán, alebo bez nich.

5.18. Prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo je odôvodnený nielen argumentom ochrany klímy. Začínajúci nedostatok fosílnych palív, problematika energetickej bezpečnosti a skutočnosť, že vďaka technológiám na získavanie energie z obnoviteľných zdrojov sa už v mnohých oblastiach vyrába energia lacnejšie ako v prípade konvenčných zdrojov energie, naznačuje nezvratný trend.

6. Úloha občianskej spoločnosti

6.1. Tak ako EHSV na jednej strane podporuje pozície Komisie v jej oznámení k Parížskemu protokolu, tak na druhej strane nechápe, že v oznámení chýba stratégia Komisie, ako chce svoje pozície a neskoršie vykonávanie rozhodnutí sprostredkovať občianskej spoločnosti resp. ako ho chce organizovať. Podľa názoru EHSV by Komisia mala jednoznačne splatiť svoj dlh tým, že s občianskou spoločnosťou a hlavne s jej inštitucionálnymi grémiami začne štruktúrovaný dialóg o svojej klimatickej politickej stratégii.

6.2. Občianska spoločnosť má najmenej tri dôležité úlohy. Jednak musí prispieť k tomu, aby sa podieľala na procese politických rokovaní, a musí vyvíjať spoločenský tlak, a to nielen preto, aby bolo možné prijať spomenuté záväzné rozhodnutia, ale aj preto, aby prijaté rozhodnutia zodpovedali ekologickým, ekonomickým a sociálnym očakávaniam.

6.2.1. Rokovania, ako sú konferencie zmluvných strán, sú potrebné len preto, že v medzinárodnom spoločenstve existujú rôzne názory na naliehavosť, rozsah, financovanie, zodpovednosť atď. Ak by panovala zhoda, rokovania by neboli potrebné. Zodpovedajúco existovali (a existujú) rôzne postoje aj v občianskej spoločnosti. Na posledných konferenciách zmluvných strán sa však preukázalo, že za prísnejšiu ochranu klímy sa už dávno nezasadzujú „len“ niektoré zainteresované skupiny, napríklad ekológovia, rozvojové politické skupiny, ženské organizácie alebo zástupcovia pôvodného obyvateľstva, ale že vzniklo celé veľmi široké hnutie občianskej spoločnosti.

6.2.2. Osobitne treba oceniť dlhoročnú intenzívnu angažovanosť (globálneho) odborového hnutia, ako aj mnohých hospodárskych kruhov a podnikov, ako napr. prácu konfederácie ITUC a Svetovej podnikateľskej rady pre udržateľný rozvoj. Uznáva sa, že klimaticky vhodné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje otvára nové možnosti hospodárskeho rozvoja.

6.2.3. 20. konferencia zmluvných strán v Lime bola v tomto ohľade pôsobivou manifestáciou oboch strán, a to zamestnávateľov aj zamestnancov, ale aj celej občianskej spoločnosti, ktorá príslušným politickým predstaviteľom ukázala, že rozsiahle vrstvy spoločnosti chcú viac, než sa doposiaľ podarilo dohodnúť na politickej úrovni.

6.2.4. Aj v obciach a regiónoch dostali činnosti súvisiace so zmenou klímy celkom nový rozmer. Aj tu sa uznalo, že je potrebné nielen zabrániť ďalším škodám vznikajúcim určitým regiónom a spôsobovaným obyvateľstvu, ktoré v nich žije a pracuje, ale že vznikajú aj príležitosti na vybudovanie nových hodnotových reťazcov, ktoré by sa mali využiť.

6.3. Druhou úlohou občianskej spoločnosti je aktívne prispievať k vykonávaniu rozhodnutí o ochrane klímy. Podľa EHSV je zo strategického hľadiska potrebné celkom zmeniť politiku, umožniť takúto spoluprácu a usilovať sa o intenzívnejšie zapojenie.

6.3.1. EHSV napr. pri skúmaní otázky, ako sa občianska spoločnosť podieľa na vykonávaní európskej smernice o energii z obnoviteľných zdrojov, veľmi jednoznačne zistil, že široké vrstvy občianskej spoločnosti vrátane mnohých malých a stredných podnikov si želajú priamu účasť, napr. vo forme energetických projektov občanov, aby mohli vo svojich regiónoch sami využívať nové ekonomické príležitosti.

6.3.2. Úspech napr. „energetickej revolúcie“ v Dánsku a Nemecku spočíva vyložene v skutočnosti, že sa súkromné osoby, poľnohospodári, obce, družstvá a malé podniky podieľajú na výrobe energie, z čoho majú aj hospodársky prínos, ale zodpovedajúce možnosti účasti Komisia skôr systematicky zhoršuje, než zlepšuje.

6.4. Po tretie, občianska spoločnosť môže okrem monitorovania procesu a podpory vykonávania rozhodnutí prispieť aj k šíreniu osvedčených postupov a odborných znalostí v súvislosti s pozitívnym vývojom v podnikoch. Osobitný dôraz by sa mal klásť na hospodárske oblasti, o ktorých je rozšírená mylná predstava, že sú nečinné a že jednoducho naďalej dopúšťajú zvyšovanie emisií, ako je napríklad doprava alebo priemyselné procesy. Politické rozhodnutia môžu byť účinnejšie, ak budú tieto stimuly vychádzať zo znalosti súčasného alebo budúceho rozvoja technológií a obchodných modelov. Túto úlohu môže plniť občianska spoločnosť organizovaním konferencií a podporou výmeny informácií, čo má silnú podporu súkromného sektora, neposlednom rade v členských štátoch EÚ.

6.5. 21. konferencia zmluvných strán sa takmer nebude zaoberať strategickou úlohou občianskej spoločnosti. O to dôležitejšie je, aby sa politickí predstavitelia dohodli s občianskou spoločnosťou mimo konferencie zmluvných strán a vypracovali príslušné stratégie.

6.6. EÚ má ešte čo doháňať. Výbor napríklad vyjadruje poľutovanie, že ani klimatický a energetický balík EÚ do roku 2030, ani návrh Európskej energetickej únie neobsahuje konkrétne nápady na zapojenie občianskej spoločnosti.

6.7. EHSV odporúča Európskej komisii, Rade a Európskemu parlamentu, aby konečne nadviazali intenzívny a štruktúrovaný dialóg o tejto téme, aby v zásade nebola ohrozená ochota spoločnosti rozvíjať nové štruktúry. Nová klimatická politika nemôže a nesmie byť nariadená „zhora“, ale musí byť založená na širokom konsenze všetkých zúčastnených strán a presadzovaná „zdola“.

V Bruseli 2. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke: Rámcová stratégia odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti zmeny klímy“

[COM(2015) 80 final]

a

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: Dosiahnutie miery prepojenia elektrických sietí na úrovni 10 % – Príprava európskych elektrických sietí na rok 2020“

[COM(2015) 82 final]

(2015/C 383/12)

Spravodajkyňa: Ulla SIRKEINEN

Pomocný spravodajca: Pierre-Jean COULON

Európska komisia sa 9. a 25. marca 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom:

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke: Rámcová stratégia odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti zmeny klímy“

[COM(2015) 80 final] a

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: Dosiahnutie miery prepojenia elektrických sietí na úrovni 10 % – Príprava európskych elektrických sietí na rok 2020“

[COM(2015) 82 final].

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 16. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla) prijal jednomyselne 100 hlasmi za nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

EHSV dospel k nasledujúcim záverom.

1.1. Energetickej politike EÚ sa zatiaľ sčasti podarilo predovšetkým zvýšiť mieru využívania energie z obnoviteľných zdrojov a rozšíriť výber pre spotrebiteľov. Ešte stále sa však väčšina záležitostí v oblasti energetickej politiky pokladá za štátne záujmy.

1.2. Prehľadili sa problémy: riziká ohrozujúce bezpečnosť zásobovania plynom; zvýšené energetické náklady, ktoré poškodzujú spotrebiteľov a oslabujú konkurencieschopnosť v priemysle; účinky vysokého podielu energie z nestálych obnoviteľných zdrojov na stabilitu elektrizačnej sústavy.

1.3. Sú potrebné značné investície na zabezpečenie dodávok energie v Európe. Investori potrebujú čo najpredvídateľnejší a najspoľahlivejší politický rámec.

1.4. V záujme splnenia očakávaní Európanov je nutné zaoberať sa energetikou koherentnejšie. Nevyhnutná je spolupráca medzi členskými štátmi a s plne fungujúcim vnútorným trhom s energiou.

1.5. Návrh na vytvorenie európskej energetickej únie získal podporu a jeho realizácia je naliehavá. Tým by sa voľný pohyb energie mohol stať piatou slobodou EÚ.

Odporúčania EHSV

1.6. Na dosiahnutie úspechu iniciatívy je nevyhnutné jasnejšie poslanstvo – hlavná vízia – o tom, čo európski občania a podniky vytvorením energetickej únie získajú.

1.7. Popri bezpečnosti dodávok a udržateľnosti, by malo mať vysokú prioritu opatrenie riešiacie problém energetických nákladov pre občanov a podniky. Tam, kde k zvyšovaniu konečných cien elektrickej energie došlo v dôsledku politických krokov, sa právom očakáva náprava.

1.8. Energetika by sa mala dostať do centra vonkajšej politiky EÚ vzhľadom na intenzívnejšie súperenie o zdroje energie a potrebu diverzifikovať zdroje zásobovania.

1.9. Pri príprave návrhov revízií rôznych oblastí právnych predpisov v oblasti energetiky navrhnutých v pláne a podporených zo strany EHSV by mala Komisia predchádzať nesúrodosti a zvyšovaniu nákladov a snažiť sa naopak procesy zjednodušovať.

1.10. Je potrebné vyvinúť metódy na aktivizáciu spotrebiteľov v spolupráci s nimi samotnými, vrátane inovatívneho využitia IKT. Otázku energetickej chudoby treba riešiť predovšetkým pomocou opatrení sociálnej politiky.

1.11. Pri uvoľňovaní veľkého potenciálu úspor z energetickej účinnosti, predovšetkým formou energetickej hospodárnosti budov a v doprave, sú žiadané najmä inovatívne nápady na financovanie.

1.12. Je potrebná štrukturálna reforma systému EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS), pričom sú rovnako dôležité aj opatrenia v sektoroch, ktoré nie sú zahrnuté do tohto systému.

1.13. Kým sa nevytvoria rovnaké podmienky na celosvetovej úrovni, problém presunu emisií oxidu uhličitého do iných krajín sa musí brať veľmi vážne. Priemyselné podniky s najlepšimi výsledkami by mali dostať plnú kompenzáciu za zvýšenie priamych a nepriamych nákladov.

1.14. Rozvoj výroby energie z obnoviteľných zdrojov vrátane bioenergie treba podporovať, ale nemalo by to zvýšiť náklady pre spotrebiteľov.

1.15. Zvládanie budúcich energetických výziev si vyžaduje posilnené financovanie výskumu a inovácií. Maximálne účinné a udržateľné zaobchádzanie s energiou ako výrobným vstupom skrýva obrovský potenciál rastu a vytvárania pracovných miest v EÚ.

1.16. Nový spôsob riadenia energetickej politiky musí zabezpečiť koherentnosť rôznych aspektov energetickej politiky a splňanie cieľov na úrovni EÚ. Bezodkladne by sa mal začať podporný európsky dialóg o energetike, ktorý navrhol EHSV.

1.17. Urgentne sa musia zaviesť opatrenia na zvýšenie prepojenosti elektrizačných sústav vrátane opatrení na urýchlenie schvaľovacích procesov. Mohlo by sa preskúmať, či je pre všetkých skutočne dosiahnuteľný rovnaký cieľ.

2. Úvod

2.1. Energetická politika v EÚ má tri hlavné ciele: bezpečnosť dodávok, udržateľnosť a konkurencieschopnosť. Právne predpisy EÚ sa týkajú energetických trhov, ako aj environmentálnych a klimatických aspektov energetiky. Financie EÚ sa vynakladajú na podporu výskumu a vývoja v energetike a na rozvoj infraštruktúry. Za efektívnosť využívania energie prirodzene do veľkej miery zodpovedajú miestne alebo štátne orgány a v tejto súvislosti je potrebné prihliadať na aspekty vnútorného trhu. Členským štátom vyplýva zo zmlúv právo rozhodovať o využívaní vlastných zdrojov energie a o svojom energetickom mixe.

2.2. Energetické politiky v Európe boli sčasti úspešné. Ciele (20-20-20 do roku 2020) stanovené na zníženie emisií skleníkových plynov a zintenzívnenie využívania obnoviteľných zdrojov energie budú zrejme splnené s predstihom a energetická účinnosť sa podľa všetkého vyvíja takmer na cieľovú úroveň, hoci sčasti v dôsledku hospodárskeho poklesu. Otvorili sa trhy a rozšírili sa možnosti výberu pre spotrebiteľov. V praxi sa však energetická politika naďalej pokladá hlavne za štátnu záležitosť. Právne predpisy EÚ sa vykonávajú pomaly alebo neúplne, nepodarilo sa vytvoriť skutočne fungujúci vnútorný trh. Politiky zamerané na rôzne aspekty energetiky sú na úrovni EÚ a štátnej úrovni roztrieštené a často nevyvážené.

2.3. V záujme zlepšenia tejto situácie Inštitút Jacqua Delorsa Notre Europe navrhol vytvorenie európskeho energetického spoločenstva. Túto iniciatívu EHSV aktívne podporil.

2.4. Nedávno sa dostali do popredia nové problémy v oblasti energetiky. V niektorých členských štátoch sú značné obavy o bezpečnosť zásobovania energiou. Spotrebiteľia, predovšetkým zraniteľní spotrebiteľia, doplácajú na zvýšené energetické náklady vzhľadom na hospodársky pokles. Odvetvie zápasí o konkurencieschopné postavenie s nižšími cenami energií v konkurenčných regiónoch a ak bude hospodársky úpadok v mnohých členských štátoch spojený s presunom emisií oxidu uhličitého pokračovať, ohrozené budú nielen pracovné miesta a rast, ale aj samotná transformácia energetického systému. Napriek výrazným úspechom na poli energie z obnoviteľných zdrojov hrozí Európe strata vedúceho postavenia. V niektorých krajinách spôsobuje stále vyšší podiel energie z obnoviteľných zdrojov problémy s riadením elektrizačnej sústavy a tradičná výroba energie z fosílnych zdrojov sa stáva stále nerentabilnejšou. V období medzi rokmi 2020 a 2030 sú podľa Komisie⁽¹⁾ potrebné investície vo výške asi 2 000 miliárd EUR na zabezpečenie dodávok energie, vrátane investícií do výrobnjej infraštruktúry a sietí, a to nezávisle od toho, či sa uprednostňujú konvenčné alebo alternatívne zdroje energie.

3. Oznámenia Komisie

3.1. Nová Komisia pod vedením Jeana-Clauda Junckera si energetickú politiku určila za jednu zo svojich desiatich prioritných oblastí. V októbri 2014 Európska rada stanovila politické ciele pre energetickú a klimatickú politiku do roku 2030: zníženie emisií skleníkových plynov najmenej o 40 % pod úroveň z roku 1990, najmenej 27 % podiel energie z obnoviteľných zdrojov a najmenej o 27 % lepšia energetická účinnosť.

3.2. Komisia 25. februára 2015 predložila svoje oznámenie s názvom „Rámcová stratégia odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti zmeny klímy“⁽²⁾. Stratégia má päť synergických a úzko prepojených rozmerov zameraných na posilnenie energetickej bezpečnosti, udržateľnosti a konkurencieschopnosti:

- energetická bezpečnosť, solidarita a dôvera,
- plne integrovaný európsky trh s energiou,
- energetická efektívnosť, ktorá pomáha tlmieť dopyt,
- dekarbonizácia hospodárstva,
- výskum, inovácia a konkurencieschopnosť.

3.3. Stratégia predstavuje celkovú víziu energetickej únie, ako ju sformulovala Komisia. Na základe stručného opisu problémov v jednotlivých piatich rozmeroch navrhuje pätnásť akčných bodov. Priložený plán obsahuje zoznam plánovaných opatrení Komisie prevažne na tento rok a na rok 2016. Väčšinou ide o revízie súčasných právnych predpisov.

3.4. V rovnakom balíku uverejnila Komisia oznámenie s názvom „Dosiahnutie miery prepojenia elektrických sietí na úrovni 10 % – príprava európskych elektrických sietí na rok 2020“⁽³⁾ a oznámenie s názvom „Parížsky protokol – koncepcia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020“⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2014) 903 final.

⁽²⁾ COM(2015) 80 final.

⁽³⁾ COM(2015) 82 final.

⁽⁴⁾ COM(2015) 81 final.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Podľa názoru výboru má iniciatíva Európskej komisie na vytvorenie európskej energetickej únie rovnaký pôvod ako predchádzajúca myšlienka európskeho energetického spoločenstva, a preto túto iniciatívu podporuje.

4.2. Investori potrebujú čo najskôr predvídateľný a spoľahlivý legislatívny rámec na obdobie po roku 2020, aby boli schopní uspokojiť obrovské potreby. Akčné body a plán predložené Komisiou nezahŕňajú veľké zmeny, ale len preskúmanie a aktualizáciu súčasných právnych predpisov. To, na čom najviac záleží, je implementácia. Teraz je nanajvýš dôležité neupustiť od svižného tempa harmonogramu. Prírodzene je rovnako dôležité, aby Parlament ani Rada v týchto záležitostiach neotáľali.

4.3. Na dosiahnutie úspechu tejto iniciatívy je však podľa názoru EHSV nevyhnutné jasnejšie posolstvo – hlavná vízia – o tom, čo európski občania a podniky vytvorením energetickej únie získajú. Túto víziu by mali mať neustále na pamäti všetci zúčastnení činitelia prijímajúci rozhodnutia.

4.4. Mnohé zainteresované strany sú však znepokojené v súvislosti s nesúrodou reguláciou a zasahovaním do primárnych aspektov energetického hospodárstva. V záujme splnenia očakávaní Európanov, predovšetkým v súvislosti s novými problémami, je nutné zaoberať sa energetikou koherentnejšie. Týka sa to rôznych politických cieľov a oblastí, ako aj štátnych záujmov i širších spoločných záujmov EÚ.

4.5. EHSV je presvedčený, že na dosiahnutie cieľov energetickej politiky je nevyhnutná spolupráca medzi členskými štátmi a plne fungujúci vnútorný trh s energiou. Na zníženie vonkajšej závislosti a emisií je potrebných viac obnoviteľných zdrojov energie. Už teraz je zrejmé, že elektrizačná sústava s vyšším podielom elektrickej energie z nestálych obnoviteľných zdrojov môže lepšie fungovať na väčšom trhu, než je trh jedného štátu. Na väčších trhoch sú zároveň nižšie náklady na záložné kapacity, pokrývanie špičkového odberu a akumuláciu energie (resp. na uskladnenie zemného plynu).

4.6. Popri bezpečnosti dodávok a udržateľnosti, by malo mať vysokú prioritu opatrenie riešiacie problém energetických nákladov pre občanov a podniky. Keď občania pociťujú narastajúce odcudzenie od EÚ a trápi ich hospodárske spomalenie, v oblasti energetiky ich nepochybne veľmi znepokojujú ceny energií. To isté platí pre podniky, najmä malé a stredné podniky (a ich zamestnancov), ktoré sa snažia uspieť v konkurenčnom boji na medzinárodných trhoch.

4.7. Tam, kde k zvýšeniu konečných cien energií, predovšetkým elektriny, došlo najmä v dôsledku politických rozhodnutí o daniach a poplatkoch, sa v tejto veci právom očakáva náprava. Komisia by mala pokračovať vo svojich plánoch týkajúcich sa revízie cien a hlavných podporných opatrení. Zároveň by Komisia mala predstaviť, aké cenové účinky budú mať plánované zmeny systému obchodovania s emisiami a prisľúbené škrty subvencií ekologicky škodlivých zdrojov energie⁽⁵⁾.

5. Konkrétne pripomienky

Energetická bezpečnosť, solidarita a dôvera

5.1. EHSV súhlasí s Komisiou, že energetická bezpečnosť závisí od dobudovania vnútorného trhu s energiou a zefektívnenia spotreby. Okrem toho si oveľa väčšiu pozornosť zaslужuje medzinárodná geopolitická scéna. Zintenzívni sa globálne súťaženie o energetické zdroje a práve naň, ako aj na diverzifikáciou energetických dodávok do EÚ by sa mali primárne zamerať opatrenia vonkajšej a obchodnej politiky EÚ.

5.2. Diverzifikácia zdrojov energie je do veľkej miery záležitosťou energetického mixu a možností dodávok jednotlivých krajín. EÚ môže a mala by podporiť rozvoj infraštruktúry. Momentálne si zvláštnu pozornosť vyžaduje zásobovanie plynom. Vývoj dopytu po plyne v EÚ by sa mal dôkladne preskúmať, a mali by sa mu prispôsobiť prognózy pre investície do infraštruktúry. Väčšiu pozornosť je potrebné venovať iným, napríklad domácim zdrojom energie.

⁽⁵⁾ Medzinárodný menový fond ich odhaduje na 330 mld. EUR ročne.

5.3. Členské štáty, v ktorých pôsobí dominantný dodávateľ alebo kartel, by mali chápať, že užšia spolupráca a výmena informácií na trhu – s plynom alebo inom – je v ich záujme. Spolupráca by však nemala brzdiť fungovanie trhu. Od členských štátov sa bude očakávať solidarita, tá však môže byť založená jedine na dôvere a rešpektovaní spoločných záväzkov a pravidiel. Problém energetických ostrovov si vyžaduje osobitnú pozornosť, vrátane špecifik ostrovov v porovnaní s pevninou.

Plne integrovaný vnútorný trh s energiou

5.4. Modernizácia elektrických a plynovodných sietí má pre realizáciu energetickej únie kľúčový význam. Otázkou elektrického prepojenia sa zaoberá kapitola 6 na základe oznámenia na túto tému.

5.5. Trhy s energiou, predovšetkým s elektrickou energiou, poškodzuje neúplné vykonávanie príslušných smerníc a ešte stále nedostatočná spolupráca medzi prevádzkovateľmi prenosových sústav a regulačnými orgánmi jednotlivých krajín. EHSV podporuje návrhy Komisie týkajúce sa týchto záležitostí, ale varuje pred rastúcou administratívnou záťažou a narastajúcimi administratívnymi nákladmi.

5.6. Prepojenie veľkoobchodných a maloobchodných trhov je slabé alebo prinajmenšom nejasné – stanovovanie cien si vyžaduje väčšiu transparentnosť. Najzávažnejšími problémami sú nedostatočné cenové signály na investície a nedostatočná flexibilita na strane dopytu. Problémy spôsobuje aj zvýšenie podielu energie z obnoviteľných zdrojov a otázka nadmernej kapacity oproti potrebe rovnováhy a kapacity na výrobu v čase špičky. Je potrebná revízia príslušného nariadenia, Komisia by sa však pri príprave návrhu mala vyhýbať zvyšovaniu nákladov používateľov a zároveň podporovať riešenia vedúce na cezhraničné trhy.

5.7. Trhy s elektrickou energiou a plynom sa čoraz viac vyvíjajú na skutočné regionálne trhy susediacich krajín. Na ceste k trhom celej EÚ je to vítaný vývoj, ktorý by tvorcovia predpisov mali podporovať. Medzi regiónmi a samozrejme v rámci EÚ by mala prebiehať výmena osvedčených postupov a skúseností. Aj tu je potrebné vyhnúť sa ďalšiemu administratívnemu zaťaženiu.

5.8. Je v záujme všetkých aktivizovať spotrebiteľov na trhoch s energiou, ale nemožno to urobiť násilne. Na úplné uvoľnenie potenciálu reakcie na strane dopytu a následné zníženie nákladov je potrebné v spolupráci so samotnými spotrebiteľmi vyvinúť starostlivo vybrané metódy, najmä inovatívne využívanie IKT.

5.9. Zraniteľní spotrebiteľia sú v súčasnej ekonomickej situácii v mnohých členských štátoch ešte zraniteľnejší. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že je potrebné v prvom rade podporiť týchto spotrebiteľov dostatočnými opatreniami sociálnej politiky. Stredisko na monitorovanie energetickej chudoby, ktoré Komisia navrhla už skôr, by pomohlo určiť skutočné potreby.

Energetická účinnosť pomáhajúca znižovať dopyt

5.10. Pokiaľ ide o energetickú účinnosť, EHSV súhlasí s Komisiou, že väčšina úsilia sa musí realizovať na štátnej a miestnej úrovni. Medzi úspešné opatrenia EÚ v tejto oblasti patria predpisy o označovaní energetickými štítkami a ekodizajne, ktoré je potrebné pravidelne revidovať.

5.11. EHSV víta zámer Komisie predložiť návrhy, ktorými zaistí, aby opatrenia na zlepšenie energetickej účinnosti a reakcia na strane spotreby dokázali rovnocenne konkurovať na trhu s energiou, ak sa tým vyhovie skutočným záujmom používateľov.

5.12. EHSV súhlasí, že v sektore dopravy a budov je veľký potenciál energetickej účinnosti, resp. úspor energie, a tento potenciál by sa mal uvoľniť pomocou starostlivo navrhnutých opatrení. Napríklad by bolo potrebné preskúmať energetickú certifikáciu a systémy označovania stavebných materiálov. Zišli by sa tu plány na inovatívne financovanie.

Dekarbonizácia hospodárstva

5.13. EHSV pripravuje osobitné stanovisko o príprave na parížsku konferenciu. EHSV značne podporuje úsilie EÚ na tejto mimoriadne dôležitej ceste k dosiahnutiu dostatočných globálnych právnych záväzkov.

5.14. Rovnako ako v predchádzajúcich stanoviskách EHSV tiež podporuje návrhy na štrukturálnu reformu systému EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS). Rovnako dôležité sú rozhodnutia o budúcich, hlavne štátnych, opatreniach, najmä v odvetviach mimo ETS.

5.15. Kým sa nevytvoria rovnaké podmienky na celosvetovej úrovni, EÚ musí brať problém presunu emisií oxidu uhličitého do iných krajín veľmi vážne. Energeticky náročným odvetviam, v ktorých takýto presun hrozí, musí byť zaistená kompenzácia zvýšenia priamych a nepriamych nákladov ETS v súvislosti so znižovaním emisií skleníkových plynov, pričom podniky s najlepšimi výsledkami by mali dostať plnú kompenzáciu. Na nepriame náhrady je potrebný rámec pre celú EÚ, aby sa predišlo narušeniu hospodárskej súťaže.

5.16. EHSV vrelo podporuje cieľ zaistiť EÚ prvú priečku vo využívaní obnoviteľných zdrojov energie. Podporné opatrenia sú potrebné, ale mali by byť v súlade s pravidlami hospodárskej súťaže a trhovými pravidlami, vychádzať z charakteristík trhu a brániť zvyšovaniu cien energie pre koncového spotrebiteľa. Podpora vyspelých a konkurencieschopných technológií by sa mala postupne zastaviť. V týchto otázkach EHSV podporuje úsilie Komisie.

5.17. Okrem obnoviteľných zdrojov by sa mala EÚ zamerať na vývoj najrôznejších dekarbonizačných technológií a riešení, tzv. čistých technológií.

5.18. EHSV podporuje názor Komisie, že EÚ musí investovať do rastlinného biohospodárstva ako dôležitého stáleho obnoviteľného zdroja energie. Pri príprave posúdenia vplyvu tejto oblasti na životné prostredie je potrebné vziať do úvahy využívanie pôdy a potravinársku výrobu. Aj vodná energia ponúka skrytý potenciál.

Energetická únia v záujme výskumu, inovácie a konkurencieschopnosti

5.19. EHSV podporuje navrhované nové stratégie pre výskum a inovácie, ale opakuje svoj postoj z predchádzajúcich stanovísk, že je potrebných viac zdrojov na zvládnutie budúcich výziev v oblasti energetiky. Výbor zdôrazňuje osobitnú potrebu stimulovať prostredníctvom opatrení EÚ súkromné financovanie, aby sa viac podieľalo na globálnej spolupráci vo výskume a vývoji.

5.20. Konkurencieschopnosť EÚ však nespočíva len v prvenstve v technológiách súvisiacich s energiou a zmenou klímy. Rovnako dôležité alebo ešte dôležitejšie je zaoberať sa energiou ako s výrobným vstupom čo najefektívnejším a najudržateľnejším spôsobom, lepšie než konkurencia. Toto je schodnejšia a bezpečnejšia cesta k zaisteniu rastu a tvorbe pracovných miest v Európe.

5.21. Transformácia je viditeľná vo všetkých sektoroch hospodárstva. EHSV zdôrazňuje svoje pevné presvedčenie, že transformácia musí byť spravodlivá a korektná. Pre úspech sú kľúčové opatrenia v oblasti odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania. Na tejto ceste zohráva ústrednú úlohu sociálny dialóg na úrovni EÚ i jednotlivých členských krajín.

Riadenie energetickej únie

5.22. EHSV plne podporuje úsilie Komisie zamerané na zabezpečenie koherentnosti rôznych aspektov energetickej politiky, ako aj koordinácie medzi členskými štátmi. Nové riadenie sa musí zamerať aj na zabezpečenie splnenia cieľov na úrovni EÚ do roku 2030. Členským štátom by sa malo uložiť viac povinností v oblasti plánovania a vykazovania a naopak by sa mali zefektívniť súčasné požiadavky.

5.23. EHSV teší, že túto iniciatívu na rozvíjanie energetického dialógu so zainteresovanými stranami Komisia prijala. V súčasnosti sa očakáva podrobný akčný plán.

6. Pripomienky k oznámeniu o dosiahnutí 10 % miery prepojenia

6.1. Zvýšený podiel elektrickej energie z obnoviteľných, nestálych zdrojov si vyžaduje väčšiu kapacitu siete, ktorá je potrebná aj na dosiahnutie zníženia nákladov na kapacity na pokrývanie špičkového odberu a záložné kapacity. Potreba vyššej kapacity prepojenia je v mnohých prípadoch očividná, či dokonca naliehavá. Je udivujúce, v koľkých prípadoch je prepojenie výrazne nižšie než cieľová 10 % hranica. Opatrenia navrhované v oznámení sú vítané. EHSV sa už k tejto otázke vyjadril aj v minulosti, napríklad v nedávnom stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému „Európska spolupráca v oblasti energetických sietí“.

6.2. Stratégia v podobe projektov spoločného záujmu sa zdá byť primeraná. Ďalej sa ako účinné ukazuje prednostné financovanie projektov, prostredníctvom ktorých sa najvýraznejšie zvýši kapacita prepojenia zo súčasnej úrovne nižšej ako 10 %. Podľa všetkého je však zároveň rozumné prihliadať na ekonomickú situáciu v predmetných krajinách.

6.3. Je nutné, aby sa v plnej miere vykonávalo nariadenie TEN-E. Mimoriadne potrebné je vyvíjať úsilie na skrátenie schvaľovacích postupov. V tejto oblasti by sa mali navyše preskúmať všetky možnosti uľahčenia a urýchlenia procesov skorým zapojením miestnych zainteresovaných strán. EHSV na tento účel navrhol okrem iného začať európsky energetický dialóg. Na to treba prihliadať pri príprave návrhu Fóra pre energetickú infraštruktúru.

6.4. Naďalej by sa však mohlo preskúmať, či je rovnaký cieľ reálny pre všetky členské štáty bez ohľadu na veľkosť, energetický mix, susedstvo atď. Indikátorom dostatočnej kapacity prepojenia by mohla byť vyvážená cena elektriny.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Na ceste k novej európskej susedskej politike“

(JOIN(2015) 6 final)

(2015/C 383/13)

Spravodajca: Gintaras MORKIS

Pomocný spravodajca: Cristian PÎRVULESCU

Európska komisia sa 10. júna 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument

„Na ceste k novej európskej susedskej politike“

(JOIN(2015) 6 final).

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júna 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) prijal 108 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európska komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) začali verejnú diskusiu o novej európskej susedskej politike (ESP). Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta toto opätovné preskúmanie ESP a považuje túto revíziu za vhodne načasovanú, nevyhnutnú a dôležitú.

1.2. EHSV konštatuje, že súčasná ESP neodráža realitu v krajinách, ktoré s EÚ susedia, a že bola vystavená mnohým výzvam, s ktorými sa nedokázala vhodne vyrovnáť. Sú potrebné zásadné zmeny mechanizmu a nástrojov ESP.

1.3. Krajiny ESP majú rôzne priority v oblasti zahraničnej politiky a ambície, pokiaľ ide o ich vzťahy s EÚ. EHSV preto zdôrazňuje, že je potrebné uplatňovať zásady diferenciacie a flexibility. EHSV konštatuje, že južný a východný geografický záber ESP by mal byť zachovaný, ale politiky týkajúce sa vzťahov by sa mali rozvíjať a zlepšovať. Niektoré z aktuálnych krajín ESP by sa mali považovať za skutočných partnerov EÚ, iné za susedov. EHSV zároveň zdôrazňuje, že všetky štáty by mali akceptovať demokratické hodnoty a rešpektovať ľudské práva, lebo uplatňovanie dvojakých noriem by demoralizovalo iné krajiny ESP.

1.4. Európska komisia vo svojom spoločnom konzultačnom dokumente s názvom „Na ceste k novej európskej susedskej politike“ nastolila mnoho otázok. EHSV sa však v tomto stanovisku sústreďuje len na najdôležitejšie z nich: postavenia občianskej spoločnosti v Európskej únii a v partnerských štátoch.

1.5. EHSV víta nedávne konzultácie s južnými partnermi v Barcelone, ktoré sa uskutočnili počas neformálneho stretnutia ministrov o budúcnosti ESP (Barcelona 13. apríla 2015), počas ktorých účastníci potvrdili svoj zámer pracovať spoločne na vytvorení oblasti prosperity a dobrého susedstva v oblasti Stredozemného mora, ako aj spoločné vyhlásenie summitu Východného partnerstva (Riga 21. – 22. mája 2015), v ktorom účastníci vyjadrili svoj obnovený záväzok ďalej posilňovať demokraciu, právny štát, ľudské práva a základné slobody, ako aj dodržiavanie zásad a noriem medzinárodného práva. EÚ musí aj naďalej pokračovať v podporovaní územnej integrity, ako aj nezávislosti a suverenity všetkých svojich partnerov.

1.6. EHSV navrhuje, aby sa nová ESP upriamila na činnosti zamerané na zvýšenie bezpečnosti a stability susedných krajín EÚ, ako aj na činnosti, ktoré vytvoria lepšie hospodárske a sociálne podmienky – a prosperitu – v partnerských štátoch ESP. Hlavným cieľom obnovenej ESP by malo byť zabezpečiť bezpečnosť ľudí a zaistiť ich vyhliadky na to, aby mohli viesť dôstojný život v dobrých podmienkach vo svojej krajine, bez násilia, útlaku a chudoby. ESP by sa mala aktívne angažovať v opatreniach na budovanie dôvery a v pokonfliktných opatreniach.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že lepšia zamestnanosť, udržateľné a otvorene fungujúce hospodárstvo, prilákanie zahraničných investícií, efektívne a dostupné verejné služby a sociálne zabezpečenie sú základom stability, bezpečnosti a dokonca demokratizácie. Okrem dvoch významných iniciatív, ktoré predstavujú kľúčové hnacie sily prehĺbovania integrácie krajín ESP s EÚ, konkrétne liberalizácie (pozostávajúcej najmä z dohody o pridružení (AA) a prehĺbenej a komplexnej zóny voľného obchodu (DCFTA)) a mobility a zjednodušenia vízového režimu (alebo v prípade niektorých krajín liberalizácia vízového režimu), vníma EHSV vzdelávanie a odbornú prípravu ako tretiu hlavnú iniciatívu v rámci novej ESP.

1.8. EHSV navrhuje, aby sa ESP v žiadnom prípade neodčlenila od spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) a spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky. Európska únia by zároveň mala pri posudzovaní záujmov a reakcií zainteresovaných strán mimo oblasti ESP zastávať pevné stanovisko a zabezpečiť, aby nikto nemohol vnútiť svoju vôľu nezávislým štátom, ani diktovať agendu či ciele Európskej únie a krajín ESP.

1.9. EÚ by mala užšie spolupracovať s ostatnými medzinárodnými organizáciami, ako sú NATO a OSN, s cieľom brániť suverenitu, nezávislosť a územnú integritu všetkých krajín ESP. Na vytvorenie vzájomne prospešných vzťahov, ktoré povedú k hospodárskemu pokroku a zlepšeniu životných noriem, je potrebné lepšie diplomatické úsilie a komunikácia mimo oblasti ESP (najmä s občianskou spoločnosťou), ktoré zároveň poslúžia aj ako nástroj na predchádzanie konfliktom.

1.10. EHSV žiada riadenie mobility a migrácie prostredníctvom podpory solidarity členských štátov, ktorá by mala byť súčasťou globálneho prístupu EÚ. Partnerstvá s krajinami ESP a ďalšími krajinami predstavujú dôležité nástroje na zvládnutie náročných výziev, ktorým čelí táto politika. Európska únia by mala prijať rýchle a koordinované opatrenia na vyriešenie humanitárnej situácie v Stredozemí.

1.11. EHSV zdôrazňuje, že zjednodušenie vízového režimu a liberalizácia zostávajú z hľadiska partnerov z krajín ESP aj naďalej kľúčovými iniciatívami. EHSV víta rokovania o Dohode o readmisii s Marokom a začatie rokovaní o dohode o zjednodušení vízového režimu. Očakáva začatie rokovaní o zjednodušení vízového režimu a dohode o readmisii s Tuniskom a Jordánskom. Liberalizácia vízového režimu (s Moldavskom) a Dohody o zjednodušení vízového režimu (s Ukrajinou, Arménskom, Azerbajdžanom a Gruzínskom) by sa mali v plnej miere uplatňovať a mali by sa stať úspešným príkladom pre všetky krajiny ESP.

1.12. EHSV navrhuje, aby sa úloha občianskej spoločnosti ďalej posilnila v troch hlavných smeroch: posilnením občianskej spoločnosti, aby bola schopná lepšie podporiť procesy stabilizácie a demokratizácie; užším zapojením organizácií občianskej spoločnosti do záväzkov a opatrení súvisiacich s ESP a v neposlednom rade lepším využívaním odborných znalostí a zdrojov európskej občianskej spoločnosti na podporu rozvoja občianskej spoločnosti v krajinách ESP.

1.13. EHSV žiada, aby sa v plnej miere dodržiavali a uznávali základné ľudské a sociálne práva, a to najmä sloboda združovania a kolektívneho vyjednávania. Sociálny dialóg by sa mal v rovnakej miere stimulovať vo východnom aj južnom rozmere ESP. EHSV žiada, aby sa rešpektovala nezávislosť sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti.

1.14. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité podnecovať kultúrne (a zároveň aj hospodárske a politické) inštitúcie zamerané na budovanie dialógu a konsenzu. Podľa EHSV závisí stabilizácia a demokratizácia krajín ESP od životaschopnosti daného kultúrneho a náboženského modelu, ktorý by mal byť tolerantný a inkluzívny.

1.15. EHSV navrhuje, aby Európska únia vyslala občanom krajín ESP jasný signál o tom, že cieľom tejto politiky sú práve oni ako ľudia, ich bezpečnosť a blaho. Spoločná zodpovednosť na úrovni občianskej spoločnosti by sa mala stať prioritou v celej EÚ. Revízia ESP musí byť stimulom pre lepšiu komunikáciu o záujmoch a hodnotách EÚ v rámci samotnej EÚ aj v partnerských krajinách.

2. Výzvy pre ESP

2.1. Pre pocit bezpečia a prosperity potrebuje Európska únia dobrých susedov. Ambíciou ESP bolo podnietiť susedné krajiny EÚ, aby uskutočnili politické a hospodárske reformy výmenou za získanie prístupu na trhy v EÚ, väčšiu mobilitu a finančnú podporu. Vyhrotené bezpečnostné problémy a geopolitické otrasy v susedstve EÚ ešte viac zdôraznili význam stabilného, demokratického a prosperujúceho susedského priestoru.

2.2. Dramatické zmeny v susedstve Únie predstavujú hrozby aj pre krajiny EÚ. Zavedenie Východného partnerstva vyprovokovalo agresívnu politiku zo strany Ruska nielen voči susedom Európskej únie, ale aj voči členským štátom EÚ – najmä voči severským, stredoeurópskym a východoeurópskym krajinám. Násilné konflikty v Sýrii, Iraku a Líbyi vedú k humanitárnym krízam a k rizikám súvisiacim s terorizmom, ktoré sa môžu rozšíriť aj do EÚ.

2.3. Európska únia musí uznať svoju úlohu a vplyv na krajiny ESP a ich susedov, ktoré prispeli k politickým a sociálnym nepokojom a podnietili záujmy určitých aktérov za hranicami krajín ESP. Arabská jar a jej dôsledky a ukrajinská kríza by však mali byť vnímané ako dôkaz toho, že EÚ má významný vplyv na sociálne a politické procesy. EÚ prispela k šíreniu osvetly medzi ľuďmi a zvýšila ich ambície smerom k ich vládam a EÚ aspoň čiastočne prebudila občianske sily, ktoré iniciujú politické aktivity.

2.4. Súčasne však ESP zaznamenala aj niekoľko sklamaní, a to tak v EÚ ako aj v krajinách ESP. Preto sú potrebné zásadné zmeny pri revízii ESP a jej nástrojov, pričom ESP by mala byť založená na zásadách diferenciacie a pružnosti. Južný a východný geografický záber ESP by mal byť zachovaný, ale politiky a vzťahy by sa mali rozvíjať a zlepšovať. ESP by mala všetky susedné krajiny nabádať, aby sa stali skutočnými partnermi pre dialóg a spoluprácu.

3. Základné piliere novej ESP

3.1. Hospodárstvo a prosperita

3.1.1. EHSV konštatuje, že zlepšenie vzťahov medzi EÚ a krajinami ESP bude závisieť od štyroch podmienok: stability, transparentnosti, pravidiel voľného trhu a dlhodobej stratégie. Revidovaná ESP by sa mala zameriavať na vytvorenie podmienok pre udržateľný hospodársky a sociálny rozvoj v krajinách ESP. Lepšia situácia v oblasti zamestnanosti a otvorene fungujúce hospodárstvo vytvárajú vysokú pridanú hodnotu pre spoločnosť ako celok, a sú preto základom stability, bezpečnosti a dokonca demokratizácie. EÚ by sa mala viac zamerať na lepšie financovanie nástrojov, ktoré podporujú hospodárske zmeny potrebné na zvýšenie konkurencieschopnosti, iniciatívy pre udržateľné obchodné investície a zmeny v hospodárskej produkcii, ktorých cieľom je vytváranie kvalitnejších pracovných miest. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zlepšeniu ekonomického postavenia mladých ľudí, žien a marginalizovaných skupín. Iniciatívy na podporu hospodárskeho rastu a zamestnanosti musia byť primerane financované a musia ich sprevádzať špecializované programy. Pri vykonávaní takýchto programov by sa mohlo vychádzať z osvedčených postupov programu iniciatívy pre sociálnu súdržnosť v súvislosti s Paktom stability pre juhovýchodnú Európu⁽¹⁾.

3.1.2. Vzdelávanie a odborná príprava by boli tou najlepšou dlhodobou investíciou do hospodárskeho rastu a udržateľnej bezpečnosti. EÚ by mala zväziť možnosti rozšírenia programov Erasmus+ tak, aby umožňovali zvýšiť účasť krajín ESP. Tieto programy poskytujú najlepší mechanizmus na výmenu akademických a odborných zručností z krajín EÚ s najvyspejšími partnermi ESP. EHSV víta prvú medzinárodnú výzvu programu Erasmus+, ktorá bola zverejnená v októbri 2014. Výbor nabáda EÚ, aby okrem zvýšenia financovania ďalších nástrojov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy rozšírila aj možnosti zapojenia krajín ESP.

3.1.3. EÚ by sa mala snažiť dokončiť vytvorenie zóny voľného obchodu medzi EÚ a všetkými krajinami ESP. To možno považovať za rozhodujúci nástroj na zvýšenie dlhodobej hospodárskej a sociálnej prosperity. EÚ by sa mala aktívnejšie usilovať o integráciu partnerov z ESP do jednotného trhu EÚ, a to najmä prostredníctvom prehĺbených a komplexných dohôd o voľnom obchode (DCFTA) bezprostredne po splnení potrebných podmienok. Krajiny ESP, ktorých prioritou je väčšia integrácia, sa môžu zamerať na proces smerujúci k podpísaniu dohody o pridružení a DCFTA a ďalšie by sa mohli zapojiť do alternatívnych platforiem spolupráce (ako je napríklad európska energetická únia a pod.). Avšak dohody o pridružení a DCFTA by sa nemali považovať za cieľ sám osebe alebo za jedinú možnú cestu. Ich hodnota by sa mala posudzovať z hľadiska ich pozitívneho dosahu na trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, inovácie, stabilnú zamestnanosť a lepšiu fiškálnu kapacitu v krajinách ESP.

3.1.4. EHSV víta zavedenie nástroja pre MSP v rámci DCFTA určeného na podporu MSP z Gruzínska, Moldavska a Ukrajiny, ktorým má pomáhať využívať nové obchodné príležitosti vyplývajúce z DCFTA a splňať prísne normy kvality podľa osvedčených postupov EÚ. Účastníci 3. obchodného fóra Východného partnerstva (Riga, 21. mája 2015) zdôraznili, že na to, aby dohody o pridružení a DCFTA prinášali zásadný prospech, by mali byť zavedené ďalšie nástroje, ktoré by podnikom pomohli pri transformácii a prispôbení sa prísnejším normám. Navrhli tiež, aby sa v krajinách Východného partnerstva väčšmi podporovali podnikateľské aktivity a obchod.

3.1.5. V rámci novej ESP by mala byť podpora reformy verejnej správy, súdnictva, odvetvia bezpečnosti, právnej úpravy a účinného uplatňovania právnych predpisov jedna z jej najviditeľnejších činností. Pozitívne trendy, ako je napríklad zvýšenie investícií v krajinách ESP a posilnenie spolupráce medzi podnikmi z EÚ a krajín ESP, môžu vzniknúť len vtedy, ak dôjde k viditeľnému pokroku v boji proti korupcii a organizovanému zločinu v susedstve EÚ. Všetky krajiny, ktoré susedia s EÚ, čelia problému rozsiahlej korupcie. Napriek úsilíu o jej obmedzenie korupcia pretrváva a zasahuje všetky vrstvy verejného a súkromného života. EÚ by preto mala vo svojich programoch financovania zlepšiť podmienenosť spoľahlivých protikorupčných opatrení a rozvinúť rozsiahly mechanizmus na monitorovanie ich implementácie. Rovnaká pozornosť by sa mala venovať aj zvyšovaniu účinnosti, životaschopnosti a dostupnosti sociálnych, vzdelávacích a zdravotných služieb v krajinách ESP, pretože majú zásadný význam z hľadiska kvality života a bezpečnosti obyvateľov žijúcich v týchto krajinách.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Sociálny dialóg v krajinách Východného partnerstva“ Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 40.

3.2. *Stabilita a bezpečnosť*

3.2.1. Stabilita a ľudská bezpečnosť by sa mali stať najdôležitejším cieľom ESP. EHSV sa domnieva, že bezpečné a prosperujúce susedstvo možno vytvoriť iba vtedy, ak sa výrazne zvýši bezpečnosť ľudí v tejto oblasti. Kvalita verejnej správy a dodržiavanie ľudských práv, absencia trestnej činnosti a fyzického nebezpečenstva, inkluzívny hospodársky rozvoj, sociálna ochrana a ochrana životného prostredia – to všetko sú faktory, ktoré určujú stabilitu regiónu v strednodobom až dlhodobom horizonte. Nestabilita v susedstve EÚ a nedostatok dôveryhodnosti, ktorý sa pripisuje modelu ESP a jej nástrojom, by nemali viesť k oslabeniu ambícií alebo zamietnutiu záväzkov EÚ. Medzi najvyššie priority novej ESP by mali patriť programy a nástroje na podporu stability a predchádzanie konfliktom.

3.2.2. EÚ by mala užšie spolupracovať s ostatnými medzinárodnými organizáciami, ako sú NATO a OSN, s cieľom brániť suverenitu, nezávislosť a územnú integritu všetkých krajín ESP. Na vytvorenie vzájomne prospešných vzťahov, ktoré povedú k hospodárskemu pokroku a zlepšeniu životnej úrovne, je potrebné lepšie diplomatické úsilie a komunikácia mimo oblasti ESP (najmä s občianskou spoločnosťou), ktoré zároveň poslúžia aj ako nástroj na predchádzanie konfliktom.

3.2.3. ESP zohráva zásadnú úlohu v predchádzaní radikalizácii, v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu. Okrem prijatia potrebných a proporčných opatrení zameraných na boj proti terorizmu musí EÚ využívať existujúce nástroje ESP na riešenie štrukturálnych faktorov jeho šírenia. Potrebné sú investície do vzdelávania a hospodárskych príležitostí, ako aj opatrenia na zlepšenie verejnej správy⁽²⁾.

3.2.4. Nová ESP by sa mala venovať otázke harmonizácie „tvrdej“ a „mäkkej“ moci (*hard and soft powers*). ESP nemožno oddeľovať od spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) a spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP). Súčasná revízia ESP by mala byť úzko prepojená s revidovanou Európskou bezpečnostnou stratégiou.

3.2.5. Zásadný význam má otázka „susedov našich susedov“. Nikto nemá právo vnucovať svoju vôľu nezávislým štátom ani diktovať EÚ či krajinám ESP ich program či ciele. EHSV zdôrazňuje, že pre Rusko by bolo prínosnejšie, keby sa zapojilo do úsilia vytvoriť stabilné, demokratické a hospodársky vyspelé krajiny namiesto konfrontácie s krajinami ESP, ktoré sa usilujú o ďalšiu integráciu do štruktúr EÚ.

3.3. *Mobilita a migrácia*

3.3.1. Zjednodušenie vízového režimu je z hľadiska partnerov z krajín ESP aj naďalej kľúčovou iniciatívou. EHSV víta rokovania o Dohode o readmisii s Marokom (ktoré sa začali v januári 2015) a začatie rokovaní o dohode o zjednodušení vízového režimu. Očakáva začatie rokovaní o zjednodušení vízového režimu a dohode o readmisii s Tuniskom a Jordánskom. Liberalizácia vízového režimu (s Moldavskom) a dohody o zjednodušení vízového režimu (s Ukrajinou, Arménskom, Azerbajdžanom a Gruzínskom) by sa mali v plnej miere uplatňovať a mali by sa stať úspešným príkladom pre všetky krajiny ESP. EHSV považuje dohody o liberalizácii vízového režimu s Ukrajinou a Gruzínskom za účinný nástroj, ktorý tieto štáty povzbudzuje k rýchlejšej integrácii s EÚ. Ich uplatňovanie by však mala sprevádzať väčšia medzinárodná podpora, aby sa zabezpečila územnú celistvosť a kontrola hraníc týchto krajín.

3.3.2. Susedská politika EÚ by mala byť súčasťou globálneho prístupu k migrácii a mobilite. Je dôležité, aby EÚ podnecovala prísťahovalectvo z dôvodu zamestnania alebo vzdelávania prostredníctvom legálnych, flexibilných a transparentných postupov⁽³⁾.

3.3.3. V reakcii na nedávne udalosti, ktoré viedli k zintenzívneniu migračných tokov zo severnej Afriky – tokov, ktoré viedli k tragickej smrti značného počtu osôb – by mala EÚ urýchlene prijať opatrenia na ochranu života ľudí, ktorí majú v úmysle dostať sa na jej územie. EÚ by sa mala zaviazat k tomu, že sa bude serióznejšie a ďalekosiahlejšie angažovať v otázke krajín, ktorých sa migračné toky priamo týkajú, t. j. krajín pôvodu a tranzitných krajín.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 218, 23.7.2011, s. 91.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 458, 19.12.2014, s. 7.

3.3.4. EÚ by mala uzavrieť dohody s tretími krajinami, predovšetkým so susednými krajinami, krajinami pôvodu prisťahovalcov a tranzitnými krajinami, a prihliadať pritom na konkrétne okolnosti v jednotlivých krajinách. Priority uvedené v týchto partnerstvách v oblasti mobility zahŕňajú faktory súvisiace s ekonomickou migráciou a mobilitou. Väčšia pozornosť by sa mala venovať organizácii legálnej migrácie a vízovej politike, uznávaniu kvalifikácií, mobilite v oblasti vzdelávania, právam v oblasti sociálneho zabezpečenia a prínosu migrácie a mobility k rozvoju⁽⁴⁾. Prioritou je reforma agentúry Frontex, vďaka ktorej by sa z tejto agentúry stal európsky zbor príslušníkov pohraničnej stráže, ktorý podporuje členské štáty, a vypracoval by sa účinnejší a konzistentnejší systém znášania zodpovednosti za činnosť tejto agentúry⁽⁵⁾.

3.4. Diferenciácia

3.4.1. Je potrebné nanovo sformulovať ESP, aby sa v jej rámci flexibilnejšie uplatňovala zásada diferenciácie, a to z hľadiska geografickej polohy a – v rámci jednotlivých regiónov – v súlade s ambíciami krajín ESP, občianskymi slobodami a ľudskými právami, inštitucionálnou kapacitou a bezpečnostnými potrebami. V rámci podpory uplatňovania zásady diferenciácie by sa všetky partnerské krajiny mali zaviazat, že budú dodržiavať základné práva a zásady právneho štátu. Všetky štáty by mali v rovnakej miere akceptovať demokratické hodnoty a rešpektovať ľudské práva, pretože uplatňovanie dvojakých noriem by demoralizovalo ostatné krajiny ESP.

3.4.2. Pre EÚ zostáva aj naďalej prvoradou možnosťou zásada podmienenosti, ktorú už uplatňuje. EHSV vo svojich vzťahoch s partnerskými krajinami zdôraznil zásady diferenciácie a podmienenosti⁽⁶⁾. Zároveň však výbor vyjadril želanie, aby sa zabezpečilo, že uplatňovanie zásady „menej za menej“ nepoškodí potenciál príslušnej krajiny zavádzať reformy svojím vlastným tempom a podľa svojej absorpčnej kapacity. Ak sa budú národné vlády v krajinách ESP vyhýbať rozsiahlejšiemu využívaniu nástrojov ESP, mala by sa „mäkká moc“ EÚ zamerať na občiansku spoločnosť.

3.4.3. ESP nie je politikou rozširovania; európske krajiny však môžu požiadať o členstvo v EÚ, ak splnia kritériá a podmienky pristúpenia, ktoré sú uvedené v článku 49 Zmluvy o fungovaní EÚ. Ak ESP inšpiruje niektorú európsku krajinu k tomu, aby splnila kodanské kritériá, mali by sme takýto výsledok – získaný prostredníctvom prístupu „viac za viac“ – uvítať.

4. Zameranie na občiansku spoločnosť a komunikáciu

4.1. Občianska spoločnosť

4.1.1. Pri vypracovávaní ESP je potrebné prehodnotiť a posilniť úlohu občianskej spoločnosti. Činnosť občianskej spoločnosti, stav dodržiavania ľudských práv, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, ako aj ochranu slobody vierovyznania si výbor určil za nevyhnutné kritériá pri posudzovaní správy krajiny⁽⁷⁾. Spoločná zodpovednosť na úrovni občianskej spoločnosti by sa mala stať prioritou v celej EÚ. Je potrebné posilniť a rozšíriť nástroje spolupráce, ako napríklad fórum občianskej spoločnosti Východného partnerstva.

4.1.2. Reforma by mala byť zameraná na tri hlavné smery: posilnenie občianskej spoločnosti, aby bola schopná lepšie podporovať procesy stabilizácie a demokratizácie; väčšie zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do záväzkov a opatrení súvisiacich s ESP a lepšie využívanie odborných poznatkov a skúseností a zdrojov, ktoré môže európska občianska spoločnosť poskytnúť na podporu rozvoja občianskej spoločnosti v krajinách ESP.

4.1.3. Ako sa preukázalo pri prechode k demokracii v strednej a východnej Európe, občianska spoločnosť je kľúčovým aktérom v procese stabilizácie a demokratizácie. Prostredníctvom svojich nástrojov by mala ESP vyčleniť značné zdroje na zlepšenie organizačnej kapacity občianskej spoločnosti a jej začlenenie do procesov verejnej správy⁽⁸⁾. Kľúčovým aspektom je pri tom podpora sociálneho dialógu a inštitucionalizovaných verejných konzultácií, keďže ide o nástroje, ktoré uľahčujú dosahovanie konsenzu a rozvoj demokracie⁽⁹⁾.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 1.

⁽⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 3.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 89.

⁽⁷⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

⁽⁸⁾ Pozri tiež Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 27.

⁽⁹⁾ Pozri tiež Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 37.

4.1.4. EÚ by mala do bilaterálnych dohôd začleniť doložky o ochrane demokratických slobôd a individuálnych práv, ale predovšetkým, vzhľadom na ich vykonávanie, EHSV požaduje, aby boli do posudzovania verejnej správy v jednotlivých krajinách zahrnuté referenčné kritériá týkajúce sa prístupu k občianskej spoločnosti (legislatívny rámec, budovanie kapacít, dialóg atď.), ľudských práv a tiež hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv⁽¹⁰⁾.

4.1.5. EHSV požaduje lepšie zapojenie občianskej spoločnosti do vypracovávania, uplatňovania a monitorovania dohôd medzi EÚ a krajinami ESP⁽¹¹⁾. Správy ESP o pokroku by nemali odrážať iba oficiálne vládne údaje a postoje, ale mali by zohľadňovať aj širšie príspevky od vládnych i mimovládnych činiteľov. EHSV sa domnieva, že občianska spoločnosť v EÚ aj partnerských krajinách by mala byť zapojená do vypracovania posúdenia vplyvu na udržateľnosť pred rokovaniami a mechanizmy občianskej spoločnosti by mali byť zahrnuté do budúcich DCFTA⁽¹²⁾.

4.1.6. Organizácie občianskej spoločnosti v členských štátoch a krajinách ESP by mali mať jednoduchý prístup k nástrojom ESP, ktoré by mali podnecovať dialóg, angažovanosť a výmenu nápadov a názorov. EHSV zdôrazňuje, že sociálni partneri, organizácie občianskej spoločnosti a hospodárske a sociálne rady členských štátov zohrávajú dôležitú úlohu z hľadiska výmeny skúseností a znalostí, šírenia informácií, porovnávania, odovzdávania odborných poznatkov a riadenia administratívnych zdrojov⁽¹³⁾.

4.2. Sociálny dialóg

4.2.1. EHSV sústavne zdôrazňuje význam sociálneho dialógu z hľadiska presadzovania hospodárskeho rozvoja a demokratizácie. Vyzdvihol tiež celkový úspech ESP⁽¹⁴⁾. Sociálny dialóg by sa mal v rovnakej miere podnecovať v rámci východného aj južného rozmeru ESP. EHSV požaduje, aby sa rešpektovala nezávislosť sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti. Je to jedno zo základných ľudských a sociálnych práv, ako ich vymedzili medzinárodné a európske organizácie⁽¹⁵⁾.

4.2.2. EHSV požaduje, aby bolo v plnom rozsahu uznané dodržiavanie týchto základných práv – najmä slobody združovania a slobody kolektívneho vyjednávania. Vyzýva príslušné krajiny, aby vyvinuli potrebné úsilie a pokročili v preberaní európskych a medzinárodných noriem, ktoré stanovujú Charta základných práv Európskej únie, Európska sociálna charta (Rada Európy) a Medzinárodná organizácia práce (MOP), ako aj vo vytváraní „sociálneho právneho štátu“. Dodržiavanie týchto noriem musí byť zaradené medzi kritériá, ktoré boli oficiálne stanovené na vypracovanie a hodnotenie dohôd o pridružení⁽¹⁶⁾.

4.2.3. Napriek tomu, že organizácie zamestnávateľov a zamestnancov existujú vo všetkých krajinách ESP, sociálny dialóg, ktorý zohráva dôležitú úlohu z hľadiska udržateľného rastu a sociálneho zmiernu v spoločnosti, bol v týchto krajinách dosiaľ pomerne slabý. Mal by sa vypracovať systematický program zameraný na podporu výmeny postupov, ktoré sa v EÚ a partnerských krajinách osvedčili v oblasti sociálnej politiky a politiky zamestnanosti.

4.3. Kultúrny dialóg

4.3.1. ESP by mala podnecovať lepšie vzájomné porozumenie medzi jednotlivými kultúrami, nadväzovanie náboženského dialógu a podporu kultúrnej rozmanitosti, a to medzi samotnými krajinami ESP, ako aj medzi EÚ a krajinami ESP. Z dlhodobého hľadiska závisí dosiahnutie stability a demokratizácie krajín ESP aj od životaschopnosti kultúrnych a náboženských modelov a od toho, do akej miery sú tolerantné a inkluzívne.

4.3.2. Je dôležité podnecovať kultúrny – ako aj politický a hospodársky – dialóg a dosahovanie konsenzu. To by sa malo pretaviť do účinnej a výraznej finančnej a sieťovej podpory dialógu medzi kultúrami, nezávislej kultúrnej produkcie a verejných diskusií. Malo by to posilniť hlas a viditeľnosť nezávislých mysliteľov, umelcov a aktivistov z krajín ESP a podporiť ich tvorivé interakcie s domácim a európskym publikom.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 32.

⁽¹¹⁾ Pozri tiež Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 34 a Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2015, s. 48.

⁽¹²⁾ Pozri tiež Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 37.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 32.

⁽¹⁴⁾ Pozri: stanovisko ESHV na tému „Zapojenie občianskej spoločnosti do východného partnerstva“, Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 30; Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 37.

⁽¹⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽¹⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

4.4. Viditeľnosť a komunikácia

4.4.1. Revízia ESP musí byť stimulom na zlepšenie komunikácie o záujmoch a hodnotách EÚ v rámci samotnej EÚ aj v partnerských krajinách. Táto otázka nadobúda osobitný význam, najmä keď sa dvíha vlna propagandy zo strany teroristických organizácií a Ruska ⁽¹⁷⁾. EÚ musí vyslať občanom krajín ESP jasný signál, že táto politika je zameraná na ľudí, ich bezpečnosť a blahobyt. To si vyžiada vytvorenie nových nástrojov, ktoré by mali komunikačný dosah na miestne orgány, médiá a MVO.

4.4.2. Na zhodnotenie a ocenenie vplyvu ESP z hľadiska potrieb ľudí je nevyhnutné všeobecné povedomie. Sloboda prejavu, vierovyznania, médií a bezpečnosť informácií v susedstve EÚ majú zásadný význam. Podpora prístupu ľudí k internetu, slobodných a nezávislých médií, investigatívnej žurnalistiky a iniciatív zameraných na spoluprácu médií (tzv. media twinning) medzi EÚ a krajinami ESP by sa mala stať jedným z najdôležitejších cieľov na posilnenie odolnosti spoločnosti voči agresívnej propagande.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁷⁾ Pozri: stanovisko EHSV (REX/432) na tému „Využívanie médií na ovplyvnenie sociálnych a politických procesov v EÚ a východných susedných krajinách“ (zatiaľ neuvyverejnené v Úradnom vestníku EÚ).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zrušujú smernica Rady 76/621/EHS týkajúca sa stanovenia maximálneho obsahu kyseliny erukovej v olejoch a tukoch a nariadenie Rady (ES) č. 320/2006, ktorým sa stanovuje dočasný režim pre reštrukturalizáciu cukrovarníckeho priemyslu“

[COM(2015) 174 final – 2015/0090 (COD)]

(2015/C 383/14)

Európsky parlament (27. apríla 2015) a Rada (11. mája 2015) sa rozhodli podľa článku 43 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zrušujú smernica Rady 76/621/EHS týkajúca sa stanovenia maximálneho obsahu kyseliny erukovej v olejoch a tukoch a nariadenie Rady (ES) č. 320/2006, ktorým sa stanovuje dočasný režim pre reštrukturalizáciu cukrovarníckeho priemyslu“

COM(2015) 174 final – 2015/0090 (COD).

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) rozhodol zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o viacročnom pláne obnovy populácie tuniaka modroplutvého vo východnom Atlantiku a v Stredozemnom mori, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 302/2009“

[COM(2015) 180 final – 2015/0096 (COD)]

(2015/C 383/15)

Európsky parlament (30. apríla 2015) a Rada (7. mája 2015) sa rozhodli podľa článku 43 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o viacročnom pláne obnovy populácie tuniaka modroplutvého vo východnom Atlantiku a v Stredozemnom mori, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 302/2009“

[COM(2015) 180 final – 2015/0096 (COD)].

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 509. plenárnom zasadnutí 1. a 2. júla 2015 (schôdza z 1. júla 2015) rozhodol zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 1. júla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK